

2010

Gesloten indicatie vermindert motivatie

**MACHTELOOSHEID
IS EEN GEVOEL**

GEEN POSITIE

Loesje

Postbus 1045

6601 BA Arnhem

www.loesje.nl

Nico van der Kooij

Hester van Eunen - Wind

Mei 2010

©Christelijke Hogeschool Ede

Opdrachtgever
Meidenhuis Utrecht (Rading)

Studenten
Nico van der Kooij
Hester van Eunen- Wind

Praktijkbegeleider
Annelies Hansma

Afstudeerbegeleider CHE
Aletta Simons-Karels

Datum
Mei 2010

©Christelijke Hogeschool Ede

I. Inhoudsopgave

I. Inhoudsopgave	5
II. Samenvatting.....	11
III. Verklarende woordenlijst	13
IV. Voorwoord	17
Context.....	17
Dankbetuiging	19
Doelgroep waarvoor het product is geschreven.....	21
Inhoud.....	23
V. Aanleiding voor het onderzoek	25
VI. Inleiding	27
VII. Achtergronden van het project.....	29
VIII. Methode	31
IX. Resultaten uit het onderzoek.....	33
Hoofdstuk 1 Crisisopvang en oppositioneel gedrag	35
1.1. Inleiding.....	35
1.2. Crisisopvang	35
1.3. Crisisverschijnselen	36
1.4. Symptoomverschillen tussen crisissenmerken, opstandig en oppositioneel gedrag.....	36
1.5. Definitie van oppositioneel gedrag.....	37
1.6. Antisociale gedragsstoornis.....	37
1.7. Verschil tussen oppositioneel gedrag en antisociaal gedrag.....	37
1.8. Kiezen voor veiligheid.....	38
1.9. Conclusie	39
Hoofdstuk 2 Oorzaken van oppositioneel gedrag.....	41
2.1. Inleiding.....	41

2.2.	De maatschappelijke ontwikkeling.....	41
2.3.	Contextuele problemen	43
2.4.	Morele ontwikkeling	44
2.5.	Cognitieve theorie	45
	2.5.1 Sociale cognitie.....	46
	2.5.2 Zelfcontrole	48
2.6.	Afwijzingsgevoeligheid	48
2.7.	Perspectief het meisje.....	49
2.8.	Perspectief op het meisje	50
2.9.	Indicatie	50
2.10.	Betekenis van de indicatie voor een meisje	51
2.11.	Verandering in motivatie.....	51
2.12.	Conclusie	52
Hoofdstuk 3 Gesloten jeugdzorg		53
3.1.	Inleiding.....	53
3.2.	Voorgeschiedenis	53
3.3.	Uiterlijke kenmerken van een gesloten jeugdinrichting	54
3.4.	Werkwijze	56
3.5.	Functie.....	56
3.6.	Conclusie	58
Hoofdstuk 4 Oppositioneel gedrag in een groep		59
4.1.	Inleiding.....	59
4.2.	Oppositioneel gedrag in de crisisopvang	59
4.3.	Agressief gedrag in een groep	59
4.4.	Groep als middel tegen agressie.....	61
4.5.	Agressie als middel.....	62
4.6.	Groepsvorming	63
4.7.	Veel voorkomende rollen	63
4.8.	Aanpassing binnen de groep	64

4.9.	Elementaire groepsbelangen	64
4.10.	Houding.....	65
4.11.	Succeservaringen	66
4.12.	Conclusie	66
Hoofdstuk 5 Methodieken		69
5.1.	Inleiding.....	69
5.2.	Cognitieve gedragstherapie	69
5.3.	Een korte conclusie	70
5.4.	Voor het meidenhuis	71
5.5.	Sociale Cognitieve therapie	71
5.6.	Motivational interviewing.....	72
5.7.	Voor het meidenhuis	76
5.8.	Judoachtig motiveren	77
	5.8.1. Het keuzepincipe	78
	5.8.2. Terloops aanstippen	78
	5.8.3. Ruimte geven.....	78
5.9.	Competentiemodel	79
5.10.	Voor het meidenhuis	80
5.11.	Identiteit	81
5.12.	Contextuele hulpverlening.....	82
5.13.	Conclusie	82
X. Conclusies.....		85
X.I.	Beantwoording van de hoofdvraag	85
X.II.	Beantwoorden van de deelvragen:	87
	X.III. Aanleiding	87
	X.IV. Hoofdstuk 1 crisisopvang en oppositioneel gedrag.....	87
	X.V. Hoofdstuk 2 oorzaken van oppositioneel gedrag	87
	X.VI. Hoofdstuk 3 oppositioneel gedrag in een groep	88
	X.VII. Hoofdstuk 4 gesloten jeugdzorg	88

X.VIII. Hoofdstuk 5 methodieken	89
X.IX. De belangrijkste tips zijn;.....	90
X.X. De belangrijkste tools zijn;.....	90
X.XI. Beperkingen van het onderzoek.....	93
X.XII. Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.	95
XI. De producten Tips en Tools.....	97
XI.I. Inleiding.....	97
XI.II. Meidenhuis (uit interviews).....	97
XI.III. Algemene gedragsbenadering bij meiden met oppositioneel gedrag.....	97
XI.IV. Te verschaffen informatie over gesloten inrichtingen.....	98
XI.V. Houding van de werker.....	98
XI.VI. Benadering van een meisje met ODD in de groep	99
XI.VII. Methodieken	100
XI.VIII. Conclusie	101
XII. Literatuurlijst.....	103
XIII. Bijlagen	107
Bijlage A Folder van het meidenhuis	109
Bijlage B Artikel De opkomst van de straatmeid	111
Bijlage C Aggressie en psychische stoornissen bij meisjes in justitiële jeugdinrichtingen	115
Bijlage D Interviews met de medewerkers.....	117
Interview 1.....	117
Interview 2.....	121
Interview 3.....	125
Interview 4.....	128
Interview 5.....	131
Interview 6.....	134
Bijlage E Interviews met de meiden met oppositioneel gedrag	137
Interview 1.....	137
Interview 2.....	138

Interview 3.....	139
Interview 4.....	141
Bijlage F Spanningsopbouwschema	143
Bijlage G wetboekartikelen.....	145
Uitwerking artikel 77s Wetboek van Strafrecht	145
Artikel 1:254 LID 1 EN 4.....	146
Artikel 1:261 lid 1 BW	147
Artikel 1:305 lid 3 BW	147
Bijlage H YOUTURN	149
Bijlage I Ontwikkelingstaken voor jongeren tot 21 jaar volgens het competentiemodel	151
Bijlage J Competentieanalyse tijdens het verblijf in het meidenhuis	153
Bijlage K 5G Schema.....	155
Bijlage L Vragen wie ben ik?	157
Bijlage M De diamant.....	159
Bijlage N werkkaarten meidenhuis	161

II. Samenvatting

De afgelopen maanden is met dit onderzoek gezocht naar de antwoorden op de vraag: 'Wat hebben de medewerkers van het meidenhuis nodig om hulp te bieden aan meiden die met een (dreiging van een) indicatie voor gesloten jeugdzorg op het meidenhuis komen en geen motivatie hebben om samen te werken?'

Dit is onderzocht door een literatuuronderzoek te doen naar meiden met oppositioneel gedrag, door interviews te houden met de medewerkers van het meidenhuis, gesloten inrichtingen te bezoeken en door meiden met oppositioneel gedrag te interviewen. Het bovenstaande had het doel om tips en tools te ontwikkelen voor de medewerkers van het meidenhuis. Met deze tips en tools zouden de medewerkers het oppositionele gedrag van de meiden beter kunnen aanpakken en daardoor zou de werkdruk voor de medewerkers worden verlaagd.

Tijdens het onderzoek werd al snel duidelijk dat erbij de crisisopvang geen totaaloplossing kan worden aangeboden aan meiden met oppositioneel gedrag. Uit de literatuurstudie blijkt dat er bij een aantal meiden die in de crisisopvang oppositioneel gedrag vertonen dieper liggende oorzaken zijn. Oorzaken die te maken hebben met het gezinssysteem waar ze uit komen. Oorzaken die te maken hebben met de samenleving waarin ze leven.

Uit de interviews met de medewerkers en de meiden kwam naar voren dat het voor hen onduidelijk was, wat een gesloten inrichting is en wat de meiden daar te wachten staat. Op deze vraag hebben we antwoord gegeven. De meiden gaven ook aan dat het voor hen onduidelijk was wanneer ze een gesloten indicatie zouden krijgen. Ze wisten namelijk niet hoever ze konden gaan voordat ze een gesloten indicatie kregen. Door deze onzekerheid is de kans op oppositioneel gedrag groot. Het is een idee om te kijken of er goede richtlijnen kunnen komen over wanneer een gesloten indicatie wordt uitgesproken en welk gedrag daarvoor vooraf moet zijn gegaan. Hierdoor weten zowel de medewerkers als de meiden waar ze aan toe zijn.

De belangrijkste conclusies zijn:

- Door een gesloten indicatie vermindert de motivatie.
- Het zou goed zijn om zo laat mogelijk te vertellen dat een meisje gesloten moet.
- Dreiging voor gesloten heeft geen positief effect op een meisje omdat ze niet constant in een keurslijf kan lopen. Wanneer de druk te hoog wordt zal ze toegeven aan het feit dat ze gesloten moet, omdat ze verwacht dat ze het toch niet (lang) volhoudt met het gevraagde gedrag.
- Medewerkers vragen om meer samenwerking met bevoegde collega's.
- Meisje moet zichzelf motiveren, het heeft geen zin om aan haar te 'trekken'. Deze motivatie is nodig voor elke techniek omschreven bij de tips en tools. Wanneer een meisje echt geen motivatie heeft en ook niet wil meewerken wanneer ze een indicatie voor gesloten heeft, zal ze toch blijven doen wat ze zelf wil. Veiligheid bieden blijft dan belangrijk.
- Judotechnieken zijn inzetbaar wanneer er weinig motivatie is. Toch kost het veel tijd om deze onder de knie te krijgen voordat de medewerker ze goed kan inzetten.

Er zijn aan het eind van het onderzoek nog een aantal vragen die openstaan voor vervolgonderzoek, namelijk:

- Welk percentage van meiden met een dreiging voor gesloten op een crisisopvang gaat ook daadwerkelijk gesloten vanuit het meidenhuis?
- Wordt een stagiaire in het meidenhuis als werkdruk verhogend of -verlagend ervaren?
- Krijgt een meisje dat binnenkomt met een dreiging voor een gesloten indicatie een eerlijke kans om het goed te doen?
- Wordt een meisje met de dreiging van gesloten indicatie niet dusdanig in de gaten gehouden dat ze door de beklemmendheid hiervan oppositioneel gedrag gaat veroorzaken?

III. Verklarende woordenlijst

CD	Conduct Disorder (agressieve gedragsstoornis)
Civielrechtelijk	Jeugdbeschermingsmaatregel
Crisis	Crisissituaties zijn situaties waarin een meisje of meiden aanhoudend inadequaate gedrag vertonen waardoor de dagelijkse gang van zaken wordt geblokkeerd.
DSM-IV	Het Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (kortweg DSM) is een Amerikaans handboek voor diagnose en statistiek van psychische aandoeningen dat in de meeste landen als standaard in de psychiatrische diagnostiek dient.
Eerwraak	Komt voornamelijk voor in Islamitische gezinnen. Wanneer het meisje seksueel contact heeft gehad voor haar huwelijk of zich weigert te laten uithuwelijken kan de familie wraak nemen op het meisje omdat ze volgens de traditie de eer van de familie heeft gekrenkt.
Externaliserende problematiek	Een naar buiten gerichte uiting van problemen. Boosheid wordt dan door het meisje op haar omgeving gericht. Symptomen die hierbij horen zijn bijvoorbeeld agressiviteit, oppositioneel gedrag, liegen en stelen. Voor internaliserend gedrag zie: internaliserende problematiek.
Gesloten jeugdzorg	Een soort jeugdgevangenis om jongeren op te vangen die voor zichzelf, voor een naaste omgeving of voor de samenleving een ernstig gevaar vormen. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan jongeren met ernstige gedragsproblemen of loverboyproblematiek.
Incident	Een incident is een gebeurtenis waardoor de dagelijkse routine tijdelijk wordt verstoord.

Internaliserende problematiek	Een naar binnen gerichte uiting van problemen. Boosheid wordt dan door het meisje op zichzelf gericht. Symptomen die hierbij horen zijn bijvoorbeeld depressiviteit, suicide en automutilatie. Dit is het tegenovergestelde van externaliserende problematiek.
JJI	Justitiële jeugdinrichting
Judotechnieken	Methodische wijze om iemand anders te sturen waar jij hem wilt hebben zonder dat deze dat door heeft.
Loveboy	Een pooier die relaties met meiden aangaat om hen voor zich te laten werken als prostitué, wapen- of drugshandelaar.
Meidenhuis	Meiden crisisopvang van de Rading
Methodiek	Hulpverleningsmiddel
MGJ	Machtiging Gesloten Jeugdzorg
MI	Zie: Motivational Interviewing
Morele ontwikkeling	Ontwikkeling van het besef van normen en waarden en vervolgens hierna handelen. Kort gezegd het besef van goed en kwaad.
Motivational interviewing	Methodiek om de motivatie te versterken
ODD	Oppositional Defiant Disorder (Oppositionele gedragsstoornis)
OTS	Onder Toezicht Stelling
PTSS	Post traumatisch stress symptoom

psychopathologie	(uit het Grieks <i>psychè</i> geest en <i>pathos</i> pijn) is de leer van de psychische ziekte (geestelijk en psychologisch).
Sociale cognitieve therapie	Methodiek om via je hersenen je gedrag te veranderen
Strafrechtelijk	Rechtelijke maatregel als gevolg van een delict
Tips en Tools	Technieken of interventies die een hulpverlener kan gebruiken. Letterlijke vertaling: tips en gereedschappen.
Voogdij (maatregel)	Bureau Jeugdzorg draagt voogdij samen met een van de ouders of alleen.
Wjz	Wet op de Jeugdzorg
Zelfcontrole	Het gevoel zelf invloed te hebben op wat er met je gebeurt

IV. Voorwoord

Context

Het meidenhuis van de Rading in Utrecht is een crisisopvang voor meiden van 13 tot 18 jaar. Al 25 jaar vangen de medewerkers van het meidenhuis meiden op die direct hulp nodig hebben (zie bijlage A voor de folder van het meidenhuis). De afgelopen jaren ervaren de medewerkers van het meidenhuis een verandering van de doelgroep. De meiden die binnen komen in het meidenhuis verharder en hebben een complexere problematiek dan de jaren ervoor. Deze verandering vraagt om een andere aanpak.

De leiding van het meidenhuis heeft op deze verandering gereageerd door vaardigheidstrainingen te organiseren en heeft de methodiek aangepast op de behoefte van deze meiden. Toch lost dit niet alles op. Het meidenhuis ervaart grote moeite met meiden die naar de gesloten jeugdzorg moeten. Voor deze meiden is het meidenhuis een 'wachtlek' totdat er plaats is binnen de gesloten jeugdzorg. De medewerkers merken dat deze meiden ongemotiveerd zijn voor hulpverlening en ongeremd oppositioneel gedrag gaan vertonen terwijl ze aan het wachten zijn.

In dit afstudeeronderzoek hebben we gezocht naar antwoorden op het oppositionele gedrag van meiden die naar het meidenhuis komen met een (dreiging van) indicatie voor een gesloten jeugdinrichting. Wij zijn vanuit het meidenhuis benaderd om onderzoek hiernaar te doen, omdat de medewerkers deze doelgroep als zeer zwaar ervaren. Met de resultaten van dit onderzoek hopen wij de medewerkers tips en tools te geven die ze kunnen gebruiken om op een goede manier om te gaan met meiden die oppositioneel gedrag vertonen.

Dit onderzoek is gemaakt in het kader van een afstudeer onderzoek voor de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan de Christelijke Hogeschool Ede.

Wij zijn zelf erg geïnteresseerd in het oppositionele gedrag van meiden. Nico vond het vooral interessant dat er weinig literatuur voor handen was en genoot ervan om de literatuur in te duiken om zo antwoorden te vinden voor de medewerkers. Hester vond het sociale aspect voornamelijk interessant. Ze was benieuwd naar wat het effect op medewerkers was, het effect voor de meiden zelf en welke tips bruikbaar waren.

De doelgroep waar we over schrijven spreekt ons aan. Allebei vinden we het uitdagend en interessant om met meiden om te gaan die oppositioneel gedrag vertonen. De uitdaging en het vaak tactische spel dat je speelt als hulpverlener maakt het werk altijd spannend en uitdagend. De meiden laten je kanten van zichzelf zien waarvan ze niet wisten dat ze die hadden en laten je als hulpverlener ook voortdurend reflecteren op je eigen functioneren.

Ons uitgangspunt bij het schrijven van dit onderzoek was dat elk meisje waardevol en mooi is en dat ze de mogelijkheid moet krijgen om dit bij zichzelf te ontdekken. De agressie en het oppositionele gedrag is ook een vorm van machteloosheid (Jeninga, 2006) en door achter het gedrag te kijken wordt de worsteling van het meisje zichtbaar en daar liggen de aangrijpingspunten voor de hulpverlening.

Daarnaast was het voor ons ook belangrijk om goed naar de stem van de hulpverleners te luisteren. Om aan te sluiten bij hun kracht, benaderingswijze en bij hun onzekerheden. We hebben getracht om op punten in te gaan waar bij de medewerkers onzekerheid lag om zo hun draagvlak te vergroten.

Dankbetuiging

Wij willen onze hartelijke dank betuigen aan iedereen die heeft meegeholpen om dit onderzoek tot stand te laten komen. Hierbij denken we allereerst aan onze opdrachtgever: het Meidenhuis, die ons dit onderzoek toevertrouwde en tijd in de begeleiding wilde stoppen. We bedanken persoonlijk de medewerkers binnen het meidenhuis die mee hebben gewerkt aan de interviews. Dit heeft tijd gekost wat ze op veel andere manieren konden besteden. Door deze medewerking hebben we zo goed mogelijk aansluiting kunnen vinden bij wat er werkelijk leeft bij de medewerkers en de druk die er tijdens het werk wordt ervaren.

Graag willen wij onze praktijkbegeleider Annelies bij naam bedanken. Bedankt voor de feedback die we hebben gekregen en waardoor we met een frisse blik weer terug konden naar het doel wat het meidenhuis had met het onderzoek. Daarnaast bedankt voor het nalezen van onze eerste, tweede, vijfde en uiteindelijke versies van het afstudeeronderzoek.

Hiernaast willen we Aletta bedanken. Onze afstudeerbegeleider vanuit de CHE heeft met een kritische blik, taalstickers en enthousiasme ons begeleid en ons telkens uitgedaagd tot perfectie. Toen we vastliepen konden we bij je terecht en heb je tips gegeven hoe we verder zouden kunnen. Dit heeft er mede voor gezorgd dat we ons afstudeeronderzoek binnen de gestelde termijn hebben kunnen afronden.

Zeker niet onbelangrijk zijn de mensen die onze stukken hebben nagelezen op taal- en stelfouten. Hierbij willen we noemen, onze beide moeders, Hester's schoonvader Jan van Eunen, Samuel, Gerard en Bram. Dank jullie voor de vele aanmerkingen die jullie hebben gedaan waardoor de d's en t's op de juiste plekken kwamen te staan en de volgorde van de zinnen werd zoals gebruikelijk is binnen de Nederlandse taal.

Als een na laatste en zeker niet als onbelangrijkste, willen we de meiden bedanken die we hebben kunnen spreken over hun ervaringen binnen het meidenhuis en hun vertrek uit het meidenhuis. Deze aanvulling is zeer waardevol geweest voor dit onderzoek en heeft de uitkomsten van de literatuuronderzoeken in ander daglicht gesteld. Bedankt voor de inzichten die jullie hebben gegeven in jullie manier van denken en redeneren tijdens jullie verblijf in het meidenhuis.

Verder zijn we dankbaar dat ondanks onze grote persoonlijke en professionele verschillen elkaars kracht zijn blijven inzien en dat we gebruik hebben kunnen blijven maken van elkaars kwaliteiten. Onze verschillende benaderingswijzen hebben het onderzoeken spannend en uitdagend gemaakt en zorgde ervoor dat we gespitst bleven op het doel van het onderzoek.

Doelgroep waarvoor het product is geschreven

De uitkomsten van dit onderzoek zijn bedoeld voor de medewerkers van het Meidenhuis. Deze resultaten zijn weergegeven in een speciaal product wat makkelijk is in gebruik door het overzichtelijke uiterlijk en ongecompliceerde taalgebruik. Het doel hiervan is dat medewerkers de tips gemakkelijk kunnen inzien wanneer zich een ingewikkelde situatie voordoet. Deze resultaten zijn geschikt voor alle werkers binnen het meidenhuis. Zowel voor de vaste krachten, flex-werkers en stagiaires.

De uitwerking van het onderzoek is geschreven in opdracht van de CHE en te gebruiken als achtergrondinformatie voor het Meidenhuis. Het woordgebruik van het eigenlijke onderzoek is iets gecompliceerder dan van de resultaten omdat er aan HBO voorwaarden moet worden voldaan. Toch is het taalgebruik toegankelijk gebleven zodat het goed als naslagwerk gebruikt kan worden wanneer er enige tijd voor is.

Inhoud

De hoofdvraag van ons onderzoek is

Wat hebben de medewerkers van het meidenhuis nodig om hulp te bieden aan meiden die met een (dreiging van een) indicatie voor gesloten jeugdzorg op het meidenhuis komen en geen motivatie hebben om samen te werken?

Het doel van dit onderzoek is dat er antwoord komt op de hoofdvraag waardoor er duidelijke handvaten voor de medewerkers kunnen ontstaan zodat het gedrag te hanteren wordt.

Het achterliggende doel van dit onderzoek is dat de werkdruk van de medewerkers van het meidenhuis zal worden verlaagd omdat ze duidelijke tips en tools hebben om met het gedrag om te gaan. De hoop is dat hierdoor meer tijd en aandacht overblijft voor de overige meiden op de groep.

De realisatie van deze doelen en de beantwoording van de hoofdvragen zal bewerkt worden tot een overzicht met tips en tools. Deze tips en tools sluiten aan op benaderingswijzen van meiden in de leeftijd 13-21 jaar.

Het onderzoek bevat in totaal 5 hoofdstukken die elk een of meerdere vragen beantwoorden. Deze deelvragen hebben we gebruikt als middel om tot een antwoord op de hoofdvraag te komen.

Aanleiding

In de aanleiding wordt omschreven wat het onderwerp is. Dat het niet slechts een signalering van het meidenhuis is, maar dat er in de maatschappij een verandering zichtbaar is. De vragen die hierom centraal staan in de aanleiding zijn:

Wat is er daadwerkelijk veranderd in het gedrag van tienermeiden?

Wat zijn de medeveroorzakers dat er meer meiden in de opvang komen met oppositioneel gedrag?

Hoofdstuk 1 crisisopvang en oppositioneel gedrag

Om een goed kader weer te geven van de vraagstelling is het belangrijk om eerst inzicht te geven in wat een crisisopvang is, welk gedrag daar veel voorkomt en wat de exacte vraag hierin is. Deelvragen die worden behandeld zijn:

Hoe gaat het meidenhuis in de crisisopvang om met meiden die oppositioneel gedrag vertonen?

Wat hebben de medewerkers nodig willen ze hier goed mee om kunnen gaan?

Hoofdstuk 2 oorzaken van oppositioneel gedrag

Het gedrag dat bij de meiden met een indicatie voor gesloten jeugdzorg wordt gesignaleerd is overwegend opstandig gedrag. Er zijn diagnoses die opstandig gedrag als ODD aanmerken. Dit wordt in dit hoofdstuk ook besproken, maar we zullen voornamelijk ingaan op de achtergronden van destructief en oppositioneel gedrag. Hierbij maken we gebruik van de vraag die ook in de aanleiding is besproken:

Wat zijn de medeveroorzakers dat er meer meiden in de opvang komen met oppositioneel gedrag?

Hoofdstuk 3 oppositioneel gedrag in een groep

Omdat gedrag van een meisje vaak niet alleen effect heeft op haarzelf en de hulpverlener maar ook op de groep en de hulpverlening daarvan is het goed om te kijken welk effect het gedrag op de groep heeft. Dit zal worden onderzocht in hoofdstuk twee door de volgende vragen:

Wat is het effect op de groep van een meisje met oppositioneel gedrag?

Zijn er hulpverleners die succesvol zijn in het aanpakken van oppositioneel gedrag?

Wat moet het meidenhuis met het spanningsveld van het kiezen voor een meisje met oppositioneel gedrag en de veiligheid van de andere meiden in het huis?

Hoofdstuk 4 gesloten jeugdzorg

Binnen het meidenhuis zijn er bij de medewerkers verschillende ideeën over een gesloten inrichting. Meiden met een indicatie ervoeren hierdoor onduidelijkheid en kregen verschillende verhalen te horen. We hebben er daarom voor gekozen om een duidelijk hoofdstuk te schrijven over de feiten van een gesloten instelling. De vragen die we hierbij beantwoorden zijn:

Wat zijn de voorwaarden voor een gesloten indicatie?

Wat betekent het voor een meisje om een gesloten indicatie te krijgen?

Hoe krijg je meiden gemotiveerd die gesloten moeten?

Wat is een gesloten inrichting?

Hoofdstuk 5 methodieken

Methodisch werken is een goede hulpverlener niet vreemd. Het is belangrijk om gebruik te maken van de kennis van anderen om te kunnen verantwoorden waarom je bepaalde keuzen maakt. Vooral binnen de jeugdzorg is deze verantwoording erg belangrijk omdat er veelal negatieve uitspraken in de media over worden gedaan. Belangrijk is in dit hoofdstuk om onderstaande vragen te beantwoorden:

Hoe krijg je als hulpverlener meiden gemotiveerd die gesloten moeten?

Welke middelen/tools zijn er in te zetten bij meiden met oppositioneel gedrag die bij de crisisopvang binnenkomen?

Welke methodiek is inzetbaar bij deze meiden?

Hoe kan de contextuele hulpverlening bijdragen aan werkbare hulpverlening bij deze meiden?

Hoe kan je deze meiden belonen in plaats van bestraffen als het gaat om hun gedrag?

Al deze deelvragen zullen bijdragen tot de uiteindelijke beantwoording van de hoofdvraag.

We wensen u veel leesplezier toe tijdens het lezen van dit onderzoek.

Nico van der Kooij en Hester van Eunen-Wind

Ede, 2010

V. Aanleiding voor het onderzoek

Om een beter kader te geven voor dit onderzoek en te ondersteunen wat de medewerkers van het meidenhuis signaleren willen we 2 artikelen aanhalen die recent zijn geschreven over verandering in het gedrag van meiden. Deze artikelen beschrijven de veranderingen die in de maatschappij gesignaleerd worden. Verder beschrijven ze de prevalentie van psychische problemen. Deze artikelen geven een theoretische onderbouwing van de probleemstelling.

Het afgelopen decennium is er een toename geconstateerd in meiden die externaliserend probleemgedrag vertonen. Meiden worden agressiever, gewelddadig en criminel. Zowel wetenschappelijke literatuur als kranten (Tomesen, 2010) maken hier melding van. In het krantenbericht (bijlage B) wordt het de opkomst van de straatmeid genoemd. Meiden richtten in het verleden voornamelijk de agressie op zichzelf, maar tegenwoordig komt het steeds meer voor dat meiden het op hun omgeving afreageren. Ze vertonen dan fysiek en emotioneel geweld.

Binnen jeugdzorg is er ook een ontwikkeling gaande. Er is een duidelijk protocol over op welke plek een jeugdige met bepaald gedrag terecht moet komen. Door deze voorselectie komen jongeren sneller op een geschikte plek. Meiden met matige gedragsproblemen belanden door deze voorselectie minder snel in een gesloten inrichting, maar op bijvoorbeeld een behandelgroep. De meiden die in de crisisopvang en de gesloten jeugdzorg belanden zijn meiden waarbij er sprake is van direct gevaar voor zichzelf of hun omgeving. De problematiek van deze meiden is vaak zeer heftig. Ze hebben weinig zelfcontrole, zelfvertrouwen en zelfinzicht. Hierdoor overzien ze hun gedrag niet en maken ze onverantwoorde keuzen.

Het meidenhuis heeft de vraag gesteld om te onderzoeken wat medewerkers nodig hebben om op een goede manier om te gaan met het oppositionele gedrag van meiden die naar een gesloten inrichting moeten en ter overbrugging nog in het meidenhuis moeten verblijven.

Over meiden met oppositioneel gedrag is nog maar weinig bekend. Ook is er weinig duidelijk over het verband tussen de agressie en de daarmee samenhangende risicofactoren, zoals psychopathologie. Om aan het begin van dit onderzoek toch wat inzicht te geven over de omvang van het probleem maken we in deze inleiding gebruik van een artikel dat is geschreven over 'agressie en psychische stoornissen bij meisjes in justitiële jeugdinrichtingen'. (bijlage C)

Dit artikel geeft een duidelijk beeld over de ervaring die het meidenhuis ook heeft. In dit onderzoek staat het verschil met 10 jaar geleden niet beschreven maar uit een interview met een medewerker van een gesloten jeugdinrichting gaf zij aan dat zij duidelijk verschil ervoer met 10 jaar geleden.' De doelgroep is verzwaard. Er is ernstigere problematiek (Hamerlynck, 2006) (Paulien, 2010) (bijlage C) .'

Meisjes in de justitiële jeugdinrichting zijn een kwetsbare groep die zich kenmerkt door het frequent voorkomen van agressie, psychopathologie, risicogedrag en traumatische gebeurtenissen.

Bij 59% van de 218 ondervraagde meisjes (13-18 jaar) werd agressie gemeld. Van alle meisjes behoorde slechts 20% tot de ernstig agressieve groep. Uit psychisch onderzoek kwam dat er een hoge prevalentie van externaliserende en internaliserende psychopathologie aanwezig is. Bij 21% van

de meiden met ernstig agressieve kenmerken was ADHD aanwezig, 39% ODD, 59% CD, 33% ernstige depressieve symptomatologie, 21% ernstige posttraumatische stresssymptomen en 6% ernstige dissociatieve symptomen.

Er was een duidelijk verband tussen de mate van agressie en externaliserende psychopathologie (ADHD, ODD, CD) en internaliserende psychopathologie (PTSS), het aantal trauma's en het vóórkomen van risicogedrag (middelenmisbruik en -afhankelijkheid, aantal seksuele partners, suïcidaliteit en automutilatie).

Van alle ondervraagde meiden waren er 82% op civielrechtelijke basis geplaatst en 12% op strafrechtelijke basis. Hierin is wel verschil zichtbaar. Een civielrechtelijk geplaatst meisje vertoont vaker oppositioneel gedrag, automutilatie, suïcidaliteit, wegloupgedrag, drugsgebruik en is vaker werkzaam in de prostitutie. Een strafrechtelijk geplaatst meisje pleegt vaker gewelds- en vermogensdelicten. Waar dit gedrag vandaan komt en hoe hiermee om te gaan is, willen we in dit onderzoek beschrijven. Hiermee hopen we gedetailleerd een beeld te geven van oppositioneel gedrag en tips en tools te beschrijven om goed met dit gedrag om te gaan.

Wij zien meiden met dit gedrag als een kwetsbare groep die de juiste begeleiding nodig heeft, met als doel dat het meisje uit patronen en oppositioneel gedrag leert stappen. Hiervoor is het eerst nodig dat het meisje haar eigen gedrag ziet en los durft te laten. Als ze merkt dat ander gedrag ook werkt zal ze weerbaarder worden en op communicatief gebied beter haar grenzen kunnen aangeven dan via fysieke of emotionele agressie (Hamerlynck, 2006).

V l. In l e i d i n g

De afgelopen jaren is de doelgroep van de crisisopvang voor meiden tussen de 13 en 21 jaar erg veranderd. De problematiek is verschoven van internaliserende problematiek naar externaliserende problematiek.

Een van deze crisisopvanghuizen is het meidenhuis, van zorgaanbieder 'de Rading' in Utrecht. De medewerkers van dit meidenhuis merken ook dat de meiden die ze nu opvangen anders zijn dan een aantal jaren geleden. Er worden meer meiden opgevangen die oppositioneel gedrag vertonen. Hierdoor ervaren de medewerkers van het meidenhuis een verhoging van hun werkdruk. Het is het voor de medewerkers lastig om goed om te gaan met het oppositionele gedrag van een meisje in de groep. Enerzijds omdat het meisje zorgt voor onveiligheid in de groep, anderzijds omdat het meisje andere meiden kan mee trekken in haar oppositionele gedrag. Het grootste probleem van de medewerkers van het meidenhuis is dat er steeds vaker meiden komen met een (dreiging voor een) indicatie voor gesloten jeugdzorg. De medewerkers merken dat wanneer deze meiden in het meidenhuis wonen, moeilijk te motiveren zijn als ze daar te horen krijgen dat ze gesloten moeten, of daar in afwachting van hun gesloten plek zitten.

Daarom is ons door het meidenhuis gevraagd om onderzoek te doen naar dit probleem. Het doel hiervan is om tips en tools voor de medewerkers aan te reiken. Het gevolg hiervan zou moeten zijn dat de werkdruk van de medewerkers wordt verlaagd. Om een beeld te krijgen van gewenste/verlangde tips en tools, zijn alle medewerkers van het meidenhuis geïnterviewd. Daarnaast zijn er een aantal meiden geïnterviewd die een indicatie voor gesloten jeugdzorg hebben gekregen toen ze in het meidenhuis zaten.

Sinds de jaren negentig is er een enorme groei in het aantal meiden met oppositioneel gedrag zichtbaar. Er is nog niet veel onderzoek gedaan naar deze problematiek bij meiden, omdat het een verandering van de laatste jaren¹ is. De meeste onderzoeken over oppositioneel gedrag gaan over jongens. Er zijn op dit moment ook geen specifieke methodieken geschreven die gericht zijn op meiden met oppositioneel gedrag in de crisisopvang.

Er zijn een aantal oorzaken bekend van oppositioneel gedrag bij meiden. Deze oorzaken moeten vooral worden gezocht in de samenleving en in de gezinssfeer (Manen, 2001). De samenleving is de afgelopen 50 jaar veranderd van een maatschappij waarin de groep voorop stond naar een maatschappij waarin het individu voorop staat. Door deze verandering worden kinderen meer als individuen benaderd en genieten ze vanaf jongs af aan van een grote vrijheid. Voor sommige kinderen is dit goed, maar er zijn ook kinderen die juist behoefte hebben aan structuur. Als ouders deze structuur niet bieden is er kans op oppositioneel gedrag. Daarnaast hebben kinderen behoefte aan zelfcontrole. Wanneer meiden het gevoel hebben geen controle over zichzelf te kunnen uitoefenen zullen ze proberen om deze op andere wijzen te verkrijgen. Een middel hiervoor is oppositioneel gedrag. Dit is ook het gedrag dat zichtbaar kan worden bij de meiden die een gesloten indicatie krijgen (binnen de crisisopvang).

¹ De exacte startdatum van de stijging is ons onbekend.

Andere mogelijke oorzaken in de gezinssfeer zijn een voortdurende competitie (Artz, 2004) in het gezin en psychische mishandeling door de ouders (Kolko, Dorn, & e.a., 2008). Hierdoor leren de kinderen dat ze voor zichzelf moeten opkomen. Deze gedachte nemen ze mee de wereld in en dus ook mee naar het meidenhuis.

Een laatste mogelijke oorzaak die genoemd kan worden is dat een meisje oppositioneel gedrag vertoont vanwege het feit dat ze in een crisis zit. Een meisje in een crisis probeert vaak haar zelfcontrole terug te krijgen door zich oppositioneel te gedragen.

VII. Achtergronden van het project

Omdat het meidenhuis de laatste jaren een steeds hogere werkdruk ervaart door de verzwaring van de doelgroep was het belangrijk dat er direct onderzoek zou plaatsvinden. Toen wij met een ander voorstel kwamen voor een onderzoek, gaf de leidinggevende van het meidenhuis aan dat ze voorkeur had voor een onderzoek over dit thema, omdat dit iets is waar de medewerkers van het meidenhuis al een tijd tegenaan lopen.

De vraag die uit deze behoefte ontstond werd: Wat hebben de medewerkers van het meidenhuis nodig om hulp te bieden aan meiden die met een (dreiging van een) indicatie voor gesloten jeugdzorg op het meidenhuis komen en geen motivatie hebben om samen te werken?'

Het onderzoek richt zich hierbij over welk probleemgedrag het exact gaat en welke achtergronden dit probleem kan hebben. De kenmerken van een crisisopvang met zijn jongeren met crisissenmerken en -gedrag wordt besproken. We kijken naar een gesloten jeugdinrichting, om te zien waar het meisje zo bang voor is en wat de inrichting feitelijk is. We onderzoeken verder hoe meiden die een gesloten indicatie kregen of hiervan dreiging ervoeren in het meidenhuis het zelf ervaren hebben en wat zij denken dat werkend was voor hun gedrag. Als laatste zoeken we naar methodieken die helpend blijken volgens de literatuur. Dit alles zal resulteren in een overzicht met conclusies, waar vanuit een lijst met tips en tools zal worden gemaakt.

Wat we niet onderzoeken is hoe andere crisisopvangcentra dit probleem ervaren, welk percentage meiden uiteindelijk daadwerkelijk gesloten gaat van de meiden die binnen komen met een dreiging voor gesloten en hoe dit in andere crisisopvangcentra is. Ook onderzoeken we niet waar fouten liggen binnen de structuur of de benaderingswijze binnen het meidenhuis. Dit doen we om ons te beperken tot handreikingen vanuit literatuur en ervaring van het meidenhuis. Om een oordeel te vormen over de werkwijze binnen het meidenhuis en hier een objectieve observatie over te doen zal er veel tijd in de observatie moeten worden gestoken. Er zal dan met verschillende medewerkers op verschillende tijden moeten worden meegelopen, wat verstorend kan zijn voor de rust binnen het meidenhuis en ten koste zou gaan van de tijd die we in persoonlijke gesprekken en literatuur onderzoek hebben gestoken. Verder onderzoeken we ook niet of de tips die we geven daadwerkelijk werkend zijn in de praktijk. Dit is misschien goed om een volgend onderzoek naar te doen.

Het doel van dit onderzoek is dat er antwoord komt op de hoofdvraag waardoor er duidelijke handvaten voor de medewerkers kunnen ontstaan zodat het gedrag te hanteren wordt.

Het achterliggende doel van dit onderzoek is dat de werkdruk van de medewerkers van het meidenhuis zal worden verlaagd omdat ze duidelijke tips en tools hebben om met het gedrag om te gaan.

De verwachtingen vooraf waren dat we weinig literatuur konden vinden maar dat er wel manieren zouden zijn om goed met dit gedrag om te gaan. Dat door de tips die we zouden vinden de werkdruk verlaagd zou kunnen worden, doordat de tips duidelijk werkbaar zouden blijken in de praktijk.

VIII. Methode

Het onderzoek naar oppositioneel gedrag in het meidenhuis is uitgevoerd door twee onderzoeksmethodes te gebruiken. Hieronder beschrijven we welke onderzoeksopzet we hebben gekozen en waarom we deze keuze hebben gemaakt.

Allereerst hebben we literatuuronderzoek gedaan over het oppositioneel gedrag bij meiden. Dit heeft een tweërlei doel gehad. Ten eerste konden wij ons hierdoor inlezen in het onderwerp waarin wij gingen afstuderen en verkennen wat er allemaal speelde bij meiden met oppositioneel gedrag. Dit heeft ons eerste inzichten gegeven in oppositioneel gedrag bij meisjes. Ten tweede heeft dit het doel gehad om de uiteindelijke theoretische verantwoording te schrijven.

Ten tweede hebben we interviews gehouden met medewerkers van het meidenhuis en meiden die door hun oppositioneel gedrag gesloten moesten. Dit hebben we gedaan na het verkennen van de literatuur. Deze interviews hebben we gehouden met als doel, de ervaringsdeskundigen aan het woord te laten. Door de medewerkers te interviewen hebben we gepoogd om aan te sluiten bij de problemen die de medewerkers ervaren. Daardoor hebben we gericht kunnen zoeken naar oplossingen voor de problemen die de medewerkers ervoeren. Alle zes medewerkers hebben de vragenlijst ingevuld en teruggestuurd.

Door de meiden die gesloten moesten te interviewen hoorden we ook hun kant van het verhaal. We zijn bewust bij hen langs geweest in de gesloten jeugdinrichting zodat wij ook met eigen ogen konden zien wat gesloten jeugdzorg inhoudt. Door de interviews hebben we kunnen verifiëren of de oplossingen die de literatuur aanbiedt ook echt helpend zijn voor de meiden. We hebben vier meiden geïnterviewd. Graag hadden we er meer geïnterviewd, maar doordat we van sommige voogden geen toestemming kregen, meiden 'contactverbod' hadden en sommige meiden niet wilden meewerken is dat helaas niet gelukt.

De vragen die we hebben gesteld staan in de bijlagen D en E. In bijlage D staan de interviews met de medewerkers in bijlage E de interviews met de meiden. De vragen aan de medewerkers hebben we opgesteld aan de hand van de literatuur en in overleg met Annelies. De vragen aan de meiden hebben we opgesteld aan de hand van de literatuur en de ervaringen van medewerkers van het meidenhuis. Omdat het niet handig was om alle medewerkers op het meidenhuis te interviewen in verband met de hoge werkdruk die er al ervaren wordt hebben we besloten de vragen te mailen.

De interviews met de meiden hebben we gedaan door ze op te zoeken in de gesloten inrichting waar ze verbleven of door ze op te bellen. Tegen de meiden is gezegd dat ze alles mochten zeggen wat ze wilden, omdat het een anoniem interview was en ze toch niet meer op het meidenhuis zaten.

De literatuuronderzoek hebben we gedaan door in de mediatheek van de CHE te zoeken naar boeken over oppositioneel gedrag.

Hieronder beschrijven we de stappen die we hebben gezet om dit onderzoek vorm te geven.

Stap 1: We zijn begonnen met het analyseren van de hoofdvraag die het meidenhuis stelde.

Stap 2: We hebben de hoofdvraag verdeeld in deelvragen, waarmee we tot beantwoording van de hoofdvraag konden komen.

Stap 3: We hebben onderzocht welke literatuur beschikbaar is voor ons onderzoek via bol.com en op amazon.com gezocht naar Engelse boeken over oppositioneel gedrag bij meiden. Hiervan hebben we er een via picarta besteld. We hebben via de zoekfunctie van de mediatheek van de CHE ook een aantal boeken gevonden over oppositioneel gedrag.

We hebben ook veel gehad aan de artikelen van het Nederlands Jeugd Instituut (NJI).

Ten slotte hebben we via ebchost.com Engelse artikelen opgezocht die te maken hebben met oppositioneel gedrag. Sommige van deze artikelen hebben we gebruikt in de theorie, andere artikelen hebben we doorgelezen. Sommige van deze artikelen waren voor ons een aanleiding om nog wat dieper te duiken in bepaalde subonderwerpen. Een artikel over motivational interviewing en oppositioneel gedrag vormde bijvoorbeeld aanleiding om nog meer te zoeken naar artikelen en boeken over motivational interviewing.

Stap 4a: De literatuur die we geschikt hebben bevonden hebben we onderverdeeld over de hoofdstukken en bedacht wat in welk hoofdstuk zou passen.

Stap 4b: Vragen bedacht voor de interviews in het meidenhuis en met meiden die gesloten zitten.

Stap 5a: Met de literatuur per hoofdstuk zijn we begonnen om de hoofdstukken te schrijven.

Stap 5b: Interviews houden met meiden die gesloten zitten en met medewerkers van het meidenhuis.

Stap 6: We hebben elkaars geschreven stukken bekritiseerd.

Stap 7: Met alle aanmerkingen die we hebben gekregen de hoofdstukken weer aanpassen.

Stap 8: De aangepaste hoofdstukken naar de begeleiders sturen om te kijken of we op de goede weg zijn.

Stap 9: Stukken aanpassen, stukken verwijderen en herschrijven totdat we een volgende versie hadden.

Stap 10: Dit vervolgens weer besproken met de begeleiders.

Stap 11: Alle voorgaande stappen 5-10 herhaald tot we tevreden waren over de inhoud van het onderzoek en antwoorden hadden gevonden op de vraag.

Stap 12: Eerste complete concept versie geschreven met inleiding, voorwoord, aanleiding en inhoudsopgave.

Stap 13: Dit besproken met beide begeleiders

Stap 14: Alle feedback ter harte genomen en verwerkt tot een uiteindelijke versie.

IX. Resultaten uit het onderzoek

Verder uitgewerkt in hoofdstukken

Hoofdstuk 1

Crisisopvang en oppositioneel gedrag

1.1. Inleiding

'Moet ik zo vroeg naar bed? Dat kan ik echt niet hoor! Wat zijn dit voor tijden, ik ben 13 hoor!' Tijdens een intake bij het meidenhuis reageert A. boos op de regels. Ze is thuis gewend dat ze om 23.00 uur naar bed gaat en hoort dat ze op het meidenhuis om 21.00 naar haar kamer moet en een half uur later haar lamp uit moet hebben. Ze onderschrijft de regels maar vindt ze wel belachelijk (Wind 2010).

In dit eerste hoofdstuk zal worden besproken wat het meidenhuis is. Voor veel mensen is de crisisopvang een bekend begrip, maar is het onduidelijk wat zich er afspeelt. Daarom zal dit kort worden beschreven. Daarna zal worden uitgelegd wat voor soort meiden in het meidenhuis komen en wat voor een gedrag ze mee kunnen nemen. Ten slotte zal oppositioneel gedrag worden besproken. Al het oppositioneel gedrag ziet er qua uitingvorm hetzelfde uit. De motieven om oppositioneel gedrag te laten zien kan echter per meisje verschillen. Deze motieven zijn onder te verdelen, deze onderverdeling staat beschreven in dit eerste hoofdstuk.

Het belangrijkste doel van dit hoofdstuk is een beeld scheppen van verschillende soorten oppositioneel gedrag. Daarnaast zullen er verschillende deelvragen worden beantwoord om zo de hoofdvraag te kunnen beantwoorden. De volgende deelvragen staan in dit hoofdstuk centraal: *Hoe gaat het meidenhuis in de crisisopvang om met meiden die oppositioneel gedrag vertonen? Wat hebben de medewerkers nodig willen ze hier goed mee om kunnen gaan?*

Om in het onderwerp te komen zal de eerste paragraaf beginnen met een aantal voorbeelden over hoe meiden op de crisisopvang terecht kunnen komen. Hierna wordt weergegeven welke invloed het doorleven van een crisis heeft op de gemoedstoestand en het gedrag van een meisje. Verder zullen een aantal verschillende vormen van oppositioneel gedrag worden behandeld om zo duidelijk weer te geven tegen welk gedrag het meidenhuis exact aanloopt.

1.2. Crisisopvang

Het meidenhuis is een crisisopvang. Een crisisopvang vangt jongeren op die in een crisis verkeren en direct een andere verblijfplaats nodig hebben. De crisis waar ze inzitten kan verschillend van aard zijn. Sommige meiden hebben te maken gehad met seksueel geweld of mishandeling, anderen kunnen in een verkeerd netwerk zijn beland en hierdoor afglijden. Er kan sprake zijn van uit de hand gelopen gezinsverhoudingen, slachtoffers van loverboys of meiden die tegen hun zin dreigen te worden uitgehuwelijkt. Sommige meiden wonen hierom geheim in het meidenhuis (Rading, 2000).

Er zijn crisissen die acuut ontstaan zijn en crisissen die al een tijd voortduren. Toch is er altijd een directe aanleiding waarom het meisje niet op haar huidige verblijfplek kan blijven wonen. Een paar voorbeelden:

'Sonja (gefingerde naam) 16 jaar, is in het meidenhuis gekomen omdat (zo zegt haar moeder) een ruzie met moeder uit de hand is gelopen. Ze is boos geworden op moeder omdat die haar vals beschuldigde van diefstal, heeft haar vervolgens in de gang geduwd en haar daar geschopt en geslagen. Moeder heeft de politie haar verhaal verteld en deze heeft bureau jeugdzorg ingeschakeld.

Bureau jeugdzorg heeft dochter toen bij het meidenhuis gebracht.'

'Denise (gefingerde naam) 14 jaar, zat in een crisisopvang in Amsterdam (gefingerde stad) omdat het bij haar ouders thuis niet goed ging. Ze luisterde niet goed sinds ze een nieuwe vriend had en kwam vaak niet opdagen 's nachts. Vanuit de crisisopvang kwamen vermoedens dat ze nog steeds contacten had met die jongen. Er waren vermoedens dat deze jongen een loverboy was. Met spoed werd er voor haar een plek gezocht buiten de regio. Dit werd het meidenhuis.'

'Al een tijd lang was er ruzie bij Maaïke (gefingerde naam) 15 jaar. Ouders lagen niet op een lijn en gaven elkaar hier de schuld van. Maaïke zat overal tussenin. Er is thuiszorg ingezet, maar dit gaf niet voldoende resultaat. Maaïke zat vol spanning, omdat elke keer als ze weer naar huis zou gaan, ze weer in een ruzie zou belanden. Dan nam ze de schuld van vader of moeder op zich, om hen af te leiden van elkaar. Tijdens een gesprek met Bureau jeugdzorg (die al actief was met ambulante begeleiding) is besloten dat het beter zou zijn als Maaïke voor een aantal maanden ergens anders zou wonen zodat ouders samen aan hun eigen problemen konden werken. Toen is Maaïke in het Meidenhuis geplaatst. '

Alle bovenstaande voorbeelden zijn gebaseerd op verhalen van meiden die echt in het meidenhuis hebben gewoond.

1.3. Crisisverschijnselen

Als een meisje in het meidenhuis komt, heeft ze dus altijd een crisis achter de rug. Bij een crisis worden bepaalde verschijnselen zichtbaar. Deze verschijnselen zijn geëmotioneerdheid, spanning, uitputting, verwarring, selectieve waarneming, geen perspectief zien en controleverlies (Berg, 2001). Deze verschijnselen kunnen soms ook lijken op het gedrag wat de meisjes vertonen die gesloten moeten, zoals we verderop in dit hoofdstuk zullen lezen. Voor de meiden met crisisverschijnselen is het belangrijk om ze zo gauw mogelijk weer een perspectief en zelfcontrole te geven. Hierdoor zullen de crisissenmerken afnemen. Hoelang dit duurt is afhankelijk van het gevoel van zelfcontrole.

Wat is nu het verschil tussen deze twee? In de onderstaande paragraaf zullen de verschillen worden uitgelegd tussen wat oppositioneel gedrag is en de crisissenmerken zoals hierboven beschreven. Daarbij willen we het verschil tussen oppositioneel gedrag dat door een crisis is ontstaan en tussen onaangepast gedrag weergeven.

1.4. Symptoomverschillen tussen crisissenmerken, opstandig en oppositioneel gedrag

In de vorige paragraaf hebben we stilgestaan bij verschijnselen die zichtbaar kunnen worden bij een crisis. In deze paragraaf leggen we verbinding met andere vormen van oppositioneel gedrag. De grootste verschillen tussen crisissenmerken, opstandig - en oppositioneel gedrag is de intentie. De motivatie om als meisje oppositioneel gedrag te laten zien vanuit een crisis of vanuit een jarenlang aangeleerd gedrag verschilt. Bij een crisis handelt een meisje direct vanuit machteloosheid, om grip en beheersing te krijgen over haar eigen leven. Oppositioneel gedrag is in veel gevallen een patroon dat zich heeft ontwikkeld. Bij beide kan hetzelfde gedrag worden geuit, maar het vraagt een andere benadering. Bij oppositioneel gedrag wil het meisje opzettelijk de ander vernederen of geweld aandoen. Dit met als doel meer zelfwaarde en controle te verkrijgen over situaties en over haar eigen leven. Bij opstandig gedrag geeft een meisje geen eigen grenzen aan en wil ze duidelijk maken dat ze een eigen individu is en dat ze zelf keuzes kan maken. Het doel is dan niet het krijgen van haar zin,

want het opstandige gedrag kan ook gaan over iets wat een meisje niet wil, maar het heeft als doel zelfbeschikking, zelfcontrole en zelfhandhaving. Crisiskenmerken ontstaan uit een bepaalde situatie en hebben als doel 'overleven' en controle krijgen. De uitingen van het gedrag kunnen hetzelfde zijn, maar de intentie en het doel is anders.

1.5. Definitie van oppositioneel gedrag

Hierboven hebben we verschillende vormen van oppositioneel gedrag beschreven. Hier willen we de diagnose 'ODD' beschrijven. De bedoeling hiervan is om een link te leggen tussen psychopathologie en de gedragskenmerken. Oppositioneel gedrag wordt in de DSM-IV (Association, 2002, p. 103) omschreven als een patroon van negativistisch, vijandig gedrag en openlijke ongehoorzaamheid met een duur van ten minste zes maanden waarin vier of meer van de volgende kenmerken aanwezig zijn: is vaak driftig, maakt vaak ruzie met volwassenen, is vaak opstandig, irriteert vaak met opzet anderen, geeft anderen vaak de schuld van eigen fouten, is vaak prikkelbaar en ergert zich gemakkelijk aan anderen, is vaak boos en gepikeerd, is vaak hatelijk en wraakzuchtig. Dit wordt ook wel oppositional defiant disorder (ODD) genoemd.

1.6. Antisociale gedragsstoornis

Voor het meidenhuis is het belangrijk om onderscheid te maken tussen oppositioneel gedrag en antisociaal gedrag. Dit onderscheid is belangrijk omdat de symptomen van antisociaal gedrag en oppositioneel gedrag tot op zekere hoogte op elkaar lijken. Antisociaal gedrag is de vergrotende trap van oppositioneel gedrag. In de literatuur worden daarom oppositioneel gedrag en antisociaal gedrag vaak in één adem met elkaar genoemd. Waarom dit onderscheid belangrijk is, zal na de uitleg wat antisociaal gedrag is worden uitgelegd.

Antisociaal gedrag wordt door de DSM-IV omschreven als een herhaald en aanhoudend patroon van gedrag waarbij de rechten van anderen of de sociale normen en waarden worden geschonden (Association, 2002, pp. 101, 102). In de psychologie spreekt men van antisociaal gedrag als er binnen één jaar, drie of meer van de volgende kenmerken zich hebben voorgedaan: pest personen, begint vaak vechtpartijen, heeft een wapen gebruikt om ernstig letsel toe te brengen, is fysiek wreed tegen dieren en/of mensen geweest, heeft mensen beroofd, heeft opzettelijk brand gesticht, heeft opzettelijk eigendommen van anderen vernield, heeft ingebroken in een auto, liegt vaak om voorwerpen of diensten te verkrijgen of om verplichtingen te ontlopen, komt 's nachts later thuis dan is toegestaan (Chandler, 2007).

1.7. Verschil tussen oppositioneel gedrag en antisociaal gedrag

Oppositieel gedrag is, in vergelijking met antisociaal gedrag, een stuk minder heftig. Oppositioneel gedrag kan op den duur uitmonden in antisociaal gedrag (Chandler, 2007). Het grote verschil tussen antisociaal en oppositioneel gedrag is echter dat antisociaal gedrag vaak leidt tot gevaar voor de omgeving, terwijl oppositioneel gedrag daar vaak niet toe leidt. Opmerkelijk is dat jongeren die antisociaal gedrag vertonen beter op school presteren dan jongeren die oppositioneel gedrag vertonen (Chandler, 2007).

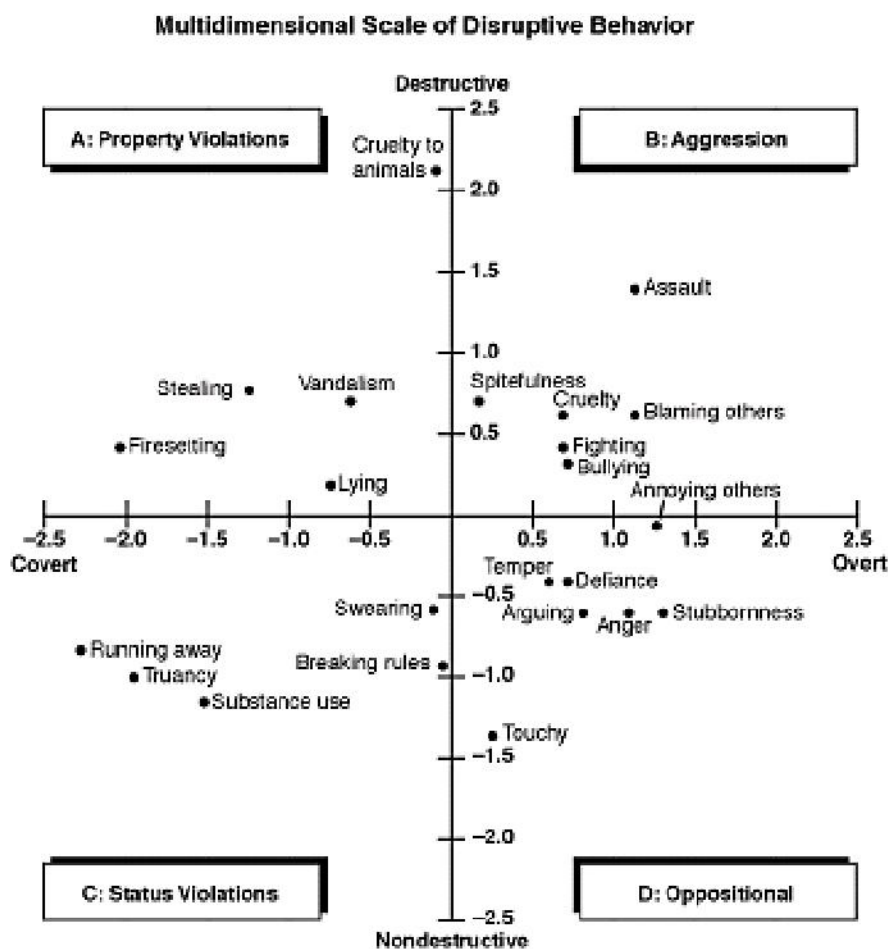
Kijkend naar het meidenhuis kan er na het lezen van het bovenstaande geconcludeerd worden dat meiden met een antisociale gedragsstoornis niet goed in het meidenhuis passen. Een meisje zorgt met antisociaal gedrag voor een onveilige situatie en zij zal zelf daarom waarschijnlijk ook niet gebaat zijn bij een crisisopvangplek. De medewerkers van het meidenhuis en de andere meiden zullen erbij

gebaat zijn als een meisje met antisociaal gedrag zo snel mogelijk doorstroomt naar een gesloten inrichting.

Meiden die oppositioneel gedrag vertonen, kunnen in het meidenhuis wel geholpen worden. Hoe het meidenhuis dit het beste kan doen, zal in de volgende hoofdstukken worden besproken. In dit hoofdstuk wordt verder ingegaan op de mogelijke oorzaken van oppositioneel gedrag. De oorzaken van oppositioneel gedrag kunnen inzicht geven in hoe een meisje tot oppositioneel gedrag komt. Dit leidt hopelijk tot meer begrip voor een meisje met oppositioneel gedrag. Bovendien kan het kennen van de oorzaken ook helpen in het vinden van goede tips en tools hoe een medewerker om moet gaan met oppositioneel gedrag.

1.8. Kiezen voor veiligheid

Kijkend naar het meidenhuis kan er na het lezen van het bovenstaande geconcludeerd worden dat meiden met extreem antisociaal gedrag niet goed in het meidenhuis passen. Het is echter lastig om goed te bepalen wat extreem antisociaal gedrag precies is. Flick en collega's (DeLamatre, Keenan, Kelley, & Loeber, 1997) hebben onderzocht welke dimensies antisociaal, oppositioneel en agressief gedrag bevat. Hierbij kwam Frick tot de volgende vier dimensies: ten eerste eigendomsdelicten, ten tweede agressie, ten derde positiedelicten en ten vierde oppositioneel gedrag.



Source: Frick et al., 1993.

Figuur 1 Frick et al, 1993

In figuur 1 is een schaalmodel van deze vier dimensies te zien. Deze figuur bestaat uit twee assen: langs de horizontale as zijn de kenmerken verborgen (covert) en openlijk (overt) gedrag geplaatst, langs de verticale as de kenmerken destructieve en non-destructief gedrag. Hoe minder punten bepaald gedrag op deze schalen scoort, hoe minder heftig dit gedrag is. In figuur 1 wordt bijvoorbeeld zichtbaar dat liegen gedrag is wat onder verborgen en destructief gedrag valt, maar met een relatief lage score. Gedrag dat als ernstiger gezien wordt, wordt hoger ingeschaald. Fysiek aanvallen (assault) is heftiger gedrag en scoort zowel bij openlijk als bij destructief hoog. Deze schaal kan worden gebruikt door medewerkers van het meidenhuis om te beoordelen of een meisje binnen het meidenhuis past.

Het is maar de vraag of een meisje met agressief gedrag en neigingen tot het fysiek aanvallen van anderen opgevangen kan worden in het meidenhuis. Dit gedrag kan voor een onveilige situatie zorgen. Zo'n meisje zal zelf waarschijnlijk ook niet gebaat zijn met een crisisopvangplek, omdat er bij crisisopvangplek niet voldoende hulp kan worden geboden. De medewerkers van het meidenhuis en de andere meiden zijn er waarschijnlijk bij gebaat als een meisje dat hoog scoort op één van deze schalen zo snel mogelijk doorstroomt naar een gesloten inrichting.

Figuur 1 laat zien dat oppositioneel gedrag niet extreem hoog op deze schalen scoort. Daarom kunnen meiden die oppositioneel gedrag vertonen in het meidenhuis wel geholpen worden.

1.9. Conclusie

Er zijn verschillende vormen van opstandig gedrag. Deze verschillende vormen hebben verschillende oorzaken en verschillende doelen. Veel meiden die in de crisisopvang komen vertonen opstandig gedrag wat voortkomt vanuit de crisis die ze hebben mee gemaakt. Iedereen gaat anders met deze crisis om. Een meisje kan vechten (oppositieel gedrag) vluchten (weglopen of zichzelf pijnigen) of bevriezen (stilstaan en niet verder kunnen gaan met oplossingen, depressie bijv.). Al deze reacties op een crisis zijn zichtbaar in het meidenhuis.

Het oppositionele gedrag is makkelijk te herkennen maar de oorzaak hiervan is vaak moeilijk te vinden. Er zijn meiden die de ander opzettelijk willen kwetsen. Dit is wat wordt oppositionele gedragsstoornis genoemd. Er zijn ook meiden die met oppositieel gedrag een doel willen bereiken. Dit is opstandig gedrag. Andere meiden reageren oppositieel om controle te krijgen over een situatie, omdat ze geen andere manier voor handen hebben. Deze verschillende vormen vragen een verschillende aanpak. Deze wordt in de volgende hoofdstukken beschreven.

Voor medewerkers is het hierom belangrijk om te weten met welke reden een meisje oppositieel gedrag veroorzaakt. Dit is een belangrijk antwoord op de deelvraag. Want als de medewerker weet met welke intentie het meisje het gedrag vertoont kan deze daar op inspelen en andere methoden aanreiken. Een antwoord op de vraag hoe het meidenhuis om gaat met het oppositionele gedrag is kort beschreven. De medewerkers van het meidenhuis geven alle meiden zoveel mogelijk rust en regelmaat en hopen dat ze hierdoor tot rust komen. In hoofdstuk 3 wordt uitgebreider op deze vraag ingegaan.

Hoofdstuk 2

Oorzaken van oppositioneel gedrag

2.1. Inleiding

'Haar ouders zijn perfecte ouders, althans zo gedragen ze zich. Er is in huis een sterke regelmaat en iedereen weet precies wat er van hem of haar verwacht wordt. Er zijn strakke weekplanningen waar alle (schoonmaak)activiteiten op omschreven staan en iedereen volgt het keurig. S. vindt dit vreselijk. Ze wil zelf kunnen kiezen wat ze doet en welke kleren ze draagt en als ze hierover wil spreken worden haar ouders boos. S. gaat haar ouderlijke huis steeds vaker ontwijken en ze gaat steeds minder naar school. Wanneer ze toch thuis is reageert ze tegendraads en weigert naar instructies te luisteren. Ouders kunnen de opvoeding niet meer aan en vragen via bureau jeugdzorg een uithuisplaatsing aan. S. komt in het meidenuis terecht.' (Wind, 2010)

Oppositieel gedrag komt steeds vaker voor bij meisjes. Tot eind jaren negentig was oppositioeneel gedrag vooral een stoornis bij mannen. Onderzoek naar oppositioeneel gedrag bij vrouwen is nog in opkomst. De afgelopen jaren is er vooral in Amerika onderzoek gedaan naar oppositioeneel gedrag bij vrouwen. Waar komt het vandaan? Hoe komt het dat oppositioeneel gedrag bij vrouwen de afgelopen jaren is gestegen? Die verschillende onderzoeken hebben tot verschillende conclusies geleid. Het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) is sinds december 2009 bezig met het onderzoeken van oppositioeneel gedrag bij meiden. Hierover is nog niet heel veel bekend (Kroman, 2009).

Dit tweede hoofdstuk zal beschrijven welke oorzaken een rol spelen in het verkrijgen van oppositioeneel gedrag. Door de oorzaken van oppositioeneel gedrag te kennen is het gedrag makkelijker in een kader te plaatsen en kan een medewerker er beter op reageren. Het kennen van de oorzaak maakt het gedrag overigens niet goed, maar het kan wel een verklaring geven.

In dit hoofdstuk zal op zoek worden gegaan naar het antwoord op de deelvraag: *Welke oorzaken zijn er voor het gegeven dat er meer meiden in de opvang komen met oppositioeneel gedrag?*

Het hoofdstuk beschrijft deze medeveroorzakers vanuit verschillende niveaus. Het hoofdstuk begint met het beschrijven van het meso-niveau, de maatschappelijke ontwikkeling. Hierna volgt het macroniveau, waarin contextuele problemen worden beschreven. Ten slotte zal het microniveau worden besproken, het meisje zelf. Hierin zal worden beschreven welke verschillende ontwikkelingen een meisje doormaakt. Zo zal er een duidelijk beeld kunnen worden verkregen van de verschillende niveaus waar oorzaken van oppositioeneel gedrag kunnen liggen.

2.2. De maatschappelijke ontwikkeling

Een van de grote veranderingen die zich de laatste decennia heeft voorgedaan, is de verandering in de maatschappij. De afgelopen 50 jaar is maatschappij veranderd van een prikkelarme samenleving in een prikkelrijke samenleving (Manen, 2001, p. 9). Deze veranderingen in de maatschappij heeft waarschijnlijk tot gevolg gehad dat kinderen nu meer oppositioeneel gedrag laten zien. Hieronder zullen vijf redenen worden behandeld hoe dit komt.

Door de opkomst van de reclame en de media werden kinderen en de opvoeding steeds meer in het daglicht gesteld. Er kwam meer aandacht voor opvoeding van het kind². Tijdens de verzuiling waren structuur en discipline de basiswaarden van de opvoeding die men een kind gaf. Na de ontzuiling werd er meer aandacht besteed aan creativiteit en zelfontplooiing. Ondanks het feit dat er meer aandacht werd geschonken aan de sociale ontwikkeling, kreeg de individualisering meer en meer de overhand (Manen, 2001, p. 9).

De nieuwe opvoedingsstijl van zelfontplooiing en creativiteit heeft ook een keerzijde. Doordat deze waarden en individualisme erg op elkaar inspelen, hebben kinderen vaak moeite om ook nog naar de ander te kijken. Deze opvoedingsstijl is meer gericht is op het kind als individu. Hierdoor leren sommige kinderen niet te kijken naar andere kinderen; ze zijn immers op zichzelf en niet op de ander gericht. Daardoor is het voor sommige kinderen moeilijker geworden om te delen met anderen of rekening te houden met anderen. Omdat anderen ook geen rekening met het kind houden, gaat het kind leren om voor zichzelf op te komen (Manen, 2001, pp. 9-11).

Een andere verandering in de maatschappij is dat de koopkracht van ouders is toegenomen doordat de welvaart is vergroot. Ouders zullen er vaker voor kiezen om iets te kopen voor hun kind om dit tevreden te stellen. Ouders kunnen dit vaker doen omdat zij dus meer geld te besteden hebben. Hierdoor leert een kind niet met grenzen omgaan en leert het niet om een 'nee' te accepteren. Het gevolg daarvan is dat ze steeds onbegrensd kunnen worden en vaker hun zin zullen doordrijven (Manen, 2001, p. 9).

Een derde gevolg van deze veranderingen is dat ouders hun kinderen meer als volwassen behandelen. Kinderen van drie jaar mogen bijvoorbeeld zelf in de supermarkt bepalen wat voor broodbeleg ze op vakantie meenemen. 'Wat wil je voor broodbeleg mee?' Kinderen krijgen daardoor zelf verantwoordelijkheid in plaats van dat de ouders die verantwoordelijkheid nemen. Doordat het kind meer zelf mag bepalen vervagen traditie, regels en autoriteit (Manen, 2001, p. 9).

In tegenstelling tot wat veel mensen denken, is niet elk kind gebaat bij meer keuzevrijheid. Kinderen die in aanleg meer gebaat zijn bij orde, structuur en beloning naar prestatie worden in het huidige opvoedingssysteem gezien als deviant. Hun gedrag wordt, als gevolg van het hedendaagse denken over opvoeding, gezien als afwijkend en storend (Manen, 2001, p. 9).

Een vierde gevolg van ontwikkelingen binnen de nieuwe samenleving is dat iedereen beschikt over een televisie. Kinderen kijken veel televisie en dit kan een negatieve invloed hebben op hun ontwikkeling. De tijd die een kind doorbrengt achter een televisie kan het niet tegelijkertijd doorbrengen in het oefenen van zijn of haar vaardigheden, zoals het oplossen van problemen, het uitstellen van behoeftebevrediging, sociale- en schoolse vaardigheden. De televisie laat ook veel agressiviteit zien. Dit versterkt het agressieve gedrag bij kinderen die er aanleg voor hebben (Manen, 2001, p. 10).

Tenslotte eist de maatschappij ook veel van een kind. Er wordt van een kind verwacht dat het zelfstandig kan werken, maar daarnaast wordt er ook van een kind verwacht dat het speelt, lacht en

² We hebben er in dit hoofdstuk voor gekozen om de jongeren 'het kind' of 'de jongere' te noemen. Dit hebben we gedaan omdat de resultaten van sommige onderzoeken niet seksspecifiek zijn.

rent. Dit laatste vereist ruimte, iets wat in Nederland redelijk schaars is. Dit leidt soms tot botsingen tussen belangen van ouders en kinderen.

Sommige kinderen zijn van nature evenwichtig en kunnen deze situaties aan. Kinderen die frustraties en conflicten niet verbaal en reflectief maar fysiek en impulsief oplossen, komen in deze maatschappij in problemen. Dit is bijvoorbeeld te zien als een kind in een supermarkt heel graag wat wil hebben. Een kind dat niet zijn of haar zin krijgt en impulsief is, zal hard gaan huilen en zo proberen zijn of haar ouders te beïnvloeden om het toch te kopen. Sommige ouders zullen dan toegeven, waardoor een kind leert dat zich verzetten helpt. Andere ouders zullen niet toegeven. Een kind zal dan leren dat verzetten niet helpt. Hierdoor of door karakter wordt een kind van nature evenwichtig. Een evenwichtig kind zal proberen zijn of haar zin te krijgen door te gaan praten. Het eerste kind zal minder in de maatschappij worden geaccepteerd dan het tweede kind (Manen, 2001, p. 11).

Een kind dat van nature niet evenwichtig is, of niet genoeg grenzen van zijn of haar ouders heeft gekregen groeit langzaam op tot een puber. Een puber die bijna niet weet wat het is om zich te beheersen. Doordat die puber zich niet kan beheersen kan het ook niet omgaan met de veranderingen die de puberteit met zich meebrengt. Wanneer het gedrag op een persoonlijk niveau escaleert, kan deze puber door Bureau Jeugdzorg uit huis geplaatst worden en in een crisisopvang terecht komen. Zo'n puber kan een oppositioneel meisje zijn (Manen, 2001, p. 10).

2.3. Contextuele problemen

Een van de mogelijke redenen waarom meiden oppositioneel gedrag vertonen, is omdat ze nooit hebben geleerd om op andere manier hun problemen op te lossen. Als het goed is zal een kind dit voornamelijk thuis leren. Soms zijn er thuis echter problemen.

Problemen thuis zijn vaak contextueel gerelateerd. Contextuele gerelateerde problemen zijn relatieproblemen die zich vooral voordoen tussen de verschillende generaties in een gezin. Verschillende studies maken melding van het feit dat veel problemen van meiden met oppositioneel gedrag contextueel gerelateerd zijn. Dit wil zeggen dat een meisje oppositioneel gedrag laat zien door toedoen van problemen thuis.

Een Amerikaanse studie heeft onderzoek gedaan naar de verschillen tussen Oppositional Defiant Disorder (ODD), Conduct Disorder (CD) en een combinatie van ODD en CD. Ongeveer 200 kinderen deden mee aan dit onderzoek. Er waren vier groepen: een controlegroep, een groep met kinderen met ODD, een groep met kinderen met CD en een groep kinderen die zowel ODD als CD hadden. De onderzoekers waren vooral geïnteresseerd naar wat deze groepen gemeen hadden en wat de verschillen tussen deze groepen zouden zijn (Kolko, Dorn, & e.a., 2008, p. 725).

Uit het onderzoek kwam naar voren dat kinderen met alleen ODD in een gezin opgroeiden met de volgende kenmerken: kinderen met ODD hebben vaker te maken met ouders die psychologisch geweld toepassen, ze hebben meer te maken met ouders die crimineel gedrag vertonen, de ouders zijn minder zelfvoorzienend (Kolko, Dorn, & e.a., 2008, p. 726) en tenslotte maken deze kinderen meer negatieve ingrijpende gebeurtenissen mee (Kolko, Dorn, & e.a., 2008, p. 729).

Uit het bovenstaande blijkt dus dat het gezin van herkomst een belangrijke oorzaak kan zijn in een oppositionele gedragsstoornis. Oppositioneel gedrag en het gezin lijken in veel gevallen niet los van

elkaar gezien te kunnen worden. Vaak is het oppositioneel gedrag een symptoom van de problemen thuis. Om het symptoom op te lossen, moeten de oorzaken worden opgelost. Het meidenuis kan de problemen thuis niet oplossen. Het meidenuis kan wel te allen tijde proberen goed contact met de ouders te onderhouden en waar mogelijk proberen erop aan te sturen dat de ouders zelf ook hulp gaan zoeken.

Een andere factor waar ouders aan bijdragen is de morele ontwikkeling van het kind. Daar zal in het volgende stuk over worden gesproken.

2.4. Morele ontwikkeling

Een andere mogelijke oorzaak van oppositioneel gedrag ligt in de morele ontwikkeling. Met morele ontwikkeling wordt bedoeld hoe iemand zich ontwikkelt in het doen van het goede. Sibylle Artz heeft in 2004 een onderzoek gedaan naar de invloed van morele ontwikkeling van een meisje op oppositioneel gedrag (Artz, 2004, pp. 101-115), wat hieronder zal worden behandeld. Artz onderscheidt drie verschillende manieren om morele ervaringen op te doen. Volgens deze onderzoekster kunnen morele ervaringen opgedaan worden door competitie, door individualisme of door samenwerking.

Competitie

Competitie wil zeggen dat mensen met elkaar strijden om beloningen of spullen te krijgen. Het goede doen betekent bij competitie: alles doen om ervoor te zorgen dat jij wint of domineert en vasthouden aan datgene wat je gewonnen hebt. De recht van de sterkste geldt. Als je eenmaal de sterkste bent, moet je voor altijd je positie blijven verdedigen.

Voorbeeld:

De ouders van Lizette maken heel vaak ruzie. Aan het einde van de maand wint haar vader de ruzies meestal. Dan komt het geld binnen en moeder heeft het geld nodig voor het huishouden. De rest van de maand is moeder de baas, want als haar vader niet zijn best doet, krijgt haar vader geen seks (Kooij, 2010).

In dit gezin is er sprake van competitie en de sterkste wint. Lizette zal naarmate ze ouder wordt meer het gedrag van haar ouders overnemen, bijvoorbeeld naar klasgenootjes toe.

Individualisme

Individualisme wil zeggen dat het meisje uitgaat van haar eigen behoefte. Deze behoeftes worden verkregen door te onderhandelen met andere individuen. Door anderen te overtuigen dat jouw behoeften de meest urgente zijn, zullen jouw behoeften worden vervuld. Het goede doen is in dit geval anderen overtuigen van jouw gelijk door te argumenteren.

Voorbeeld:

De ouders van Clarisse willen graag samen met haar een keer uit eten gaan. Ze weten nog niet precies waar naar toe, maar Clarisse mag ook zeggen waar ze naar toe wil. Clarisse wil graag naar het pannenkoekenrestaurant Wimpie. Dat is lekker dichtbij en ze heeft zin in een lekkere bananenpannenkoek. Haar ouders vinden dat een goed idee (Kooij, 2010).

Samenwerking

Samenwerking wil zeggen dat men samen een doel heeft om aan te werken. Het juiste doen is in dit geval werken aan het gezamenlijke doel.

Voorbeeld:

Mariska moet samen met een klasgenoot werken aan een schoolopdracht. Samen verdelen ze de werklust en gaan ze aan de slag (Kooij, 2010).

Meiden met oppositioneel gedrag competitief gericht

Uit het onderzoek van Artz (Artz, 2004, p. 109) blijkt dat vrouwen die agressief en oppositioneel gedrag vertonen vaak zeer competitiegericht zijn, zowel op school als thuis.

Oppositieele meiden die door Artz (Artz, 2004, p. 110) zijn geïnterviewd, zeiden allemaal dat ze van hun familie hielden. Tegelijkertijd verklaarden ze dat hun families netwerken waren die gebaseerd zijn op gevechten voor controle en dominantie. Vaders die met moeders vochten of moeders die met vaders vochten werd vaak gezien als een dagelijkse strijd. In sommige gezinnen ontstond er competitie tussen dochter en vader om aandacht van moeder te krijgen. Deze meiden omschreven hun vader dan vaak meer als een broer dan als een vader. Dit geeft de nodige problemen omdat deze meiden wel door hadden dat ze een vader nodig hadden. Deze is door de competitiestrijd echter vaak afwezig.

Kijkend naar de moeders verklaarden de meiden dat de moeders ofwel in competitie met vader waren over wie de baas is of het lieten gebeuren. In beide gevallen gaven de meiden aan zich zeer kwetsbaar te voelen. Soms sloten de meiden een verbond met zussen of broers, maar tussen hen en broers en zussen ervoeren zij ook de nodige competitie.

De competitieve dynamieken waarover de meiden vertelden, hielden niet op als ze uit huis waren. Dezelfde interacties en waarden werden toegekend aan leraren en zelfs aan vriendschappen. Het gedrag van deze meiden is dus symptomatisch doordat ze zijn opgegroeid in sociale verbanden waar competitie de orde van de dag was.

Het onderzoek raadt aan om met dit soort meiden een relatie aan te gaan die zorgend, ondersteunend, niet beoordelend en niet bestraffend is. Dit is de basis voor een gedragsverandering (Artz, 2004, p. 111).

2.5. Cognitieve theorie

Een andere theorie over gedrag en gedragsverandering is de cognitieve theorie. Deze theorie stelt dat menselijk gedrag wordt bepaald door wat mensen denken. Carl Rogers bedacht hier een theorie voor, die hij de cognitieve theorie noemde. Vanuit deze cognitieve theorie wordt gekeken hoe mensen informatie over zichzelf, anderen en hun omgeving interpreteren. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat veel oppositioneel gedrag van de meiden wordt veroorzaakt door wat ze denken (Nilsen, 2003, pp. 231-232) (Manen, 2001, p. 34).

Voorbeeld:

Linda komt klagen dat ze een heel slecht cijfer heeft gehaald voor haar wiskundetentamen. Die leraar ook zegt ze: 'die heeft me alleen een slecht cijfer gegeven omdat zij mij niet mag. Echt wat een kut- wijf is dat!' Monique heeft voor hetzelfde examen een slecht cijfer gehaald en reageert heel anders: 'pff, ik had niet verwacht dat het examen zo zwaar kon zijn, ik moet de volgende keer eerder beginnen met leren, anders haal ik de volgende keer ook een onvoldoende (Kooij, 2010).'

De bovenstaande reacties zijn een reactie op hetzelfde gebeurtenis, namelijk het halen van een onvoldoende. De gedachten die Linda en Monique erover hebben, zijn echter totaal verschillend.

Vanuit die gedachten reageren ze ook anders op de situatie. De gedachten die ze over deze situatie hebben, zal bovendien hun gedrag in de toekomst bepalen. Linda zal in de klas steeds weer ruzie zoeken met de wiskundeleraar. Monique zal vragen stellen aan de wiskundeleraar als ze een opgave niet snapt. De kans is daardoor groot dat Linda zal zakken voor wiskunde en Monique zal slagen voor wiskunde. Dit komt voor een deel doordat ze allebei een andere gedachte hadden over waarom ze het wiskundetentamen zo slecht hadden gemaakt.

Attributies

De basisgedachten die Linda en Monique hadden, worden attributies genoemd. Er zijn verschillende soorten attributies. Linda had in het bovenstaande voorbeeld een externe attributie. Ze gaf namelijk niet zichzelf, maar een ander de schuld van haar falen. Monique had een interne attributie, zij gaf namelijk zichzelf de schuld.

Hiernaast zijn er nog vier andere attributies. Een attributie kan specifiek of algemeen zijn.

Voorbeeld

De wiskundeleraar zou over het gedrag van Linda kunnen zeggen: 'zo zijn alle meiden van een jaar of 16, die deugen allemaal niet.' Of hij zou kunnen zeggen: 'Linda heeft gewoon een moeilijke jeugd gehad en is heeft daarom zo'n grote mond tegen mij (Kooij, 2010).'

In het eerste geval maakt de wiskundeleraar er een algemene attributie van en in het tweede geval is het een specifieke attributie.

Een attributie kan ook neutraal of vijandig zijn.

Voorbeeld:

Nadat de wiskundeles is afgelopen loopt een meisje tegen Monique en Linda op. Linda wordt heel boos en zegt: 'dat deed je expres hè!'. Monique zegt: 'pff, wel uitkijken waar je loopt hè (Kooij, 2010)!'.

Linda reageert hier vijandig en Monique reageert neutraal.

Attributies kunnen een grote invloed hebben op hoe iemand zich voelt en zich gedraagt. In het geval van een meisje met oppositioneel gedrag zal ze informatie over zichzelf, anderen en haar omgeving vaak op een externe, specifieke en vijandige manier attribueren. De medewerkers van het meidenhuis kunnen geen cognitieve therapie aanbieden aan meiden met oppositioneel gedrag. De meiden zitten daarvoor simpelweg te kort in het meidenhuis. Maar de medewerkers kunnen zich er wel bewust van worden dat deze meiden bepaalde gedachten als waar aannemen en dat daar een deel van hun oppositionele gedrag vandaan komt. Daarnaast zouden medewerkers van het meidenhuis interventies kunnen plegen om meiden te laten nadenken over hun gedachten. Daar zal in de hoofdstukken vier en vijf op terug worden gekomen.

De literatuur (Chandler, 2007) (Crain, C, & Foster, 2005) (Kolko, Dorn, & e.a., 2008) (Manen, 2001) (Slot & Spanjaard, 2009) maakt melding van het feit dat cognitieve gedragstherapie erg helpend is bij meiden met oppositioneel **gedrag**. In hoofdstuk vijf zal hier verder op worden **ingegaan**.

2.5.1 Sociale cognitie

Zoals hierboven al een paar keer is genoemd, hebben ouders veel invloed op de ontwikkeling van hun dochters. De ouders zijn het voorbeeld voor het hun dochter. Een meisje komt op de wereld en

leert vrij snel hoe ze moet overleven op deze wereld. Ze ontwikkelt hier verschillende strategieën voor, die ze heeft geleerd van haar ouders. Voorbeelden daarvan zijn: niet reflecteren maar gelijk wat zeggen, alles als een gevaar zien, alles beoordelen op inhoudsniveau en niet op betrekkningsniveau.

Voorbeeld:

Lisa en Krista zijn twee goede vriendinnen en hebben samen het nodige meegemaakt. Lisa en Krista besluiten te gaan winkelen. Lisa loopt de H&M binnen en ziet een rokje dat ze wil passen. Krista die het rokje ziet, zegt: 'nee joh, dat moet je niet passen, dat is echt niks voor jou!' Hierop wordt Lisa boos en begint Krista uit te schelden: 'je bent gewoon jaloers he, dat ik zo knap ben en jij niet (Kooij, 2010)!'

Lisa kijkt in dit geval alleen naar het inhoudsniveau. Ze vergeet het betrekkningsniveau: dat ze al heel lang vriendinnen is met Krista en dat Krista het bijna altijd het beste voor heeft met Lisa. Als ze goed zou nadenken zou ze ook weten dat zo'n reactie eigenlijk helemaal niet eerlijk is naar Krista toe. Lisa dacht hier dus niet goed na. In de literatuur wordt een dergelijke strategie sociale cognitie genoemd.

De sociale cognitietheorie stelt dat een kind zich op sociaal gebied steeds verder cognitief ontwikkelt door een achttal vaardigheden te leren: *identificeren, discrimineren, differentiëren, vergelijken, zich verplaatsen, relateren, coördineren, en verdisconteren*. Hieronder zullen alle acht worden uitgelegd.

Identificeren wil zeggen dat het kind zich bewust is van het bestaan van een perspectief. Het kind beseft dat het een perspectief heeft en dat anderen een ander perspectief hebben.

Discrimineren wil zeggen dat het kind kan beoordelen of twee of meerdere gegeven perspectieven hetzelfde zijn of niet. Het kind hoeft nog niet te kunnen zeggen wat het verschil is tussen beide perspectieven.

Differentiëren wil zeggen dat het kind begrijpt dat twee of meerdere personen niet altijd dezelfde perspectieven hebben. Dit wil zeggen dat het kind snapt dat, als het perspectief van het ene persoon bekend is, dit niet perse voor een ander persoon hoeft te gelden.

Vergelijken wil zeggen dat het kind de overeenkomsten en verschillen van de twee of meerdere perspectieven kan vergelijken, bepalen en benoemen.

Zich verplaatsen wil zeggen dat het kind zich los kan maken van zijn eigen perspectief en vanuit die positie het perspectief of de rol van de ander kan afleiden. Het snapt dus als het ware waarom de ene persoon het zien van een spin eng vindt en de ander persoon er nauwelijks op reageert.

Relateren wil zeggen dat het kind zich los kan maken van zijn eigen perspectief en inzicht heeft in meerdere perspectieven. Het kan ook bedenken wat de mogelijke oorzaken zijn van die meerdere perspectieven en wat de mogelijke oorzaken zijn waardoor die perspectieven verschillend of juist gelijk zijn.

Coördineren wil zeggen dat het kind ontdekt dat iedere persoon in een sociale situatie het perspectief kan afleiden van een andere persoon, die zich in dezelfde situatie bevindt. Dit wil zeggen dat het kind een derde persoonspositie kan aannemen. Het kind kan als het ware vanuit een helikopter naar de situatie kijken en die begrijpen.

Verdisconteren wil zeggen dat het kind inziet dat hij het perspectief/gedrag van de ander kan beïnvloeden door zijn eigen gedrag. In hoofdstuk 5 zal hier verder op in worden gegaan.

2.5.2 Zelfcontrole

Het vertonen van oppositioneel gedrag kan worden gezien als het falen van zelfcontrole. Zelfcontrole is een kwaliteit die in de samenleving zeer wordt gewaardeerd. Een kind met oppositioneel gedrag is nog niet voldoende ontwikkeld in het hebben van zelfcontrole. De ontwikkeling van zelfcontrole komt wanneer een kind leert te reflecteren en daardoor impulsief gedrag weet te voorkomen. Als het goed is, komt een kind in aanraking met verschillende situaties en leert het daardoor ook de verschillende consequenties die zijn gedrag heeft. Een kind leert dan ook dat verschillend gedrag verschillende consequenties heeft. Hierdoor leert een kind eerst te overwegen en te anticiperen voordat het gedrag laat zien (Manen, 2001, p. 18).

Op deze manier leert het kind ook om zijn of haar impulsen onder controle te houden. Naarmate het kind ouder wordt, zal het kind steeds meer zelfverantwoordelijkheid van zijn of haar ouders krijgen. Dit versterkt het gevoel van eigenwaarde. Een kind maakt zich de zelfcontrole eigen door:

- Zelfobservatie, het observeren van eigen handelingen.
- Zelfbeoordeling, weten welk gedrag wel of niet acceptabel is.
- Zelfbekrachtiging, zichzelf kunnen complimenteren.

Op deze drie gebieden schiet een kind met oppositioneel gedrag tekort. Een kind met oppositioneel gedrag groeit verder naar een puber met oppositioneel gedrag, een puber die zich nog niet of nauwelijks verder heeft kunnen ontwikkelen op de bovenstaande drie gebieden. (Manen, 2001) pp 18. Dit komt omdat de puber nooit volledig de zeven stappen van de sociale cognitie heeft geleerd.

2.6. Afwijzingsgevoeligheid

Ten slotte is een mogelijke oorzaak afwijzingsgevoeligheid. Meiden die erg gevoelig zijn voor afwijzing zullen oppositioneel gedrag gaan vertonen als ze eenmaal vaak genoeg zijn afgewezen. Vaak zijn dit meiden die van jongs af aan te maken hebben gehad met afwijzing. Doordat deze meiden vaak zijn afgewezen, bouwen ze verwachtingenpatronen van afwijzing op. Deze meiden verwachten continu afgewezen te worden in elke situatie. Om zichzelf hiertegen te beschermen, laten ze oppositioneel en agressief gedrag zien.

Onderzoekers hebben aangetoond dat meiden die erg gevoelig zijn voor afwijzing zich ook veel eerder afgewezen voelen (G.Downey, 2004, pp. 7-27).

Voorbeeld:

Mieke mag na een aantal weken in het meidenhuis bijna weer terug naar huis. Haar moeder is met een maatschappelijk werker gaan praten over de problemen thuis en ziet het wel weer zitten om Mieke weer thuis op te nemen. Mieke, haar moeder en de begeleidster van de crisisopvang hebben een gesprek over wanneer Mieke weer naar huis kan. Moeder vertelt: 'ik heb de afgelopen weken mijn best gedaan en ik zie in dat ik het niet altijd goed heb gedaan.' Hierop reageert Mieke furieus: 'ja, ja, dat zeg je nu wel, maar alleen omdat de begeleider erbij is, zodra we weer thuis zijn, dan begint de ellende weer (Kooij, 2010)!'

In een proef kregen zowel meiden met een hoge afwijzingsgevoeligheid (HA) en meiden met een lage afwijzingsgevoeligheid (LA) te horen dat een studiepartner niet met hen wilde studeren. Meiden met

een HA betrokken die afwijzing veel meer op zichzelf en waren naar aanleiding daarvan ook veel meer teleurgesteld dan meiden met een LA.

Een andere proef maakte melding van het feit dat meiden met een HA meer stress ervoeren in een relatie dan meiden met een LA. Meiden met een HA zagen de intenties van de partner ook veel vaker als negatief dan meiden met een LA.

Het frappante is dat meiden met HA wel veel meer zullen doen om hun relaties in stand te houden. Ze zullen eerder tegen hun zin dingen doen om een relatie te behouden en ze zullen desnoods ook agressie gebruiken om een relatie in stand te houden. Deze agressie is niet perse tegen haar partner gericht, maar mogelijk ook tegen mensen die haar van de relatie willen afhouden. Een HA meisje zal ook oppositioneel gedrag gaan laten zien om zo afwijzing te voorkomen. Daarnaast zal een meisje het met alles eens zijn wat haar partner voorstelt en zal zij ook zeer persoonlijke informatie vertellen aan haar partner.

Voor het omgaan met meiden met een HA zijn enkele dingen belangrijk in de hulpverlening. Voor een meisje met een HA is het belangrijk dat ze zelfcontrole krijgt. Daarnaast is het belangrijk om met andere verklaringen te komen waarom iemand iets doet. Een meisje dat vaak is afgewezen zal alles daarop terugvoeren en geen positieve attributie toepassen. Een HA meisje heeft het nodig om te weten dat ze zelf controle heeft over de situatie.

De grootste oorzaak van HA is dat vrouwen al vroeg zijn afgewezen in hun jeugd. Dit komt omdat ze niet de erkenning hebben gekregen dat ze mogen zijn wie ze zijn. Oppositioneel gedrag is hun manier om de wereld controleerbaar te houden. Ze weten hoe de omgeving op hen reageert als ze oppositioneel gedrag vertonen en weten daarmee om te gaan. Zodra ze geen oppositioneel gedrag vertonen, voelen ze zich kwetsbaar en weten ze zich niet meer hoe ze zich moeten gedragen. Dit is althans wat de theorie zegt. Maar wat is het perspectief van het meisje zelf?

2.7. Perspectief het meisje

Meiden met oppositioneel gedrag zijn meiden die zeer gevoelig zijn en meer dan anderen te maken hebben gehad met psychische oorlogsvoering (zie 3.3). Het zijn meiden die het nodige hebben meegemaakt. Ze kunnen tegen een stootje en zijn er bedreven in uit te vinden wat ze aan iemand hebben.

In de verschillende interviews (zie bijlage E) die we met deze meiden hebben gehouden, kwam naar voren dat ze op basis van hun eigen inschatting wat leiding betreft ervoor kozen een leiding wel of niet te mogen.

Daarbij zijn er een aantal factoren waar deze meiden naar kijken. Ten eerste kijken ze naar de lichaamshouding. Aan de hand van hoe iemand staat, leiden ze af hoe sterk iemand staat. Staat iemand voorovergebogen, of juist meer naar achteren, staan de benen naast elkaar, of juist gespreid? Dit zijn allemaal dingen waar een meisje op let (S., 13 jaar, 2010).

Daarnaast kijken ze of iemand knippert met de ogen als ze hen aankijken. Doet iemand van de leiding dat, dan zijn de meiden sterker. Een andere manier van uittesten is door met elkaar grappen aan tafel te maken en dan te kijken hoe de leiding reageert. Voelt de leiding zich aangevallen, wordt de leiding daar onzeker van, of durft de leiding het te negeren?

Betrouwbaarheid is ook zeer belangrijk in de ogen van deze meiden. Als er wat beloofd is, of wat gezegd is, moet de leiding zich daar aan houden en het later niet intrekken of terugnemen. Als iemand van de leiding dit wel doet, komt diegene onbetrouwbaar over. Kortom, de leiding kan al veel doen om ervoor te zorgen dat een meisje hen betrouwbaar acht. Een gevolg hiervan is dat een meisje meer open zal staan om een hulpverleningsrelatie aan te gaan met de begeleiding.

2.8. Perspectief op het meisje

Naast het perspectief van het meisje op de leiding is het belangrijk dat de leiding een goed perspectief heeft op het meisje. Zoals Artz het verwoordt: 'We moeten niet naar oppositionele meiden kijken als meiden die moreel gezien achterlopen en misschien niet eens een echte vrouw zijn als we kijken naar de afwezigheid van een zorgende kant. We moeten juist naar dit soort meiden kijken als meiden die veel hebben meegemaakt, meiden die betekenis geven aan situaties door hun verborgen attributies die hen informeert over hun ik-jij representatie. En (we moeten) hen helpen om hun vermogens van opvatten te gebruiken als basis voor verandering (Artz, 2004, p. 112).'

2.9. Indicatie

Door de bovenstaande oorzaken en het perspectief van het meisje is het zo dat een meisje met oppositioneel gedrag niet te handhaven is binnen de crisisopvang. In zo'n geval wordt er in overleg tussen de voogd en de medewerkers van het meidenhuis besloten tot het aanvragen van een indicatie.

Voorbeeld:

Een meisje loopt keer op keer weg bij het meidenhuis. Er zijn vermoedens van loverboy praktijken en het meisje lijkt erg afwezig wanneer ze (te laat) terug komt op het meidenhuis. Dit wordt uitgebreid besproken met de voogd die dit vervolgens in haar team en met de gedragswetenschapper overlegt. Deze zal een advies geven aan de voogd die de voogd hierna eventueel met ouders bespreekt. De voogd dient een voorstel in bij de rechter voor een gesloten plaatsing en de rechter doet hier een uitspraak over (Wind, 2010).

Om zo'n indicatie te krijgen moeten er grondige en aantoonbare redenen zijn voor een gesloten plaatsing voordat de rechter een indicatie voor gesloten jeugdzorg afgeeft. Deze is niet makkelijk te verkrijgen. Er moeten zeer ernstige twijfels en zorgen zijn over de veiligheid van het meisje voor zichzelf of haar omgeving. Hieronder beschrijven we de werkwijze tot het verkrijgen van een indicatie.

De meest gebruikte jeugdbeschermingsmaatregel is het onder toezicht stellen van een minderjarige bij Bureau Jeugdzorg.' *Deze maatregel kan worden opgelegd als de zedelijke of geestelijke belangen of gezondheid van een minderjarige ernstig worden bedreigd en andere middelen om die bedreiging af te wenden hebben gefaald of waarschijnlijk zullen falen. De rechter neemt de beslissing om een OTS of uithuisplaatsing toe te wijzen, wanneer hij hiervoor aanvraag heeft gekregen van ouders of een andere gezaghebbende, zoals een gezinsvoogd, de Raad van de Kinderbescherming of het OM. Deze voorwaarden staan beschreven in Art. 1: 254 lid 1 en 4 BW. De voorwaarden voor uithuisplaatsing staan beschreven in Art. 1:261 lid 1 BW (Boendermaker, 2008, pp. 133, 134).'*

De uitwerking van deze artikelen staan in de bijlage G.

In het kader van uithuisplaatsing kan de jongere ook in een justitiële jeugdinrichting worden geplaatst. Hiervoor gelden dezelfde regels als bij een ondertoezichtstelling, die van overeenkomstige toepassing zijn verklaard in Art. 1:305 lid 3 BW (Boendermaker, 2008, p. 137). De uitwerking van het artikel staat in de bijlage.

Wanneer een meisje een indicatie heeft gekregen zal ze binnen 2 tot 3 weken geplaatst moeten worden op een gesloten inrichting. In principe zal dat meisje dus ook maar kort op het meidenhuis moeten zijn. In sommige gevallen is het echter zo dat de gezinsvoogd al naar met meisje uit heeft gesproken dat ze vindt dat het meisje gesloten moet, zonder dat hier al een indicatie voor is. Op dat moment zit het meisje langer in de onzekerheid. Wat stichting Timon (Christiaan, 2010) aangeeft, is dat ze pas op het allerlaatste moment aan het meisje/de jongen vertellen dat ze gesloten moet. Vanaf het moment dat het haar verteld is, kan ze direct haar tas inpakken en wordt ze daarna opgehaald. Dit is daar een werkende methode en zou op deze manier ook op het meidenhuis ingezet kunnen worden.

Toch schijnt dit niet altijd zo te kunnen. Volgens R.B. gezinsvoogd en vroeger werkend geweest in een JJI (R.B., 2010) moet er 24 uur voordat het meisje naar een gesloten jeugdzorginrichting gaat een gesprek plaatsvinden met de inrichting en het meisje. Toch is deze 24 uur nog overzichtelijk en is dit beter dan de 3 weken van te voren waarin een meisje wacht op een geschikte plaatsing. Wanneer er tijdens het verblijf in het meidenhuis sprake is van een gesloten plaatsing en de datum waarop ze daar terecht kan nog onduidelijk is, is het handiger om dit nog niet te bespreken met het meisje omdat de onzekerheid dan erg oploopt.

2.10. Betekenis van de indicatie voor een meisje

Nu we weten hoe een meisje een indicatie krijgt achten we het belangrijk om goed te kijken naar wat deze indicatie nu voor een meisje betekent. Wanneer er zo'n duidelijke omslag door de medewerkers van het meidenhuis wordt ervaren moet er door de meiden ook betekenis aan worden gegeven. De meiden die we hebben geïnterviewd over het krijgen van een indicatie voor een gesloten inrichting geven aan dat het krijgen van een indicatie heel veel indruk maakte. De meiden die we hebben gesproken begrepen wel waarom ze de indicatie kregen en wisten waarom ze gesloten moesten. Aan de ene kant vonden ze het goed omdat ze zelf ook ander gedrag wilden vertonen maar zichzelf daar niet voor konden motiveren. Maar anderzijds veroorzaakte dat een heleboel spanning voor de meiden. Omdat de plaats waar ze terecht zouden komen een plaats is waar verschillende verhalen over de ronde doen.

In het meidenhuis merken ze, dat het ene meisje, wanneer er nog een mogelijkheid is dat ze niet gesloten hoeft, zich extra laat motiveren om het goed te doen. Een ander meisje verzet zich overal tegen omdat de crisisopvang niet meer passend is bij haar hulpvraag. Het meisje wil dan zo snel mogelijk gesloten en identificeert zichzelf met het beeld wat zij heeft van een meisje dat gesloten moet. Ze geeft haar hoop op en gaat zich minder goed gedragen. Als gevolg daarvan loopt het ene meisje weg, een ander meisje lapt alle regels aan haar laars, nog een ander meisje zal drugs gebruiken en weer een ander zal haar eigen weg uitstippelen nu ze nog in het meidenhuis zit.

2.11. Verandering in motivatie

Gesloten jeugdzorg is voor de meeste meiden een gedwongen plaatsing. Een enkel meisje zit er semivrijwillig. Dat houdt in dat ze mee wil werken, maar het wel noodzakelijk is dat ze gesloten moet,

omdat ze zelf de capaciteit niet heeft om het in een vrijwillige setting goed te doen. De meiden die we hebben gesproken zien er de noodzaak van in dat ze gesloten zitten. In het begin wilden ze wel tegen de gang van zaken aanschoppen, maar door het competentiemodel in de gesloten inrichting wisten ze dat ze wel aan de slag moesten wanneer ze iets wilden. Al was het maar een radio (J., 2010) (S., 2010).

In het meidenhuis was hun motivatie laag. De meiden die we hebben geïnterviewd zagen de gesloten plaatsing als nieuwe voorwaarde om te kunnen leren. Het is een soort self-fulfilling-prophecy. Omdat de meiden is verteld dat ze niet kunnen functioneren in een open setting willen ze ook hun best niet meer doen om dit wel te kunnen. Ze moeten toch weg en zullen daar wel weer gedwongen worden om te leren. Aan het eind van hun verblijf in het meidenhuis nemen ze nog even de vrijheid om te doen wat ze leuk vinden, om daarmee ook hun angst en onzekerheid te verdrukken.

2.12. Conclusie

In dit hoofdstuk zijn een aantal theorieën besproken. Deze geven een antwoord op de vraag gesteld in de inleiding: *Wat zijn de medeveroorzakers waardoor er meer meiden in de opvang komen met oppositioneel gedrag?* Elk van deze theorieën heeft een eigen visie op het ontstaan van oppositioneel gedrag. Ten eerste is de maatschappelijke ontwikkeling besproken. Deze visie stelt dat oppositioneel gedrag komt door de verandering van de maatschappij. Waar de maatschappij vroeger vooral een groepsgerichte maatschappij was, is de maatschappij nu juist een individueel gerichte maatschappij. Door deze verandering richten ouders zich meer op zelfontplooiing en creativiteit van hun kind. Sommige kinderen kunnen deze vrijheid niet aan en kunnen hierdoor oppositioneel gedrag gaan vertonen. Daarnaast wordt er tegenwoordig meer en meer van kinderen verwacht, deze verwachtingen kunnen niet alle kinderen waarmaken. Hierdoor worden kinderen gefrustreerd wat mogelijk tot oppositioneel gedrag kan leiden.

Het gezin van herkomst blijkt een belangrijke rol te spelen in het krijgen van ODD. (Kolko, Dorn, & e.a., 2008). Meiden met ODD hebben vaker last van psychisch misbruik dan andere kinderen.

De theorie van de morele ontwikkeling stelt dat meiden met oppositioneel gedrag thuis nooit hebben geleerd om zich moreel correct te gedragen. Er was thuis altijd sprake van wie de sterkste was en hierdoor hebben de meiden geleerd om voor zichzelf op te komen om zo niet gekwetst te worden. Deze attributies nemen ze mee de wereld in. Hierdoor zullen deze meiden al het gedrag wat op hen afkomt negatief interpreteren.

Een meisje met oppositioneel gedrag kan door de bovenstaande factoren moeilijker te behandelen zijn op het meidenhuis. Dit heeft ten eerste het gevolg dat er in overleg tussen de voogd van het meisje en de medewerkers van het meidenhuis een indicatie bij de rechter wordt aangevraagd voor gesloten plaatsing. Ten tweede is het gevolg hiervan dat het meisje nog meer oppositioneel gedrag gaat vertonen en nog lastiger te handhaven is. Het komt regelmatig voor dat het meisje meer dan een week moet wachten totdat ze naar een gesloten inrichting kan. De motivatie van zo'n meisje om haar best te blijven doen op het meidenhuis is na een gesloten indicatie niet meer aanwezig.

Hoofdstuk 3

Gesloten jeugdzorg

3.1 Inleiding

Voorbeeld

J. (J., 2010) had gehoord dat ze zich drie keer moest bukken om te kijken of ze geen drugs of andere verboden middelen in haar vagina of anus had verstoppt. De leiding in het meidenhuis wist hier onvoldoende van en gaf wisselende antwoorden. Dit veroorzaakte veel onzekerheid bij haar en maakte dat ze de leiding van het meidenhuis onbetrouwbaar ging vinden en ze haar best niet meer wilde doen.

Hiernaast werd haar vanaf het moment dat haar verteld werd dat ze gesloten moest, tot het moment dat ze daadwerkelijk vertrok, geen duidelijkheid gegeven over wanneer ze daadwerkelijk zou vertrekken. Drie weken lang zou ze 'elk moment' gebeld kunnen worden dat er plaats was. Op deze manier was de onduidelijkheid te groot en maakte het haar niet meer uit wat er zou gebeuren. Ze begon weer met drugs gebruiken en verzette zich meer en meer tegen de regels van het meidenhuis.

Terugkijkend geeft ze aan dat de onzekerheid haar gek maakte en dat niemand iets aan haar gedrag had kunnen veranderen. Wat ze nodig had was duidelijkheid over wanneer ze er terecht kon en wat ze van de gesloten inrichting kon verwachten.

In het meidenhuis heeft de groepsleiding een verschillend beeld over een gesloten inrichting. Hier kwamen meiden achter die naar een gesloten inrichting toe moesten en bij de groepsleiding inlichtingen kwamen vragen. Wat de ene leiding vertelde als waarheid ontkende de andere leiding. Voor de meiden was dit erg verwarrend. Ze leefden in onzekerheid over een plaats waar ze eventueel naar toe zouden moeten en niemand kon met zekerheid vertellen hoe het er op die plaats aan toe zou gaan.

Het is daarom belangrijk om in dit onderzoek duidelijk weer te geven wat de feiten zijn over een gesloten jeugdinrichting, om zo eventuele 'spookverhalen' de wereld uit te helpen. De vragen die beantwoord worden zijn: *Wat zijn de voorwaarden voor een gesloten indicatie? Wat betekent het voor een meisje om een gesloten indicatie te krijgen? Hoe krijg je meiden gemotiveerd die gesloten moeten? Wat is een gesloten inrichting?*

In dit hoofdstuk wordt begonnen met het beschrijven hoe een gesloten inrichting is ontstaan. Hierna wordt de werkwijze, de functie, aan welke voorwaarden voldaan moet worden voordat een meisje een indicatie kan krijgen en de uiterlijke kenmerken van een gesloten jeugdinrichting besproken. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een korte beantwoording van de gestelde vragen en een conclusie.

3.2 Voorgeschiedenis

Een gesloten inrichting bestaat nog niet zo lang. Vroeger bestonden er internaten waar kinderen die gedragsproblemen hadden of om andere redenen niet meer thuis konden wonen, heen gingen en konden verblijven. Deze internaten waren gevestigd in kloosters of opvanghuizen in enigszins afgelegen gebieden. Hierdoor kwamen de jongeren niet direct meer in aanraking met de slechte invloeden uit de stad. Op deze plek werden ze op een 'gezonde' manier opgevoed (Slot & Spanjaard,

2009, pp. 16,17). Jongeren die delicten hadden gepleegd werden in jeugdgevangenissen gestopt. Eind jaren '90 is er een verandering opgetreden in de jeugdzorg. Vele internaten gingen sluiten omdat de vraag veranderde. Er werden behandelgroepen en crisiscentra opgericht die direct een selectie maakten voor de problematiek van de jongeren zodat de hulpverlening meer op maat zou worden. Toch bleek dat er te weinig ruimte was om jongeren op te vangen. Justitiële Jeugdinrichtingen werden gedwongen om probleemjongeren zonder strafblad op te nemen. Er ontstond een mix van jongeren met delinquent gedrag en jongeren met gedragsproblemen (Zembla, 2004). Er waren veel discussies in de politiek over het samen plaatsen van de jongeren.' In de Tweede Kamer is besproken dat het samen plaatsen van jongeren met strafrechtelijke achtergrond en jongeren met civielrechtelijke achtergrond (voogdijmaatregel of OTS) wel eens slecht kan zijn voor de tweede groep. De civielrechtelijk geplaatste jongeren zouden wel eens negatief beïnvloed kunnen worden door de strafrechtelijk geplaatste jongeren. Het regime binnen de gesloten jeugdinrichting werd door de jongeren met OTS als te strikt ervaren. Hier is onderzoek naar gedaan door Rietveld en collega's (Rietveld, 2006, pp. 339-348).

Uit dit onderzoek is gebleken dat er meer overeenkomsten dan verschillen zijn in de kenmerken en problemen van jongeren in de jeugdinrichtingen, of ze nu op basis van strafrecht of het civiele recht in de inrichting geplaatst zijn. De minister besloot hierom om de bestaande situatie te handhaven (Boendermaker, 2008, p. 92). Vanaf 1 januari 2008 tot 31 december 2009 is er een overgangsfase begonnen om de strafrechtelijk geplaatste jongeren en de civielrechtelijk geplaatste jongeren uit elkaar te halen. 'Vanaf 1 augustus 2009 kunnen jeugdigen met een machtiging voor gesloten jeugdzorg alleen nog worden aangemeld en opgenomen in een gesloten jeugdzorginrichting.' Eind mei 2009 verstuurde Minister Rouvoet en staatssecretaris Albayrak deze informatie in een brief aan alle jeugdzorgaanbieders en bureaus jeugdzorg. In de Wet op de jeugdzorg (Wjz) is opgenomen dat deze overgangsperiode op 1 januari 2010 is beëindigd.

Vanaf 1 januari 2010 worden jongeren, die een machtiging gesloten jeugdzorg (MGJ) hebben, niet meer samen met strafrechtelijke jongeren in een Justitiële Jeugdinrichting (JJI) geplaatst. In plaats daarvan worden ze geplaatst in inrichtingen voor gesloten jeugdzorg. Ook daar kan de rechter ze verplichten om mee te werken aan hun behandeling. Vroeger kon dat alleen in de JJI (Inrichtingen) (Rouvoet).

Op dit moment is het dus zo dat alle meiden die vanuit het meidenhuis naar een gesloten inrichting komen, niet meer samen zitten met strafrechtelijk geplaatste meisjes en direct de behandeling krijgen die ze nodig hebben binnen de gesloten jeugdzorg.³

3.3. Uiterlijke kenmerken van een gesloten jeugdinrichting

Als mensen aan een gesloten inrichting denken hebben ze daar allemaal een ander beeld van. Deze paragraaf beschrijft voordat we verder schrijven welk 'uiterlijk' een gesloten jeugdinrichting heeft. Dit beschrijven we zodat een ieder die verder leest een eenduidig beeld voor ogen heeft.

³ Wanneer we hierna nog spreken over een Justitiële Jeugdinrichting bedoelen we hiermee de gedwongen plaatsing voor strafrechtelijk veroordeelde meisjes. Gedwongen jeugdzorg of een gesloten inrichting is alleen voor civielrechtelijk geplaatste meisjes, via een Jeugdbeschermingsmaatregel. Dit is het type meisje dat ter overbrugging in het meidenhuis terecht zou kunnen komen.

Een gesloten inrichting ziet er van de buitenkant uit als een jeugdgevangenis. Er staan grote hekken met prikkeldraad om de gebouwen heen. Je kunt alleen binnenkomen wanneer een beveiligingsbeambte eerst 2 hekken voor je opent en vervolgens de voordeur. Je kunt dus niet zonder hulp van de beveiliging op of van het terrein komen.

3.3.1 Als je er komt wonen

Wanneer het meisje komt wonen in een gesloten inrichting is er een specifieke gang van zaken. Aan de achterkant is een ingang waar een bewaker op het meisje staat te wachten. Samen met de bewaking loopt ze naar een balie waar al haar spullen worden gecontroleerd. Te blote kleding, scherpe voorwerpen, drugs/alcohol, fototoestellen, mobiele telefoons en iPod zijn verboden. Deze worden bij de balie ingenomen en krijgt het meisje wanneer ze vertrekt weer terug. Nadat al haar spullen zijn gecontroleerd loopt het meisje door een detectiepoortje verder naar een doucheruimte. Het meisje moet al haar kleding uit doen en een douche nemen. Als ze gedoucht heeft komt er een vrouwelijke bewaakster controleren of ze verboden middelen in haar anus of vagina heeft gestopt. Het meisje moet drie keer bukken en terwijl ze bukt wordt ze gecontroleerd. Hierna moet ze een plastest afnemen om te controleren of ze drugs heeft gebruikt en welk percentage er in haar urine zit. Deze plastest wordt tijdens haar verblijf een aantal keer herhaald. Wanneer er dan een hoger percentage verdovende middelen in haar urine zit is te bewijzen dat ze drugs heeft gebruikt. Voor veel meiden en ouders is dit lichamelijk onderzoek erg schokkend om mee te maken, of te horen te krijgen.

Voorbeeld

'Als ik had geweten dat het er zo uit zag, had ik er niet zo hard aan gewerkt om mijn dochter naar een gesloten inrichting te krijgen. Ik schrok er heel erg van toen ik zag hoe het er aan toe ging.'

Esther, moeder van J. die nu gesloten zit (A, 2010).

Als dit allemaal is gedaan krijgt het meisje eventueel extra kleding wanneer ze te weinig mee heeft en wordt ze naar haar kamer gebracht en krijgt ze verdere uitleg over haar verblijf en de groep. Haar deur zit op slot en ze kan hem zelf alleen van de buitenkant open maken. 's Nachts gaan de deuren op slot en kan het meisje er niet uit tot de deuren de volgende dag weer van het slot worden gehaald. In de deur zit een kijkluikje waar de bewaking, die 's nachts een oogje in het zeil houdt, doorheen kan kijken. Wanneer een meisje 's nachts schreeuwt kan er ook eerst gekeken worden wat er aan de hand is (Inrichtingen, 2010) (Paulien, 2010) (R.B., 2010).

3.3.2 Als gast

Wanneer je als gast binnen een gesloten inrichting komt moet je je paspoort laten zien en worden je persoonsgegevens genoteerd. Vervolgens word je ingeschreven als gast. Daarna kun je door naar een detectieruimte. Hier zijn kluisjes waar je je sleutels en portefeuille in kan doen en dingen als snoepjes die je voor bezoek hebt meegenomen moeten ook in het kluisje. Deze mag je niet afgeven aan het meisje dat gesloten zit. Vervolgens word je verzocht plaats te nemen in een afgesloten wachtruimte. Het meisje komt samen met iemand van de groepsleiding naar een klein kamertje waar het bezoek plaatsvindt. Wanneer het meisje met het bezoek in de kamer zit, vertrekt de groepsleiding. De groepsleiding loopt rond met portofoons. Ze worden direct opgepiept wanneer er zich een conflict voordoet.

3.4. Werkwijze

Alle gesloten jeugdzorginrichtingen werken nog volgens een verschillende methodiek. Vanaf september 2009 is er een pilot gestart binnen een paar gesloten jeugdzorginrichtingen met de methodiek 'youturn'(zie bijlage H). Deze is vanaf 1 januari 2010 verplicht geworden binnen de justitiële jeugdinrichtingen. Of deze methodiek ook gebruikt zal gaan worden in de gesloten jeugdzorg is nog niet bekend. De eerste voorstellen hierover zullen waarschijnlijk in september 2010 komen. 'De basismethodiek YOUTURN is ontwikkeld om recidive te voorkomen en criminogene factoren te verminderen. Een aantal gesloten jeugdzorginrichtingen past de methodiek in een eenjarige pilot toe. De voorwaarde is dat zij gedurende het jaar niets veranderen aan de methodiek(Inrichtingen, 2010). ' Wat overeenkomt bij de gesloten inrichtingen is dat er overal sprake is van positieve stimulatie. Op de websites van de meeste gesloten inrichtingen (JeugdzorgPlus, 2010) staat dat de krachten van de cliënten worden gebruikt en uitvergroot. Bij bijna alle gesloten inrichtingen (Boendermaker, 2008, p. 225) wordt gebruikt gemaakt van het sociale competentie model. Er zijn slecht 3 inrichtingen die een andere methodiek gebruiken. Teylingereind werkt met Equip, Rentray heeft een eigen aanpak gebaseerd op 5 uitgangspunten en Den Engh ontwikkelde de Socio-GroepStrategie (SGS) (Boendermaker, 2008).

In de Lindenhorst en in Overberg waar we meiden hebben geïnterviewd werken ze met het 'competentiemodel' (Slot & Spanjaard, 2009) In dit model wordt gekeken naar wat de meiden kunnen en wordt gebruik gemaakt van het positieve gedrag. Ze proberen de meiden op een positieve manier aan te sporen om goed gedrag te vertonen. Straffen wordt zo min mogelijk gedaan. Wanneer een meisje een consequentie krijgt, wordt er vanuit gegaan dat het haar eigen verantwoordelijkheid is. Ze heeft de keuze gemaakt om geen goed gedrag te vertonen dus krijgt ze de consequentie die daarbij hoort. Het doel is dat het meisje weer zelfcontrole ervaart en ontdekt welke consequenties (positief en negatief) haar gedrag hebben.

Voor het meidenhuis is het handig om te weten met welke methodiek er in de gesloten inrichting gewerkt wordt. Met de meiden die naar een gesloten inrichting gaan zou er ook voor gekozen kunnen worden om deze methodiek in te zetten wanneer het meisje nog in het meidenhuis woont.

3.5. Functie

We hebben er tot nu toe voor gekozen om nog niet weer te geven wat de functie van een gesloten inrichting precies is, omdat we van mening zijn dat het eerst belangrijk is om het begrip helder te hebben. Dit omdat er de laatste jaren nogal wat schommelingen zijn geweest rondom de begrippen en verandering in de plaatsing van de jongeren.

In deze paragraaf willen we graag uitgebreid stilstaan bij de functie van een gesloten inrichting en hierna uitleggen hoe een indicatie aangevraagd wordt. Deze onderdelen sluiten nauw op elkaar aan, omdat, voordat een meisje in een gesloten inrichting kan worden geplaatst, eerst aan bepaalde voorwaarden moet worden voldaan om deze indicatie te kunnen krijgen. Maar eerst de vraag, waarom zou een meisje gesloten moeten worden opgenomen?

Gesloten jeugdzorg is een plaats waar jongeren gedwongen kunnen worden opgenomen. Er wordt gewerkt aan hulpverleningsdoelen die in de reguliere hulpverlening niet behaald kunnen worden vanwege de vrijblijvendheid van de plaatsing. De jongeren die in de gesloten jeugdzorg terecht komen hebben vaak al een heel voortraject gehad in de jeugdzorg. Velen komen uit

crisisopvangcentra, behandelgroepen of internaten. Omdat ze zichzelf hier niet konden laten helpen of handhaven heeft de voogd een verzoek voor een gesloten plaatsing gedaan. Deze wordt dan door een kinderrechter in behandeling genomen en hij bepaalt of het wel of niet nodig is. Hierover vertellen we straks meer bij de paragraaf over indicaties.

De jongeren kunnen er komen met verschillende redenen en oorzaken. Wat overeenkomt, is dat ze allemaal een gevaar voor zichzelf of hun omgeving zijn. Om deze reden is intensieve gedwongen behandeling nodig. Een gesloten jeugdzorginrichting heeft verschillende functies. De hoofdfuncties zijn: Bescherming tegen zichzelf en bescherming tegen de omgeving (Boendermaker, 2008).

3.5.1 Bescherming tegen zichzelf

Veel meiden die in een gesloten inrichting terecht komen hebben moeite met zelfcontrole of zelfdiscipline. Dit zijn meiden die voor zichzelf beschermd moeten worden omdat ze zelf de kracht niet hebben om hun verkeerde patroon te doorbreken, uit angst voor gezichtsverlies, koppigheid, onkunde, onmacht of verslaving. Er zitten meiden die verslaafd zijn aan verdovende middelen (zie de cijfers in de aanleiding van dit onderzoek), meiden die suïcidaal zijn, verkeerde vrienden hebben waar ze geen afstand van kunnen nemen of wegloop- en zwerfgedrag hebben wat bedreigend is voor hun ontwikkeling en veel meiden met antisociaal gedrag. Het doel van opname voor deze meiden is om ze allereerst af te laten kicken van hun verdovende middelen, pooier, slechte vrienden, destructief gedrag, automutilatie e.d. en weer in contact komen met zichzelf. Hier kunnen ze ontdekken dat er ook ander gedrag bestaat dan wat ze voorheen hebben vertoond. Ze krijgen de gelegenheid om positieve ervaringen op te doen, en ontdekken dat hun destructieve gedrag niet nodig is om te overleven. Voor veel meiden is het gedrag wat ze vertonen een gewoonte geworden waar ze in hun eigen context moeilijk uit kunnen komen. In een gesloten inrichting kunnen ze losweken van hun verkeerde sociale netwerk en onder strikte regels en structuur rust vinden om naar zichzelf te kijken. Door deze rust zouden ze zonder gezichtsverlies (omdat het 'gedwongen opname' is) nieuw gedrag kunnen aanleren, wanneer ze ontdekt hebben dat het goed voor henzelf is. Met de meiden wordt gewerkt aan weerbaarheid, zelfbeschikking en zelfcontrole. De meiden moeten ervaren hoe het is om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor beslissingen die ze maken. Door deze weerbaarheid komen ze sterker in hun schoenen te staan waardoor ze, wanneer ze weer 'vrij' komen, eerder de slechte patronen kunnen ontwijken en loslaten. Ze leren in een gesloten inrichting nieuwe sociale vaardigheden aan en ondertussen wordt er door verschillende gesloten inrichtingen ambulante begeleiding aangeboden in de thuissituatie (JeugdzorgPlus, 2010).

3.5.2 Bescherming tegen de omgeving

Er zijn meiden die in hun omgeving gevaar lopen. Ze kunnen worden gezocht door familie vanwege eervraak of door loverboys die van mening zijn dat het meisje hen nog iets verschuldigd is. Voor sommige meiden is het niet mogelijk om geheim te houden waar ze zitten en zorgen er op die manier voor dat ze gevonden worden door familie of de loverboy of pooier. Reguliere opvangen zijn 'open'. Hier zouden ze makkelijk kunnen wegllopen en weer naar de pooier toe gaan, om het goed te maken. Ook zou de pooier / familie haar makkelijk kunnen opsporen en opwachten wanneer ze bijvoorbeeld naar school gaat. Zo verkeert het meisje in constante dreiging. Om deze reden neemt de gezins- / voogd in sommige gevallen de verantwoordelijkheid voor een meisje en vraagt een gesloten plaatsing aan. Het belangrijkste doel hiervan is stabiliseren van de basisbehoeften. Deze zijn weergegeven in onderstaand figuur: 'de piramide van Maslow'



Figuur 2: Piramide van Maslow

Omdat de meiden in de gesloten inrichting nergens anders heen kunnen en zelf hun hulpverleningsroute kunnen bepalen en meer vrijheden kunnen verdienen door goed gedrag, komen ze tot groei (JeugdzorgPlus, 2010) Veel meiden weten wel dat het goed is dat ze in een gesloten inrichting zitten omdat ze zelf ook wel weten dat hun ontwikkelde gedragspatroon niet positief is, maar ze komen er zelf niet uit. Hieronder staat een voorbeeld van een meisje dat in het meidenuis heeft gewoond en al wel op het terrein van een gesloten inrichting zit, maar nog niet 'binnen' (achter de gesloten hekken) zoals ze zelf omschrijft.

Voorbeeld:

'Toen ik in het meidenuis zat, wist ik dat het toch niet goed zou gaan. Ik heb al vaker in een crisisopvang gezeten en ben er daar ook uit gezet. Ik wilde graag gesloten, omdat ik zelf niet kon stoppen met het dealen van drugs en het gebruiken. Toen ik in het meidenuis zat ben ik hier ook mee door gegaan, dat hadden jullie niet door he?'... 'Omdat er in de echte gesloten plaats geen plek was, zit ik nu wel op het terrein maar nog wel in een soort vrijwillig huis. Maar ik wil graag naar binnen. Ik kan deze vrijheid echt niet aan. Ik vecht hier zelfs met de leiding. Nu is mij beloofd dat ik naar binnen mag zodra er plek is. Dat vind ik wel eng, maar ik weet dat het wel beter is.'

(S., 13 jaar, 2010)

3.6. Conclusie

In dit hoofdstuk valt uitgebreid te lezen wat een gesloten jeugdzorginstelling inhoudt. Dit is het antwoord op de deelvraag *Wat is een gesloten inrichting?* Gesloten jeugdzorg bestaat in zijn huidige vorm pas sinds januari 2010. Sinds die tijd is het los komen te staan van de strafrechtelijk geïndiceerde jongeren. Jongeren die een gevaar zijn voor zichzelf of hun omgeving komen in aanmerking geplaatst te worden in een gesloten jeuginrichting. Als dit het geval is moeten ouders of andere gezaghebbenden, zoals BJJ, ingrijpen. Ze kunnen een verzoek voor een gesloten plaatsing indienen bij de rechter die hier vervolgens een uitspraak over doet. Dit zijn *de voorwaarden* waar een meisje aan moet voldoen.

Een gesloten jeugdzorginstelling ziet er van de buitenkant uit als een jeugdgevangenis. Er staan grote hekken omheen die ongecontroleerde binnenkomst en vertrek onmogelijk maken. Bij inkomst van een nieuw meisje wordt een strak controle protocol afgehandeld waarbij vagina en anus controle ook een rol spelen. Er wordt ook een drugs en alcohol test afgenomen welke later in het verblijf herhaald zou worden om het drugsgebruik te controleren.

Hoofdstuk 4

Oppositioneel gedrag in een groep

4.1 Inleiding

Baukje is 30 minuten te laat op het meidenhuis aangekomen. Het gevolg hiervan is dat ze 30 minuten eerder naar bed moet. Als het tijd voor haar is om naar haar kamer te gaan maakt de medewerker haar hierop attent. Baukje zegt dat ze niet wil en blijft demonstratief zitten. De rest van de meiden die ook in de woonkamer zitten, kijken gespannen toe. Wie zal het gevecht winnen, Baukje of de medewerker (Kooij, 2010)?

Wanneer er een meisje met oppositioneel gedrag in een groep komt vraagt dit om veel alertheid bij de medewerkers. Het meisje kan in de groep veel negativiteit oproepen waardoor de sfeer in de groep ook slechter wordt. De medewerker moet daarnaast proberen evenveel aandacht te geven aan het 'oppositionele meisje' als aan de andere meiden van de groep. Dit is soms erg lastig omdat meiden met oppositioneel gedrag veel aandacht kunnen opeisen. Hierom is het voor de groepsleiding belangrijk om te weten hoe zij in de groep het best om kan gaan met dit gedrag en het zelfs als voordeel kan gebruiken.

In het komende hoofdstuk zullen de volgende deelvragen worden beantwoord: *Wat is het effect op de groep van een meisje met oppositioneel gedrag? Hoe gaan de medewerkers van het meidenhuis in de crisisopvang om met meiden die oppositioneel gedrag vertonen? Zijn er hulpverleners die succesvol zijn in het aanpakken van oppositioneel gedrag? Wat moet het meidenhuis met het spanningsveld van het kiezen voor een meisje met oppositioneel gedrag en de veiligheid van de andere meiden in het huis?*

Deze vragen zullen beantwoordt worden door te beschrijven hoe oppositioneel gedrag zich op de groep uit. Daarna zal er worden beschreven hoe de groep ingezet kan worden als middel tegen agressie. Ten derde zal worden beschreven wat een agressief meisje hoopt te bereiken met haar agressie. Vervolgens zal er gekeken worden hoe een groep wordt gevormd, wat er gebeurt als een groep zich vormt, hoe een groep zich daarna gedraagt en wat voor een belangen er allemaal in een groep spelen. Om tenslotte af te sluiten met wat voor een houding een medewerker moet hebben en wat de succeservaringen zijn van de medewerkers als het gaat om oppositioneel gedrag op de groep.

4.2 Oppositioneel gedrag in de crisisopvang

Er is weinig literatuur bekend dat specifiek ingaat op meiden die oppositioneel gedrag vertonen op een groep. Er is wel literatuur te vinden over agressief gedrag in de groep. Omdat oppositioneel gedrag en agressief gedrag tot zekere hoogte op elkaar lijken, zal de inhoud van de rest van dit hoofdstuk gebaseerd zijn op literatuur die gaat over groepen en agressief gedrag. Agressief gedrag is namelijk ook een van de uiterlijke kenmerken van de meiden die naar een gesloten inrichting gaan en niet meer gemotiveerd zijn. Hierom kiezen we er voor om dat gedrag uitgebreid te beschrijven.

4.3 Agressief gedrag in een groep

In het meidenhuis komen door het gedrag van oppositionele meiden incidenten en crisissituaties voor. In het stuk hieronder zal besproken worden hoe te handelen bij incidenten en crisissituaties.

Een incident is een gebeurtenis waardoor de dagelijkse routine tijdelijk wordt verstoord. Crisissituaties zijn situaties waarin een meisje of meiden aanhoudend inadequaate gedrag vertonen waardoor de dagelijkse gang van zaken wordt geblokkeerd. Een andere vorm is een situatie waarin anderen bedreigd worden of fysiek worden aangevallen.

Bij crisissituaties en incidenten zijn er vijf basisprincipes van belang

1. Geef voorrang aan de dagelijkse routine
2. Grijp in bij het begin van de gedragsketen
3. Benoem het aandeel van de jongere in termen van taken en vaardigheden.
4. Vraag waar mogelijk om assistentie en verdeel de rollen.
5. Stel de veiligheid van jou en van de ander(en) voor op (Slot & Spanjaard, 1999, p. 307).

Als er een crisis is, staat vaak ook alles stil. Iedereen staat als het ware te wachten op wat er gaat gebeuren. In zo'n situatie is het belangrijk om de dagelijkse routine weer op te pakken. De belangen van de andere meiden gaan op dat moment voor. De kans bestaat dat iedereen zich anders met de crisis gaat bemoeien. Nadat de dagelijkse routine weer is hersteld, kan de begeleiding aandacht gaan geven aan het meisje dat de crisis veroorzaakte.

Ten tweede is het de kunst als begeleiding om in te grijpen bij het begin van een gedragsketen (Slot & Spanjaard, 1999, p. 308). Een wat plagerige opmerking van een meisje naar een ander meisje kan gevolgd worden door een wat agressievere opmerking van de ander waardoor de ander weer reageert etc. Door al aan het begin in te grijpen kunnen incidenten en crisissen worden voorkomen. Mochten er meiden zijn die regelmatig boos en agressief reageren, dan is een spanningsopbouwschema (Slot & Spanjaard, 1999, p. 309) (zie bijlage F) een idee. Een meisje kan dan invullen hoe zij zelf haar agressie onder controle kan houden en hoe de begeleiding ervoor kan zorgen dat de situatie de-escalereert.

Vanuit het competentiemodel worden incidenten en crisissen gezien als een kans om inzicht te krijgen in de ontwikkelingstaken die het meisje nog moet vervullen. Het gedrag van het meisje kan dan ook worden benoemd in vaardigheden en taken. Dit is goed om twee redenen. Ten eerste wordt het meisje aangesproken op haar gedrag en wordt zij daar verantwoordelijk voor gesteld. Ten tweede zal er minder weerstand van het meisje komen als de leiding de corrigerende instructie formuleert door de ontbrekende vaardigheid te benoemen.

Voorbeeld:

Tijdens het eten zitten Kristel en Naima elkaar continu uit te dagen. Vooral Kristel zit steeds tegen Naima aan te schoppen. De begeleidster reageert hierop. Hierop reageert Kristel dat de groepsleiding niet zo overdreven moet doen. Dit slaat toch nergens op?!? Wat een ruzie dreigt te worden tussen Kristel en Naima, wordt nu een conflict tussen de begeleidster en Kristel. De rest van de groep dreigt ook de kant van Kristel te kiezen. De begeleidster kan dit voorkomen door te zeggen: 'Kristel, ik heb jou net een instructie gegeven, maar ik zie dat het jou niet lukt om die op te volgen. Ik wil nu dat jij je vork pakt en verder gaat met eten, dan kan de rest ook verder gaan met eten (Slot & Spanjaard, 2009).'

Kristel kan nu twee dingen doen of gaan eten of meer problemen gaan veroorzaken. De begeleider staat nu wel sterk, want door Kristel op haar vaardigheden aan te spreken, is het niet een probleem

van de begeleider geworden, maar van Kristel (voor meer informatie of tips: zie judoachtig motiveren in hoofdstuk 5).

Soms is het vragen van assistentie ook handig. Dit geeft de begeleider de kans om te overleggen en om te kijken wat handig is. Een goede rolverdeling daarin is wel erg belangrijk. Belangrijk is ook dat de begeleider die om assistentie vraagt de leiding blijft houden. De begeleider die komt helpen kan het beste een ondersteunende rol kiezen. Dit om de eerste begeleider niet af te vallen en ten tweede kunnen sommige meiden er moeilijk mee omgaan dat er een tweede autoriteit wordt geïntroduceerd. Hierbij blijft het altijd belangrijk om eerst op de veiligheid van alle betrokkenen te letten (Berg, 2001) (Slot & Spanjaard, 2009).

4.4. Groep als middel tegen agressie

Omdat duidelijk is geworden dat agressie ook binnen een groep kan plaatsvinden is het belangrijk om te weten op welke manier de groep ook kan worden ingezet tegen agressie. Want deze middelen zijn er. Binnen het groepswork in de jeugdzorg wordt de groep regelmatig ingezet als middel tegen agressie. De groep kan probleemgedrag verminderen en groepsdruk kan ervoor zorgen dat de jongere niet af wil gaan voor de rest van de groep en als gevolg hiervan de leiding zal gehoorzamen. Het is ook mogelijk dat de jongere juist door de groepsdruk de leiding niet zal gehoorzamen omdat hij hiermee indruk hoopt te maken op zijn/haar groepsgenoten.

De leiding kan er bij een incident voor kiezen om de groep wel of niet in te zetten.

Voorbeeld:

'Tim, ik wil dat je je benen bij je houdt en dat je doorgaat met eten. Dan kunnen Nabil en de anderen ongestoord verder eten (Slot & Spanjaard, 1999, p. 331).'

In het meidenhuis komt het wel eens voor dat wanneer een meisje echt over de grens is gegaan en weigert te luisteren naar de groepsleiding dat de leiding er voor kiest om het meisje zelf de verantwoordelijkheid te geven over de groep. Dit gebeurt bijvoorbeeld wanneer de leiding heeft gezegd dat de tv uitgaat totdat het meisje naar boven is, of dat een activiteit pas doorgaat wanneer het meisje heeft gedaan wat haar gevraagd werd.

Volgens de 'motivational interviewing' (zie hoofdstuk 5) kun je een meisje ook bewust maken van haar houding naar de rest van de groep en dit bespreken. Agressieve kinderen ondervinden namelijk weinig populariteit (Mooij & Ploeg, 1997). Er zijn wel kinderen/jongeren die met ze om gaan, maar die doen dit vaak alleen uit angst voor het agressieve gedrag (Jeninga, 2006, p. 230). Door de agressieve jongere bewust te maken van wat zijn gedrag oproept bij anderen kan hij intrinsiek gemotiveerd worden om wat aan zijn gedrag te doen. De vraag die een leidinggevende bijvoorbeeld kan stellen is:

'Wat zullen de andere meiden ervan zeggen dat je zo staat te schreeuwen (Lange, 2009).'

Dit voorbeeld kan gezien worden als een vorm van manipulatie, maar de toon waarop je het zegt bepaalt de hele boodschap. Het is een vraag die ingezet wordt ter bewustwording en niet als machtsmisbruik.

4.5. Agressie als middel

De aanleidingen en redenen om agressie te vertonen kunnen verschillen. Agressie is een communicatievorm die meiden kunnen gebruiken wanneer ze het gevoel hebben dat ze geen zelfcontrole, toekomstperspectief of overzicht hebben. Er is een duidelijke link bekend tussen angst en agressie (Jeninga, 2006, p. 231). Er zijn kinderen die uit angst agressief worden, met als motto: aanval is de beste verdediging. Ook zijn er kinderen die angst krijgen van hun agressie. Dit kan komen doordat ze hun agressie veel hebben moeten onderdrukken omdat ze anders straf zouden krijgen. Wanneer meiden op het meidenhuis komen kunnen ze dit gedrag nog gebruiken om hun zin, duidelijkheid of overzicht te krijgen. Alle meiden zouden dit gedrag kunnen laten zien. Dit gedrag komt voort uit onzekerheid, onveiligheid en onduidelijkheid (Jeninga, 2006, p. 232). Wanneer het meisje geen controle ervaart over haar eigen leven is agressie een manier om controle/grip te verkrijgen. In de context waarin ze zich hebben begeven wierp deze manier zijn vruchten af, want anders zouden ze ander gedrag ingezet hebben. In het meidenhuis wordt agressie niet getolereerd. Elke kleine vorm van agressie, schelden, een vloek mompelen of negatief over een ander spreken wordt 'bestraft'. De meiden die zich deze communicatievorm hebben aangeleerd zullen agressie op het meidenhuis ook inzetten om controle te krijgen. Dit slaat vaak niet aan. De agressie wordt direct bestraft en het meisje wordt naar haar kamer gestuurd.

Bij meiden die naar het meidenhuis komen met een gesloten indicatie of die in het meidenhuis een indicatie krijgen, kan de agressie zich hetzelfde uiten. Verschil is echter dat een meisje met een indicatie voor gesloten jeugdzorg minder motivatie heeft om te stoppen met de agressie. Ze zal zich minder snel naar haar kamer laten sturen, langer doorgaan en meer uitdagen, omdat ze weet dat ze toch niet lang op het meidenhuis zal blijven. Hoe eerder ze wordt weggestuurd, des te eerder is het duidelijk wanneer en waar ze heen gaat (S., 13 jaar, 2010). Ze weet dat ze op het meidenhuis moet blijven en toch niet weggestuurd kan worden. Wanneer ze toch wordt weggestuurd omdat de situatie onhaalbaar is, kan ze naar een andere tijdelijke opvang voordat er plaats voor haar is in de gesloten inrichting. Hier kan ze hetzelfde gedrag gaan vertonen omdat er voor haar gevoel toch 'niets te halen' valt. Als er meerdere meiden zijn met machtiging gesloten kunnen ze samen een 'bondje' vormen.

Voorbeeld:

Drie meiden die in het meidenhuis woonden op het zelfde moment wisten allemaal dat ze naar een gesloten opvang moesten. Ze besloten samen een dag te spijbelen en lekker in de stad te hangen. Ze kwamen een jongen tegen die een van de meiden kende van school en hij gaf hen een joint. Ze hebben samen geblowd en de rest van de dag in een park en de stad rondgehangen. Ze kwamen precies op de tijd dat ze anders uit school zouden komen, terug op het meidenhuis. Allemaal helemaal stoned. Toen hun gevraagd werd wat ze gedaan hadden vertelden ze waar ze geweest waren, maar ontkenden ze dat ze geblowd hadden. Dit konden de medewerkers van het meidenhuis wel aan de meiden zien. Ze werden gevraagd om de rest van de avond op hun kamer te blijven en zich niet meer met elkaar te bemoeien. Twee meiden zaten bij elkaar op de gang en gingen voortdurend hun kamer uit om elkaar op te zoeken. Op het verzoek van de leiding om uit elkaar te gaan reageerden ze niet. Toen de hoofdleiding er bij kwam staan en hen op hun eigen verantwoordelijkheid wees gingen ze wel uit elkaar. Achteraf gaven ze aan dat ze wisten dat ze toch wel op het meidenhuis mochten blijven, wat ze ook zouden doen, totdat ze naar een gesloten inrichting gingen (Wind, 2010).

4.6. Groepsvorming

Om bovenstaande reacties binnen groepen te begrijpen is het belangrijk om wat basisinformatie te hebben als achtergrond voor de groepsdynamiek.

Binnen het meidenhuis is het een komen en gaan van meiden. Omdat de gemiddelde verblijfsduur rond 6 weken ligt is de groep nooit lang hetzelfde. Bijna elke week komt er wel een nieuw meisje en vertrekt een andere weer. Dit zorgt ervoor dat er geen ruimte is voor een complete groepsontwikkeling en zal de groep niet zijn normale ontwikkelingsfasen doorlopen. Zo zal er bijvoorbeeld geen eerste kennismaking zijn met alle leden, omdat er een bestaande groep is waar een nieuw iemand in komt. De rollen binnen de groep verschuiven hierdoor voortdurend. Als er een meisje vertrekt met oppositioneel gedrag dan zal een ander meisje dit gedrag overnemen en zo de veel voorkomende standaard groepsrollen blijven vervullen.

4.7. Veel voorkomende rollen

	Versijnsel	Oorzaak	Wat kan de leiding doen?
De zondebok	De groep kiest een groepsid dat niet helemaal in de groep ligt uit om al haar agressie en woede tegen te uiten.	Groep is niet in staat normaal te reageren op allerlei gebeurtenissen en reageert de spanning af op een persoon	- kan zijn dat de leiding te autoritair is waardoor de groepsleden hun spanning niet naar de leiding durven te uiten. - Zorgvuldig nagaan hoe het met de agressie in de groep zit en wanneer hij als zondebok wordt gebruikt. -Ander gedrag aanleren hoe je met agressie kunt omgaan
Het zwijgende groepsid	Een groepsid dat niets tot weinig zegt over zijn persoonlijke situatie.	In een groep waar veel mensen wat over zichzelf vertellen wordt er vanuit gegaan dat iedereen hier aan mee doet. Wanneer iemand erg weinig zegt kan dat agressie oproepen waardoor de zwijger in verwarring komt en helemaal niets meer zegt.	-Goed op het non-verbale gedrag van de zwijger letten -Uitnodigen om iets te vertellen -Angst en onzekerheid kunnen meespelen, hierom is het goed om niet de schijnwerper op de zwijger te zetten in de groep. -Dreiging door ander groepsid signaleren - Het kan zijn dat het groepsgeprek zoveel dreiging oproept dat het nuttiger is om een individueel gesprek te voeren.

Het dominante groepslid	Een groepslid dat altijd alle aandacht van de groep opeist.	Hij wil zijn eigen verhaal graag vertellen, hij wil alle tijd en ruimte nemen om gezien te worden	-non-verbale signalen signaleren en hier wat mee doen, voordat de groep ontploft. -Met het dominante groepslid bespreken wat zijn gedrag met de groep doet. Dit moet in de groep zelf gebeuren.
-------------------------	---	---	--

(Riet, 2001, pp. 170-172)

4.8. Aanpassing binnen de groep

Over het algemeen passen de groepsleden zich aan aan de normen die gelden binnen de groep. Toch zijn er ook leden die daar niet in mee gaan. Hier kunnen verschillende oorzaken voor zijn:

1. Verzet van het individuele groepslid tegen de normen zoals die in de groep gelden. Dit kan zijn omdat zijn eigen normen heel anders zijn dan ze in de groep gelden. Hij kan er dan voor kiezen om of de groep te verlaten of het te relativiseren voor zichzelf.
2. Een nieuw groepslid zou de normen kunnen overtreden omdat hij niet weet welke normen het zijn.
3. Uiting van een machtsconflict. Degene die de normen overtreedt wil hierdoor uitvechten wie er de sterkste is.
4. Het onbelangrijk vinden van de norm. Als hij dan kritiek krijgt over het overtreeden maakt het hem niet uit.
5. Opzettelijk de groep dwingen andere normen aan te nemen (Riet, 2001, p. 169).

Deze rollen zullen steeds door een ander groepslid op zich genomen worden zolang de groep blijft wisselen. Een dominant groepslid kan zijn hele verblijf op het meidenuis deze rol blijven vervullen, en wanneer deze weg is zal een ander meisje dit overnemen.

4.9. Elementaire groepsbelangen

De leden van het meidenuis komen allemaal apart binnen maar functioneren wel (in geringe mate) als groep. Het groepsproces wordt in het meidenuis niet sterk gemotiveerd omdat het de bedoeling is dat meiden aan hun eigen problemen werken en zich niet bezig moeten hoeven houden met problemen van andere meiden. Dit is mede bepaald omdat het verblijf in het meidenuis slechts voor korte duur is en groepsbinding erg veel energie kan kosten.

Wat wel sterk gemotiveerd wordt zijn de elementaire belangen van een groep (Riet, 2001, p. 97). Dit zijn ook de belangen die veel jongeren nog verder kunnen ontwikkelen.

- Luisteren is een van deze belangen. Veel meiden hebben moeite om naar elkaar te luisteren. Ze luisteren vaak wel naar iets wat binnen hun beleavingswereld past, maar kunnen moeilijk luisteren wanneer iemand wat anders zegt. Dit kan te maken hebben met competitie, wantrouwen of gewoon een gebrek aan vaardigheid (Riet, 2001, p. 97).
- Vragen stellen is het tweede. De bedoeling van vragen stellen moet zijn om helderheid te krijgen over wat de ander zojuist gezegd heeft. Vaak is het een verkapte bewering. Als groepswerker kun je bij de vragensteller nagaan wat hij eigenlijk wilde weten.
- Ten derde de dialoog afmaken. Jongeren zijn snel afgeleid en dwalen gauw naar een ander

onderwerp. Hierop kan de groepswerker de jongeren attent maken zodat ze hun gesprek af kunnen maken.

- Gericht praten is ook belangrijk. Sommige meiden in het meidenhuis vertellen soms uit het niets iets persoonlijks en omdat ze niet vertellen tegen wie ze het zeggen reageert er niemand op en lijkt het niet aan te komen of lijkt het te worden genegeerd.

- Praten in de ik- vorm. Veel meiden die binnen komen praten over 'je'. 'dat vind je dan wel moeilijk ja'. Het is moeilijker om over zichzelf te vertellen dat ze iets moeilijk vinden en gaan daarom in algemeenheden praten. Dit gebeurt ook wanneer een mening of reactie ongewenst is. Hierdoor kan de individuele verantwoordelijkheid worden verdoezeld (Riet, 2001, p. 79).

4.10. Houding van de groepswerker

Een hulpverlener speelt een belangrijke rol in het vormen van een veilige groep waarin de elementaire belangen worden gemotiveerd. Veel cliënten schrijven door deze grote invloed, een positieve afloop van de hulpverlening aan de hulpverlener toe. (Lambert, 2001) In het meidenhuis is de hulpverlener er vooral op gericht dat het meisje ervaart dat ze zelf dingen kan. Wanneer ze resultaten bereikt is dat haar behaalde doel, en niet die van de hulpverlener. Elke gedrag proberen ze positief te benaderen om zo de kracht in een meisje zichtbaar te laten worden. (meidenhuis, 2010) Toch zijn ze zich er wel bewust van dat ze in hun rol als hulpverlener wel een belangrijke coachende rol hebben, om de meiden tot groei te laten komen. 'Uit het onderzoek van Van Erve, Poiesz & Veerman (Erve, Poiesz, & Veerman, 2007) komt naar voren dat er 24 aspecten van belang zijn voor een goede bejegening en die zijn onder te verdelen in acht categorieën. Het betreft de volgende categorieën: wees duidelijk, toon betrokkenheid, sta naast de cliënt, wees betrouwbaar, heb respect, sluit aan bij de cliënt, zorg voor goed contact en geef positieve feedback. Een bekwame hulpverlener zet deze aspecten flexibel in, afhankelijk van de situatie en de cliënt. Dit is een optimale manier van vraaggericht en cliëntgericht werken (Instituut, 2009).'

De acht categorieën die hierboven beschreven staan komen overeen met de uitwerking van de zeven thema's van het competentie model wat hieronder beschreven staat.

1. Het eerste thema is veiligheid bieden. Jongeren moeten zich altijd veilig kunnen voelen bij de groepsleider. Dit gevoel van veiligheid wordt bepaald door:
 - Voorspelbaarheid, het is belangrijk dat de jongere weet hoe de groepsleider op bepaald gedrag gaat reageren. Dit is vooral belangrijk in crisissituaties.
 - Echtheid en eerlijkheid, met echtheid is het belangrijk dat de uitingen en gedragingen van de groepsleider gemeend en oprecht overkomen. Dat ze passen bij de persoon van de groepsleider en constant zijn. Verder is het belangrijk dat de jongere er vanuit kan gaan dat de groepsleider de waarheid spreekt.
 - Proportionele reacties. De reactie van de groepsleider is in overeenstemming met het onderwerp dat aan de orde is. Zijn houding, mimiek en intonatie zijn passend.
 - Behoeden van controle verlies. Het is belangrijk dat de groepswerker altijd uitstraalt dat hij controle over de situaties heeft. Soms verliezen jongeren de controle en moeten er dus op kunnen vertrouwen dat de groepswerker nog wel controle en overzicht heeft.
 - Bescherming bieden. Jongeren voelen zich veilig bij groepsleiding als ze merken dat deze ze zal proberen te beschermen tegen dreigingen van buitenaf.

2. Belangstelling en betrokkenheid. Het is belangrijk dat de groepsleiding aansluiting vindt in de beleavingswereld en interesses van de jongere.
3. Afstand en nabijheid. De groepswerker moet lichamelijk en emotioneel gepaste afstand en nabijheid kunnen tonen naar de jongeren.
4. Positief en activerend. Als groepswerker kun je jongeren aansturen om een positieve bijdrage te leveren aan hun hulpverlening en verblijf. Een positieve en activerende houding zorgt er voor dat jongeren ook meer gemotiveerd zijn. Het is ook belangrijk om altijd positief over een jongere te spreken. De jongere krijgt uiteindelijk toch altijd te weten welke negatieve dingen er over hem zijn gezegd.
5. Respectvol woordgebruik en humor. Onrespectvol taalgebruik kan een agressief/intimiderend effect hebben. Hierom is het belangrijk om afspraken te maken over taalgebruik. De groepsleiding is hierin ook een voorbeeld. Humor kan ingezet worden als relativerend middel. Het kan spanning verminderen en samenbinden.
Belangrijk bij humor is:
 - Blijf jezelf. Gebruik humor die bij jezelf past. Anders komt het toch niet aan (Bruinings, 2006, p. 163).
 - Breng het gesprek op iets leuks dat onlangs heeft plaatsgevonden
 - Humor ontstaat meestal vanzelf als de groepsleiding een open oog heeft voor het eigene van de kinderen of jongeren in de groep. Het is altijd mogelijk om iets moois, eigens en krachtigs bij de jongeren te zien.
6. Positie kiezen en grenzen stellen.
7. Weten wat je valkuilen zijn. Als jij jezelf serieus neemt en weet wat je minpunten zijn, kan dat je kracht worden (Slot & Spanjaard, 2009, pp. 84-91).

4.11. Succeservaringen

Uit de interviews met medewerkers van het meidenhuis kwamen de volgende positieve ervaringen met oppositioneel gedrag. Onderstaande ervaringen waren helpend in situaties met oppositioneel gedrag:

- *Het negatieve gedrag negeren en zoveel mogelijk op het positieve gaan zitten. (6 x)*
- *Duidelijke regels stellen, consequent zijn(4x)*
- *Serieus nemen/laten voelen, in overleg blijven, positieve individuele aandacht. (4x)*

4.12. Conclusie

In dit hoofdstuk is er gezocht naar het effect van oppositioneel gedrag en agressie op een groep. Wanneer agressief gedrag leidt tot een incident of een crisis moet de dagelijkse routine zo snel mogelijk hersteld worden. Dit is de belangrijkste taak voor de groepsleiding. Op deze manier wordt de chaos die een incident kan oproepen doorbroken en gaan alle andere bewoners weer over tot de orde van de dag. Hierna kan de leiding zich weer bezig gaan houden met het meisje dat de crisis veroorzaakte.

Als een meisje zich agressief gedraagt op de groep kan de groep zelf als middel worden ingezet om het meisje te kalmeren. Hierdoor behoudt de groepsleiding zijn kracht en wordt het meisje uitgedaagd om tegenover de groep ander gedrag te laten zien. Het effect op de groep is zeer zichtbaar. De groep is geneigd om stil te vallen wanneer zich een crisis voordoet. Ook kan de groep

partij trekken voor of tegen het meisje, wat onrust binnen de groep veroorzaakt. Het meisje kan de groep mee trekken in haar negatieve gedrag en zo zijn er nog meer voorbeelden te noemen.

Op de vragen hoe gaat het meidenhuis om met meiden die oppositioneel gedrag vertonen en de vraag naar succeservaringen zijn soortgelijke antwoorden gekomen. De meeste medewerkers geven aan dat ze positief gedrag benadrukken en negatief gedrag proberen te negeren. Dit komt omdat ze zich vooral richten op het positieve gedrag en het negatieve gedrag negeren, duidelijke regels stellen en consequent zijn en het meisje serieus nemen en dat laten voelen aan het meisje. Toch blijft de vraag van de medewerkers om hulp staan. Zou dit kunnen dat deze succeservaringen toch niet zo succesvol zijn?

De laatste deelvraag ging over het spanningsveld tussen het kiezen tussen een meisje met oppositioneel gedrag en de veiligheid van de andere meiden in het huis. Dit is in de eerste alinea van de conclusie al wat beschreven. Hieronder nog een aantal factoren.

In het meidenhuis verandert de groep meiden voortdurend. Er is sprake van een continu proces van groepsvorming. Meiden kunnen hierdoor verschillende rollen aannemen in de tijd dat ze op het meidenhuis zitten.

Binnen de groep spelen elementaire groepsbelangen. Het is belangrijk dat de medewerkers rekening houden met de elementaire groepsbelangen. Het is voor de medewerkers belangrijk om alle bovenstaande punten in de gedachten te houden. Tenslotte is het belangrijk dat de medewerkers een goede houding hebben naar de meiden toe. Een goede houding wil zeggen dat een medewerker veiligheid biedt, belangstelling toont, betrokken is, rekening houdt met afstand en nabijheid, de meiden positief benadert en hen activeert, respectvol is, op een goede manier humor gebruikt, duidelijk positie kiest, grenzen stelt en weet wat haar valkuilen zijn.

Hoofdstuk 5

Methodieken

5.1 Inleiding

'Naar je kamer jij. Moet ik het nog een keer zeggen? Hup, verdwij uit mijn ogen, je hebt het veel te bont gemaakt. Ben je nu nog niet weg? Wat wil je nou? Denk je door hier te blijven staan toch je zin te krijgen? Ik wil dat je gaat. Als ik zo weer kom wil ik dat je boven bent (Wind, 2010).'

Uit wanhoop zeggen mensen soms dingen die helemaal niet helpend zijn. Omdat de medewerkers van het meidenhuis soms met de handen in het haar zitten over het gedrag van een meisje en hoe ze hier mee om kunnen gaan worden er in dit hoofdstuk verschillende methodieken beschreven die antwoorden kunnen bieden.

Door deze methodieken komen er antwoorden op de hoofdvraag. Om dit te realiseren zullen de volgende deelvragen worden beantwoord: *Hoe krijg je als hulpverlener meiden gemotiveerd die gesloten moeten? Welke middelen/tools zijn er in te zetten bij meiden met oppositioneel gedrag die bij de crisisopvang binnenkomen? Welke methodiek is inzetbaar bij deze meiden? Hoe kan de contextuele hulpverlening bijdragen aan werkbare hulpverlening bij deze meiden? Hoe kan je deze meiden belonen in plaats van bestraffen als het gaat om hun gedrag?*

Het grootste deel van dit hoofdstuk beschrijft de verschillende methodieken die bruikbaar kunnen zijn bij oppositioneel gedrag. Na elke methodiek zal er gekeken worden op welke manier deze wel of niet inzetbaar is bij het meidenhuis. In de laatste paragraaf wordt de identiteit van het meisje besproken en op welke manier deze een rol speelt.

5.2 Cognitieve gedragstherapie

Zoals beschreven staat in hoofdstuk één maken meiden met oppositioneel gedrag vaak denkfouten. Doordat meiden met oppositioneel gedrag situaties snel als gevaarlijk inschatten, reageren ze met agressief en oppositioneel gedrag. Meiden met oppositioneel gedrag zijn bang de zelfcontrole te verliezen. Ze hebben grote drang om hun eigen zelfcontrole te handhaven. Als ze denken deze te verliezen, zullen ze al het mogelijke doen om de controle weer terug te pakken. De cognitieve gedragstherapie richt zich bij meiden met oppositioneel gedrag vooral op de situaties waarin de meiden meestal hun zelfcontrole verliezen.

Een van de therapieën vanuit de cognitieve gedragstherapie heet 'Problem Solving Skills Training' (PSST). Deze is door Kadzin (Manen, 2001, p. 20) bedacht. De PSST leert tieners vooral hoe ze om alternatieve oplossingen kunnen verzinnen voor problemen waar ze tegen aanlopen. Een meisje met oppositioneel gedrag leert vervolgens bedenken wat de kosten en de baten zijn van elke oplossing.

PSST heeft vier uitgangspunten (Nilsen, 2003, pp. 231-232) ten eerste leert het de meiden met ODD dat de manier waarop ze problemen benaderen, bijvoorbeeld ambigue gedrag, belangrijke consequenties heeft voor de manier waarop ze problemen oplossen. Ambigue gedrag zien deze meiden bijvoorbeeld aan als vijandig en zullen daar dus ook op een vijandige manier op reageren. Een tool hiervoor is het 5G schema, dat is opgenomen in de bijlagen.

Voorbeeld

Een meisje komt bij de begeleiding aan en zegt: 'de leraar Nederlands die heeft een verschrikkelijke hekel aan mij. Hij stuurt me er voortdurend uit en schreeuwt de hele tijd tegen mij.' De therapeut zal verschillende vragen aan het meisje stellen om zo erachter te komen hoe de situatie was voordat het meisje eruit wordt gestuurd. Vragen als: wat gebeurde er voor het incident? Wat ervoer je voor het incident? Zo exploreert de therapeut de situatie en kijkt samen met het meisje naar de bewering: 'de leraar Nederlands heeft een hekel aan mij.' De therapeut zal proberen het perspectief van het meisje zo te draaien dat het meisje in gaat zien dat ze zelf een deel van het probleem is. Hierdoor wordt het meisje ervan bewust dat het probleem niet een extern probleem is, maar dat ze er zelf ook een deel van is. Door dit te bespreken helpt de therapeut ook het meisje inzien dat ze zelf voor een deel ook de interacties kan sturen en zo ook invloed heeft op de mogelijke uitkomst van het gesprek met de leraar (Kooij, 2010).

Ten tweede is het vanuit de PPST-gedachte belangrijk om goed gedrag voor te doen, rollenspellen te spelen en te oefenen en zo de jeugd met ODD en CD te trainen om effectieve, niet-agressieve oplossingen te bedenken voor sociale en persoonlijke problemen. Modelling is erg belangrijk. Modelling verwijst naar het voordoen van goed gedrag en het positief belonen van goed gedrag. Dit wordt op de volgende manier gedaan. In sessies worden rollenspellen ingebracht en iedere keer als het meisje positiever gedrag laat zien, wordt ze daarvoor beloond. Bij het 'oplossen' van de rollenspellen wordt het meisje ook gecoacht. Daarnaast wordt er samen gebrainstormd over situaties waar het meisje tegenaan loopt, bijvoorbeeld welke reacties ze kan geven en wat voor strategieën ze toe kan passen (bijvoorbeeld haar mond houden, mediator inschakelen, een keer zelf onder 4 ogen met de leraar praten) als de leraar Nederlands haar onheus heeft behandeld. Belangrijk is om op te merken dat in de bovenstaande situatie het meisje gemotiveerd is om mee te doen met de therapie. Mocht het meisje niet gemotiveerd zijn, dan zal daar eerst aan gewerkt moeten worden. (Voor meer informatie zie 5.6)

Ten derde kan een meisje ook huiswerk mee krijgen, bijvoorbeeld de vraag om na te denken hoe ze anders zou kunnen reageren op een situatie (dit kan ze doen aan de hand van het 5G schema, zie bijlage VII). Een ander voorbeeld is dat het meisje in een logboek moet bijhouden welke externe en negatieve gedachten ze heeft voor een aantal dagen. Een andere opdracht kan zijn dat het meisje experimenteert met het nieuwe gedrag wat ze heeft bedacht en opschrijft wat voor een effect het nieuwe gedrag heeft. Dit kan ze bijvoorbeeld doen door met een vriendin een rollenspel te spelen of het op te voeren voor de andere meiden in de groep. In het begin zal dit betrokken worden op de situaties die het makkelijkst gaan en langzaam zal er dan aan de moeilijkere en complexere situaties worden gewerkt. Bij goed gedrag zal het meisje moeten worden beloond, bijvoorbeeld door het verdienen van punten voor het hebben van een radio op haar kamer. Goed voorbeeld doet goed volgen.

Ten slotte helpt PSST het vergroten van de zelfcontrole. Een meisje moet immers de gedachtrainingen die aangereikt zijn in therapie zelf onder de knie krijgen. (Fleck, Thompson, & e.a., 2001, p. 265)

5.3. Een korte conclusie

PSST begeleidt en bemoedigt meiden met oppositioneel gedrag om strategieën en probleemoplossend vermogen die ze hebben ontwikkeld in therapie toe te passen in echte situaties.

Hierdoor krijgen de meiden een kans te om wat ze in therapie hebben geleerd in de praktijk uit te voeren en hier feedback op te krijgen. Deze therapie duurt echter wel minimaal een paar maanden en kan dus niet worden gegeven in het meidenhuis zelf. Er zijn echter wel een aantal punten die de PSST benoemd die gebruikt kunnen worden in het meidenhuis. Deze punten zijn:

- Het bespreken van ambigue gedrag.
- Modelling door o.a. rollenspellen te doen.
- Huiswerk mee krijgen, bijvoorbeeld het 5G schema.
- Het vergroten van de zelfcontrole.

5.4. Voor het meidenhuis

Ten eerste zouden de meiden meer gestimuleerd kunnen worden om na te denken over hun eigen attributies (zie hoofdstuk 3). Als een meisje nu straf krijgt binnen het meidenhuis is het vaak zo dat ze een formulier moet invullen met de vraag waarom ze een bepaalde overtreding heeft gemaakt. Het zou een idee kunnen zijn om een uitgebreider formulier te maken dat gericht is op het veranderen van attributies. Het 5G-schema zou mogelijk een goed idee kunnen zijn. Dit zal vooral mogelijk zijn als een meisje wat gestabiliseerd is in het meidenhuis en niet zoveel last meer heeft van de crisisverschijnselen. Er zou een eerste stap kunnen worden gemaakt met geven van inzicht. Het geven van inzicht vergroot de zelfcontrole.

Ten tweede is het belangrijk dat de leiding zich continu bewust is van de voorbeeldrol die het heeft naar de meiden toe. Het gedrag van de leiding rechtvaardigt namelijk de gedrag van de meiden. Als de leiding af en toe chagrijnig reageert, dan mag een meisje dat ook, om een voorbeeld te noemen. Het zou goed kunnen zijn om als team helder te krijgen wat elkaars valkuilen en allergieën zijn. Een ander mogelijk idee is om als begeleider te laten zien hoe je als begeleider denkt over een bepaalde situatie. Dat wil zeggen aan de meiden laten zien welke denkstappen een begeleider maakt om tot een bepaalde gedachte te komen. De meiden maken deze stappen ook, maar zijn zich er minder van bewust. Doordat de begeleider gaat reflecteren, zullen de meiden dat mogelijk ook gaan doen.

5.5. Sociale Cognitieve therapie

In hoofdstuk 2 is te lezen over de sociaalcognitieve theorie. Er zijn niet veel onderzoeken gedaan naar het model van Dodge en het gedrag van meiden met agressief gedrag. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat er weinig onderzoek is geweest naar het verband tussen het model van Dodge en agressiviteit bij meiden (Crain, C, & Foster, 2005, p. 214).

Het model van Dodge stelt dat een kind om sociale informatie te verwerken de volgende stappen moet doorlopen: decoderen, interpreteren, respons zoeken, respons kiezen, uitvoeren en evalueren (Crain, C, & Foster, 2005, p. 214). Om te decoderen zal een kind gebruik maken van de attributies (zie cognitieve therapie). Deze zijn bij meiden met oppositioneel gedrag zoals hierboven al is vermeld vaak negatief. Bij het kiezen van een respons zal een kind met agressief gedrag kiezen voor een respons die macht en controle geeft (Crain, C, & Foster, 2005, p. 215).

Er is ook onderzocht wat de jongeren verwachten van hun agressieve respons. Jongeren blijken te verwachten dat hun agressieve respons een positieve uitkomst heeft (Crain, C, & Foster, 2005, p. 216).

Er is echter, zoals hierboven staat vermeld, weinig onderzoek gedaan naar de correlatie tussen het model van Dodge en agressiviteit bij meiden. Uit het onderzoek van Crain, Finch en Foster blijkt dat er voorzichtig moet worden omgegaan met het gebruiken van het model van Dodge als het gaat om het verklaren van agressie bij meiden. Waarschijnlijk spelen erbij meiden meer sociale-contextuele factoren als bijvoorbeeld een vriendinnengroep een grotere rol bij het nemen van beslissingen dan bij jongens (Crain, C, & Foster, 2005, pp. 235-237). Dit onderzoek is vooral gericht geweest op relationele agressie tussen meiden onderling. Of het model van Dodge wel kan verklaren waarom meiden agressie tegen volwassenen te gebruiken moet nog worden onderzocht.

5.6. Motivational interviewing

Vanuit het NJI komt er steeds meer aandacht voor de vraag welke invloed de begeleiding heeft op de jeugd. Een van de methodieken van waaruit het NJI werkt is motivational interviewing (MI). De kern van MI is een nieuwsgierigheid over de motivaties van de cliënt en luisteren naar de cliënt. Hierdoor wordt de cliënt uitgenodigd voor een reflectie, wat hem de ruimte biedt om de persoonlijke waarde van gedragsverandering te overwegen.

Vanuit het meidenhuis is gezegd dat het erg lastig is om meiden met oppositioneel gedrag te motiveren. Deze methodiek lijkt erg bruikbaar te zijn voor het motiveren van jongeren. Er is nog niet veel onderzoek gedaan naar de verschil tussen mannen en vrouwen, maar het lijkt erop dat het voor vrouwen net zo effectief is als voor mannen is (Bartelink, 2009, p. 11).

MI is in de jaren 80 bedacht door Miller als een therapie om om te gaan met alcoholproblemen. Miller noemde het expres geen alcoholverslaving, omdat MI geen nadruk legt op de diagnose, maar veel meer op de unieke ervaring van de cliënt met het probleemgebruik. MI was een reactie op de reguliere therapieën waarbij er vooral werd aangestuurd om door de ontkenning van de verslaving heen te breken. Dit gebeurde dan vaak ook, maar cliënten bleven moeite hebben om echt daadwerkelijk hun gedrag te veranderen. Miller merkte dat de reguliere therapieën niet werkten en begon te onderzoeken hoe de psychologie van motivatie werkte.

Voor jongeren bleken lastig te motiveren. Volwassenen zullen, als ze een probleem hebben, het probleem erkennen, naar een maatschappelijk werker toestappen en dan samen met die maatschappelijk werker kijken wat de oplossing van het probleem is. Jongeren daarentegen krijgen juist vaak van leraren of ouders te horen dat ze een probleem hebben zonder dit zelf in te zien. Daarnaast zijn jongeren vaak niet gemotiveerd om het probleem op te lossen (Atkinson, 2007, p. 1).

MI is recentelijk gedefinieerd als een cliëntgerichte therapie met een directief therapeutische stijl en met het expliciete doel de wil van de cliënt om te veranderen te versterken door cliënten te helpen met het ontdekken en oplossen van hun dubbelzijdige houding tegenover hun gedragsmatige probleem (Bartelink, 2009, p. 2).

MI gaat uit van de interne motivaties voor verandering. Het is een therapie die ondersteunend, empathisch en reflectief is en de autonomie van de cliënt respecteert. Cliënten hebben vaak een ambivalente (dubbelzijdige) houding naar hun probleem toe. Enerzijds erkennen ze vaak het probleem, anderzijds geeft hun probleemgedrag voordelen.

Voorbeeld:

Een meisje in het meidenuis zal inzien dat het roken op haar kamer problemen geeft met de leiding, niet gezond is en geld kost. Anderzijds geeft het roken haar ook voordeel van het ervaren van spanning en sensatie en tegelijk geeft het haar groepsgevoel, want de andere meiden doen het ook (Kooij, 2010).

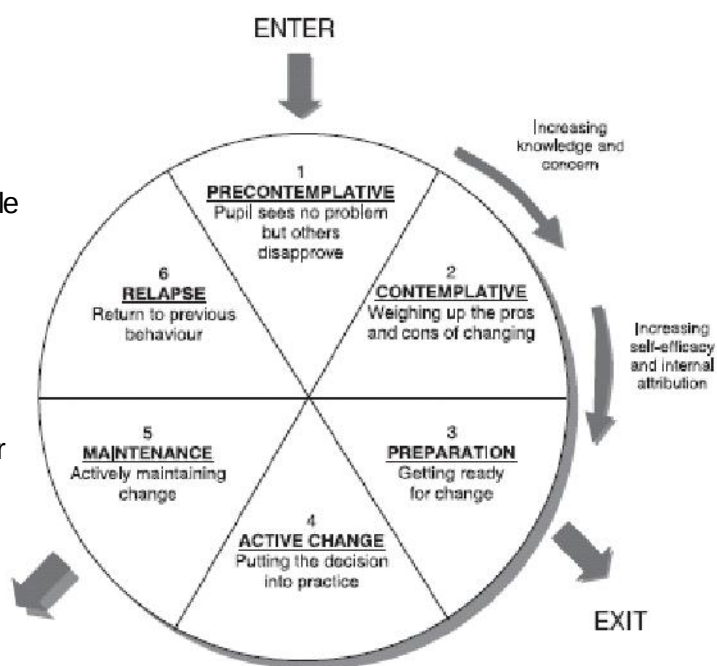
MI stelt dat, als een begeleider een cliënt aanspreekt vanuit de visie dat een meisje moet veranderen, het meisje zich daartegen zal gaan verzetten. Ze zal dan juist de begeleider uitleggen waarom ze juist niet moet veranderen. Dit roept vervolgens weerstand op en zal een meisje minder motiveren om haar gedrag te veranderen. In plaats daarvan zou de begeleider juist samen met het meisje moeten gaan zoeken naar haar eigen motivatie voor verandering. Het meisje kan dan gevraagd worden hoe haar gedrag past kijkend haar lange termijn doelen en haar normen en waarden (Atkinson, 2007, p. 2).

Ze zal ontdekken dat haar huidige gedrag niet in lijn is met haar normen en waarden en met de doelen die ze zichzelf voor de wat langere termijn heeft gesteld. Ze zal dus samen met de begeleider ontdekken dat haar gedrag incongruent is. Het meisje zal daardoor geconfronteerd worden met haar eigen falen. Het is dan als begeleider belangrijk om juist op zo'n moment te laten merken dat je het meisje accepteert en laat zien dat ze van waarde is. Het doel van MI is om de interne motivatie van de cliënt te ontdekken en die te gebruiken bij het veranderen van gedrag in plaats van een situatie waarbij de begeleiding met een botte bijl door de onzekerheid van een meisje gaat. MI stimuleert de interne motivatie van de cliënt, gebaseerd op de zekerheid dat mensen het doel hebben om iets positiefs te doen met hun leven.

Onderzoek suggereert sterk dat MI vooral werkt bij cliënten die niet gemotiveerd zijn, of klaar zijn om te veranderen of agressief of oppositioneel gedrag vertonen (Hettema, Steele, & Miller, 2005, pp. 91-111). De begeleider zal dus ook niet bezig zijn met het forceren van gedragsverandering, maar veel meer bezig met voorwaardenscheppende handelingen, zodat het meisje kan ontdekken wat haar interne motivatie is.

Belangrijk is wel dat MI niet het antwoord is op alle problemen. Het is een methodiek die goed past bij meisjes die niet gemotiveerd zijn en oppositioneel gedrag vertonen. Maar MI hoeft niet altijd het antwoord te zijn. Het kan mogelijk wel naast een andere therapie gegeven worden. Bijvoorbeeld een meisje en haar ouders eerst motiveren door gebruik te maken van MI en daarna te beginnen met contextuele hulpverlening.

De 6 stappen van verandering (Atkinson, 2007, pp. 1-30).



Figuur 3 Motivational Interviewing model.

Stap 1

In het begin zal de omgeving last hebben van een probleem wat het meisje niet erkent. Ouders, begeleiders en leraren zullen een probleem zien, terwijl het meisje dit niet of nauwelijks ziet. Als een begeleider op dit moment zou vragen aan het meisje of ze het probleem erkent, zal dat waarschijnlijk niet werken. Een vraag als: 'zie je niet dat je ouders heel veel moeite hebben met de manier waarop jij tegen ze praat?', zal waarschijnlijk meer weerstand oproepen. Door de weerstand zal het voor een begeleider nog moeilijker worden om een constructieve relatie met het meisje te ontwikkelen.

Belangrijker is om vragen te stellen vanuit een derde partij perspectief. Een voorbeeldvragen zijn bijvoorbeeld: 'Iemand die van een afstandje naar jouw situatie kijkt zou zeggen dat je best een grote bek hebt naar je ouders toe. Wat zou je tegen iemand zeggen die zo over jou denkt?', of: 'Hoe zou je kunnen laten zien dat je ouders ongelijk hebben in wat ze zeggen over jou?' Als een meisje inziet dat er een probleem is, zouden bijvoorbeeld de volgende vragen gesteld kunnen worden: 'Welke kleine dingen zou je kunnen doen om je ouders te overtuigen?', of: 'Wie zou het eerst merken als je wat zou veranderen in je gedrag?', of: 'Wat voor een verschil zou dat maken?'

Een andere manier zou kunnen zijn door met schalen te werken. Een begeleider zou kunnen beginnen met de vraag: 'op een schaal van 1 tot 10, als 1 betekent dat je wel zou willen kijken wat er beter zou kunnen gaan en 10 dat alles goed gaat, waar sta je dan?'. Als het meisje dan een laag cijfer noemt, zou de volgende vraag zijn: 'op een schaal van 1 tot 10, met 1 dat je er niet zo zeker van bent en 10 dat je er zeker van bent, hoe zeker ben jij ervan dat je begeleider/ouders/leraar dezelfde mening als jou hebben?' Als het meisje dan bijvoorbeeld 3 antwoordt dan zou de begeleider kunnen gaan vragen: 'Wat zou maken dat je tussen nu en volgende week van de 3 naar een 4 zou kunnen gaan?' en: 'Wat zou jij daarvoor kunnen doen?'

Stap 2

Het meisje ziet nog steeds niet helemaal in waarom haar gedrag problematisch is. Ze zal misschien toe kunnen geven dat het niet helemaal lekker loopt, maar zal niet gemotiveerd zijn om het gedrag te veranderen. Ze zal misschien wel een beetje door beginnen te krijgen dat ze met haar gedrag wel invloed heeft, bijvoorbeeld dat ze haar doel om kapster te worden niet gaat halen als ze vaak een grote mond geeft. Bij deze stap kunnen de volgende technieken worden ingezet: ten eerste kan er gekeken worden naar uitzonderingen, bijvoorbeeld door te kijken naar situaties waarin het meisje geen grote mond geeft of naar welke momenten in de week ze veel minder vaak een grote mond geeft. Er kan ook worden gekeken naar momenten waarop ze beter om kan gaan met haar verbale agressiviteit. Een vraag zou kunnen zijn: 'Vertel me over de keren dat je wel jezelf boos voelde worden, maar dat niet hebt gezegd.'

Daarnaast kan er gekeken worden naar hoe ze wil dat de toekomst eruit gaat zien. Een vraag die dan gesteld kan worden, is: 'Hoe zou de toekomst zonder dit probleem eruit zien?' Of: 'Als jij je verbale agressie voor je houdt, hoe zou je dan anders willen reageren?'

Een andere techniek is de mirakelvraag. Een voorbeeld hiervan is: 'Stel je voor dat je morgen wakker zou worden en het probleem is weg, wat zou het eerste zijn waaraan je zou merken dat het probleem niet meer bestaat?' Belangrijk hierbij is dat de begeleider erop let dat het meisje ook

zoveel mogelijk details vertelt over hoe het leven er dan uit zou zien. Hoe meer het meisje in details vertelt, des te waarschijnlijker is het dat ze er wat van zou leren . (Atkinson, 2007, p. 3)

Als het meisje besluit, of lijkt te besluiten, dat het probleem niet belangrijk genoeg is voor haar om haar gedrag te veranderen, dan zou een vraag vanuit een derde perspectief helpend kunnen zijn: 'Iemand zou kunnen zeggen dat je dit probleem wil houden, wat zou je tegen hem willen zeggen?' of: 'Wat voor een advies zou je iemand geven die besluit verder te gaan met verbale agressie?'

In deze stap is het ook belangrijk om samen naar de voor- en nadelen te kijken van het gedrag van het meisje.

Stap 3

Bij deze stap is het belangrijk om iemand voor te bereiden op verandering. Bij deze stap is het belangrijk dat de begeleider samen met het meisje praktische oplossingen gaat vinden, zodat het meisje daadwerkelijk kan veranderen en de verandering kan continueren in de toekomst. Vragen hierbij zouden kunnen zijn: 'Wie zouden jou kunnen helpen bij deze verandering?' en: 'Hoe zou je merken dat dingen aan het veranderen zijn?' en: 'Wie zouden de veranderingen zien en wat zouden ze zeggen?' en tenslotte: 'Op een schaal van 1 tot 10, hoe zeker ben je ervan dat je het in je hebt om te veranderen?'

Het is bij deze stap ook belangrijk dat de begeleiding kijkt welke voorwaarden de verandering positief zouden kunnen beïnvloeden. Als het meisje bijvoorbeeld twee keer in de week naar huis gaat en het maar één van beide keren gezellig vindt, zou het een idee zijn om het meisje in het begin maar één keer naar huis te laten gaan. Als het meisje met een begeleidster veel moeite heeft, zou het een idee zijn om iets af te spreken waardoor die begeleidster en het meisje zich in het begin elkaar zo weinig mogelijk met elkaar hoeven te bemoeien.

Stap 4

Bij stap 4 zit het meisje begint het proces van veranderen. Samen met de begeleider kunnen er afspraken worden gemaakt over welk gedrag er verandert gaat worden. Samen met de begeleider kan ook bijgehouden worden hoe het gaat. Belangrijk is dat het meisje ook verantwoordelijkheid krijgt om het gedrag in de gaten te houden. Het meisje oefent met haar gedrag en probeert haar problematische gedrag met vallen en opstaan te veranderen.

Vragen die tijdens een gesprek met het meisje door de begeleider gesteld kunnen worden zijn:

- Wat is er beter gegaan sinds de laatste keer dat we elkaar gezien hebben?
- Wie veroorzaakt/doet dat?
- Wat doe je nu in plaats van agressief op je ouders te reageren?
- Hoe weet je wanneer het probleem is opgelost?
- Hoe kun je erachter komen dat je nu gelukkiger bent?

Mogelijk is het ook een idee om het meisje te laten kiezen of ze ook in de groep wil vertellen dat ze wil veranderen. De groep kan haar ook ondersteunen in het veranderen. Daarnaast zou het meisje positieve feedback kunnen krijgen, wat weer ondersteuning biedt als ze wil veranderen.

Stap 5

Stap 5 is het onderhouden van het veranderde gedrag. Belangrijk is dat de begeleider en het meisje afspraken maken over wat er zou kunnen gebeuren als het meisje weer in een oud patroon vervalt. Hierdoor wordt de kans groter dat het meisje niet de begeleider uit de weg gaat wanneer ze terugvalt in haar oude patroon.

Vragen die bij stap 5 gesteld kunnen worden:

- Wat gaat er beter?
- Wat heeft geholpen om het te bereiken?
- Wat heeft jou geholpen om door te gaan?
- Wat heb je over jezelf geleerd wat je nog niet wist?
- Wat zou een eerste signaal kunnen zijn dat je weer dreigt in het oude patroon te vervallen?

Stap 6

In de MI wordt verwacht dat het meisje op een gegeven moment terugvalt in haar oude gedrag. Dat is niet erg, want als begeleider kan je daarop anticiperen en het meisje ondersteunen en bemoedigen. Soms is het nodig om weer een paar stappen terug te gaan en te verkennen hoe het komt dat het meisje terugvalt in haar oude gedrag.

Omdat MI verwacht dat er een terugval is, kan je daar als begeleider ook vragen over stellen, bijvoorbeeld:

- Als je terug valt, wie wil dan naar je luisteren?
- Als je terug valt wie zal je begrijpen?
- Hoe gaat het jou lukken om het tegen die persoon te vertellen?

Soms komt het door omstandigheden buiten het meisje om dat het gedrag lastig te veranderen is. De begeleider kan dan emotionele ondersteuning (support) geven, stabiliteit bieden en ervoor proberen te zorgen dat andere volwassenen het meisje ook ondersteunen (Atkinson, 2007, p. 5).

5.7. Voor het meidenhuis

Kijkend naar MI kan er geconcludeerd worden dat dit een grote methodiek is. De methodiek is niet binnen zes weken uit te voeren. Voor het meidenhuis is het belangrijk om vooral op de eerste drie stappen te concentreren.

Een meisje het inzicht geven dat de problemen niet alleen extern zijn, maar ook aan haar zelf liggen, zal al een grote stap zijn. Dit hoeft niet eens een heel groot onderwerp te zijn. Maar juist door dit inzicht zal een meisje kunnen gaan veranderen. Zolang problemen extern zijn, moet de wereld en

niet zij veranderen. Een meisje dat inziet dat haar problemen ook voor een deel intern liggen, zal ook meer zelfcontrole krijgen. De wereld is meer maakbaar dan ze in eerste instantie dacht.

5.8. Judoachtig motiveren

Een andere techniek om een meisje te motiveren heet judoachtig motiveren. Judoachtig motiveren is, zoals de naam al zegt, afgeleid van de principes van de vechtsport judo. De bedoeling van judo is om een situatie onder controle te krijgen door de energie van de ander te gebruiken in plaats van het tonen van macht (Ditzhuijzen & Plaisier, 2007, p. 18).

Soms zijn er meiden die niet weten wat ze willen en continu in de weerstand schieten. Op zo'n moment is het niet handig om als begeleider congruent te zijn. De congruente benadering sluit niet aan, ze reageren niet positief op duidelijkheid, op het geven van uitleg en zelfs niet op het schetsen van hoop (Lange, 2006, p. 111). De meiden schieten dan in de weerstand, om welke reden ook. Als de begeleiding op zo'n moment nog meer sturend reageert, zal dat slechts tot gevolg hebben dat de meiden nog verder in de weerstand schieten (Lange, 2006, p. 112). Het is daarom handig om, als daar tijd en ruimte voor is, na te denken over de vraag waarom het meisje in de weerstand schiet en dit te benoemen. Ondertussen blijft de begeleider wel invoelend en kalm (Ditzhuijzen & Plaisier, 2007, p. 18).

Meiden met oppositioneel gedrag zullen er niet snel van overtuigd zijn dat een begeleider het beste met hen voor heeft. Ze zullen veel eerder zoeken naar een machtsstrijd met de begeleiding. Dit zijn ze vaak gewend vanuit hun opvoeding. Op zo'n moment heeft het geen zin om complimenten en dergelijke te geven (Lange, 2006, p. 112). Dat zal niet heel veel effect hebben. Zolang het meisje geen vertrouwen heeft in de begeleider, zal ze ook niet veel kunnen met complimenten. Dit geldt niet alleen voor meisjes met ODD, maar voor iedereen.

Voorbeeld:

als een begeleider een compliment zou krijgen van een willekeurige voorbijganger op straat is de kans ook groot dat de begeleider daar niet veel mee kan. Tenslotte heeft een willekeurige voorbijganger geen bepaalde verhouding met de begeleider en deze zal daarom ook weinig kunnen maken of breken.

Om de weerstand van een meisje te doorbreken, kan er gebruik worden gemaakt van de judoachtige technieken. Dit doet de begeleider bijvoorbeeld door de problemen van het meisje duidelijk te maken, maar daarbij vermijdt de begeleider het om optimistisch te blijven of positieve conclusies te trekken. De problemen worden juist door de begeleider als heel zwaar gezien en de begeleider vraagt zich af of zij nog wel kan helpen. Alle kritiek die een meisje geeft, wordt juist wel heel positief geëtiketteerd. De kritiek laat bijvoorbeeld zien dat ze goed voor zichzelf opkomt. De bedoeling hiervan is dat de begeleider niet het meisje gaat overtuigen, maar dat meisje zichzelf overtuigt (Lange, 2009).

Elke opmerking die de begeleider wil maken wordt voorafgegaan door: 'Ik weet eigenlijk niet of ik dit moet zeggen, want ik weet niet of je er behoefte aan hebt of volgens mij heb ik niet genoeg inzicht in deze situatie om er wat over te zeggen.' Als het goed is, zal een meisje toch nieuwsgierig worden en gaan proberen te vragen wat de begeleider te zeggen heeft (Lange, 2009). Door judoachtig te motiveren, zal er geen strijd plaatsvinden tussen de begeleider en het meisje. De begeleider gaat eerder mee met de emotie van het meisje.

Judoachtige technieken zijn:

- constateren dat de problemen groot zijn en zullen moeten worden aangepakt, maar dat de begeleider dit somber inziet omdat de voorgestelde benadering kennelijk niet bij het meisje past en er geen goed alternatief is;
- constateren dat de kans op succes daardoor inderdaad klein is;
- constateren dat de begeleider zelfs overweegt om er helemaal niet aan te beginnen. Slechts als het meisje erg aandringt, wil de begeleider dan toch wel enkele zittingen afspreken om het in ieder geval te proberen;
- constateren dat de begeleider bereid is om voor het meisje een andere begeleider te zoeken, iemand die de zaken misschien meer op haar golflengte benadert.

5.8.1. Het keuzeprincipe

Een andere judoachtige manier van motiveren is door een meisje meerdere keuzes te geven om wat te gaan doen. Een voorbeeld is haar te laten kiezen tussen nu haar was te doen of straks na het eten haar was te laten doen. Door haar twee keuzes te geven, zal ze zich waarschijnlijk niet zo snel realiseren dat er nog een derde keuze is, namelijk de was niet doen. Door haar meerdere keuzes te geven, wordt haar zelfcontrole vergroot en hoeft ze waarschijnlijk een stuk minder in de weerstand te schieten.

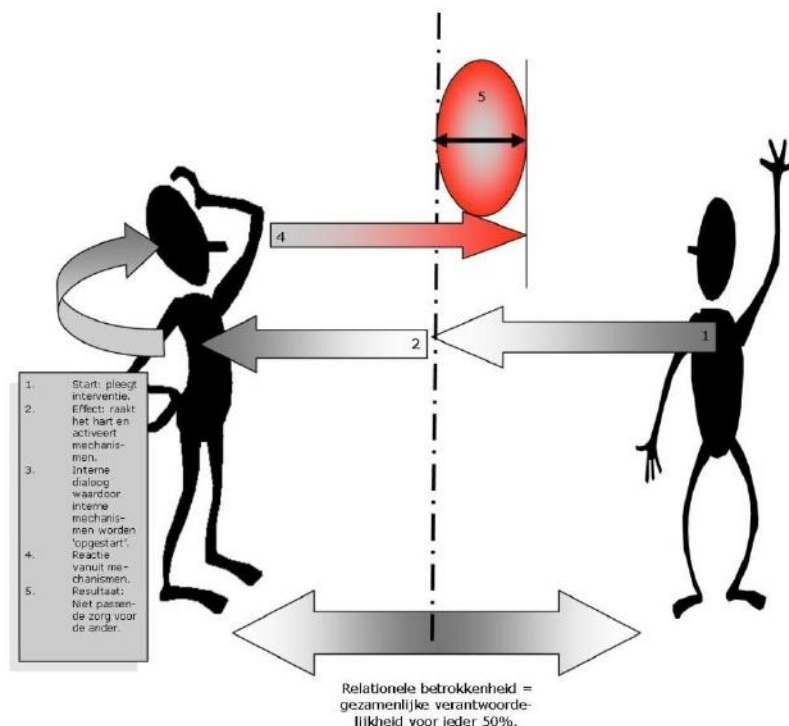
5.8.2. Terloops aanstippen

Een andere judoachtige techniek is het terloops aanstippen van een probleem. Bijvoorbeeld door te ter loops tegen een meisje te zeggen: 'een meisje dat hier eerder was, had ook zo'n probleem. Zij heeft dit en dit gedaan, maar ik weet niet of het bij jou zou helpen.' Daarna gaat de begeleider gewoon verder met waar zij gebleven was of snijdt ze een ander onderwerp aan. Er is een kans dat het meisje later in het gesprek hierop terug komt. Ze zal bijvoorbeeld vragen: 'Dat meisje dat hier vroeger zat, wat heb je daar precies mee gedaan, wat gebeurde er toen?' Door het terloops op te merken, kan het meisje zelf kiezen of en wanneer ze het onderwerp ter sprake wil brengen. Dit geeft haar ruimte en controle.

5.8.3. Ruimte geven

Een aantal keren hierboven is genoemd dat het belangrijk is om iemand ruimte te geven. Een meisje moet het idee krijgen dat ze tot een bepaalde hoogte ruimte heeft. Dat wil dus niet zeggen dat ze alles wat ze wil ook kan doen, maar dat wil zeggen dat ze ruimte ervaart om ook eigen keuzes te kunnen maken. Daarnaast zal de coach toe moeten werken naar een situatie waarin het meisje zelf meer en meer verantwoordelijkheden krijgt. In het begin van de relatie zal de mentor meer ruimte in moeten nemen en wat meer moeten sturen. Naarmate de tijd vordert, zal het meisje echter steeds meer ruimte moeten krijgen om haar eigen keuzes te maken, als ze daartoe in staat is.

Een manier om dit soort ruimte inzichtelijk te maken is figuur 3. Figuur 3 laat zien dat er tussen twee mensen relationele ruimte bestaat. Als het goed is, zal er in een hulpverleningsrelatie evenveel ruimte zijn voor beiden. Als begeleider van een meisje met oppositioneel gedrag zou het mogelijk moeten zijn om een meisje aan te spreken op haar eigen ruimte. Hierdoor kan worden geprobeerd het meisje te activeren om haar eigen stappen te ondernemen.



Figuur 4 Relationele betrokkenheid.

5.9. Competentiemodel

Een totaal ander model dan cognitieve gedragstherapie of MI is het competentiemodel. Het competentiemodel ontstond in de jaren 80. Competentievergroting is een motiverende benadering. Kinderen, jongeren en ouders zijn allemaal enthousiast over de benadering, juist omdat deze benadering kijkt naar het versterken van de (potentiële) krachten en niet zozeer naar wat de problemen zijn. Het model is gericht op competentievergroting (zie figuur 5).

Het competentiemodel gaat ervan uit dat elk mens competenties heeft. Een competentie is het aan kunnen wenden van voldoende vaardigheden om een ontwikkelingstaak te kunnen uitvoeren. Ontwikkelingstaken ontstaan bij het ouder worden van een meisje. Naarmate een meisje ouder wordt, zal ze ook tegen andere dingen aanlopen op sociaal, psychisch en biologisch gebied. Een meisje zal op een gegeven moment bijvoorbeeld ontdekken dat jongens haar knap vinden. Dit zal haar vragen om de vaardigheid 'Hoe kan ik jongens van mij afhouden' te ontwikkelen. Omdat het een nog te ontwikkelen vaardigheid is, wordt het als een taak gezien in het competentiemodel.

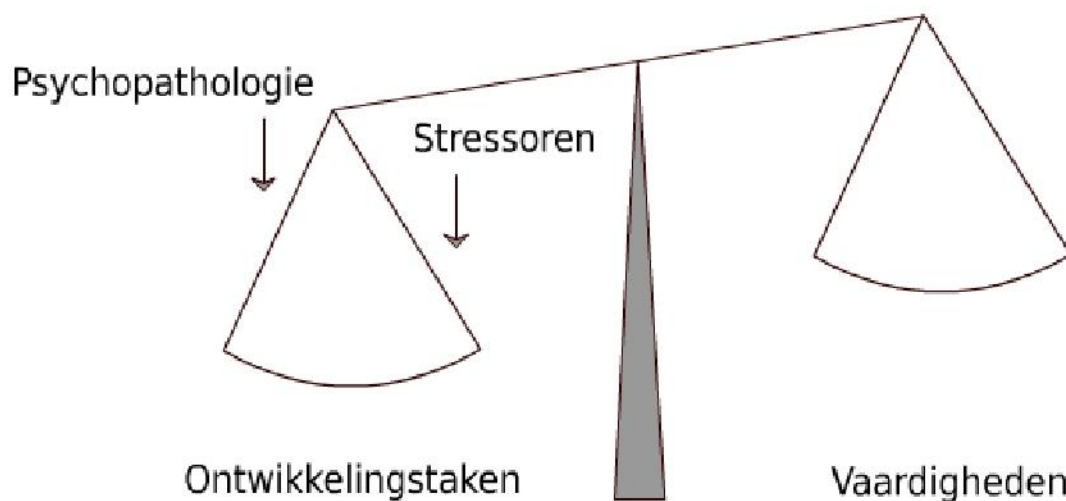
Als het meisje erin slaagt deze ontwikkelingstaak te halen, wordt het een vaardigheid en kan ze door met haar leven.

Elke levensfase heeft een bepaald aantal taken. Het goed vervullen van deze taken is nodig volgens het competentiemodel voor een goed verloop van de latere ontwikkeling. Als het meisje erin slaagt de ontwikkelingstaken van een bepaalde levensfase om te zetten in vaardigheden zal ze goed voorbereid klaar zijn voor de volgende levensfase.

Niet elke cultuur heeft dezelfde ontwikkelingsfases. In Turkse en Marokkaanse gemeenschappen is bijvoorbeeld de loyaliteit aan de groep belangrijker dan de autonomie van het individu, terwijl in de Nederlandse samenleving autonomie juist erg belangrijk is. Sommige meisjes met een andere culturele achtergrond dan de Nederlandse zullen worstelen met het feit dat twee verschillende culturen twee verschillende levenstaken vragen.

Daarnaast zijn er ook andere factoren die een negatieve invloed hebben op het omzetten van ontwikkelingstaken in vaardigheden. Stressoren hebben bijvoorbeeld een negatieve invloed op het ontwikkelen van nieuwe vaardigheden. Eén stressor kan vaak nog wel. Maar als er meerdere stressoren zijn, bijvoorbeeld continu ruzie thuis, op school gepest worden en geen goede cijfers kunnen halen, zal dit invloed hebben op het ontwikkeling van de vaardigheden.

Naast de negatieve factoren zijn er ook positieve factoren. Voorbeelden hiervan zijn een goede vriendin waar het meisje het goed mee kan vinden of een oma waar ze veel mee kan delen. Aan deze positieve factoren wordt vaak binnen de hulpverlening geen aandacht aan besteed, terwijl deze juist evenveel bijdragen aan herstel als de negatieve factoren (Slot & Spanjaard, 1999)!



Figuur 5 Het competentiemodel

5.10. Voor het meidenhuis

Het meidenhuis kan samen met een meisje kijken welke ontwikkelingstaken ze te doen heeft en hoe zij die binnen het meidenhuis kan uitvoeren. Om hier goed over te kunnen spreken, moeten eerst de crisisverschijnselen verdwijnen. Een meisje dat net binnenkomt, zal niet in staat zijn na te denken over haar toekomst en wat ze wil. Ze is meer bezig met het hier en nu. Na een week kan samen met het meisje worden gekeken naar de dingen waartegen ze aan loopt en bij welke van die dingen het

meidenhuis kan helpen. Veel van de problemen zal het meidenhuis niet kunnen oplossen. Dan zal er gekeken moeten worden naar een geschikt traject. Het meidenhuis kan daar echter wel een begin bij maken.

Zoals hierboven al een aantal keren vermeld is, hebben meiden die net binnen komen in het meidenhuis te maken hebben met crisisverschijnselen. Dit heeft als gevolg dat deze meiden in het begin meer structuur nodig hebben van de leiding dan op het moment dat zij bijna de crisisopvang kunnen verlaten. Om die reden is de opvoedingsstijl die gehanteerd moet worden in het begin ook een autoritaire opvoedingsstijl. Deze opvoedingsstijl kan naarmate het meisje langer op het meidenhuis is langzaam overgaan in een autoritatieve opvoedingsstijl, waarin het meisje meer verantwoordelijkheden krijgt. Het accent van de begeleiding zal naarmate een meisje ouder is, langer in de crisisopvang zit en/of meer vaardigheden beheerst verschuiven van instrueren naar suggereren en begeleiden.

Het uitgangspunt van het competentiemodel is dat het gericht is op competentievergroting. Om dat te bewerkstelligen, ligt de nadruk meer op adequaat gedrag dan op inadequaat gedrag. Met adequaat gedrag wordt bedoeld: handelingen, gedachten en emoties die bijdragen tot het goed functioneren en waardoor competentievergroting bij een meisje gestimuleerd wordt. Met inadequaat gedrag wordt bedoeld: handelingen, gedachten, en emoties die een meisje hinderen in het goed functioneren en waardoor de competentievergroting belemmerd wordt.

Inadequaat gedrag heeft twee mogelijke gevolgen, die ook samen kunnen optreden. Het eerste gevolg van inadequaat gedrag is dat de omgeving er ook last van heeft. Het tweede gevolg is dat het meisje er zelf schade van ondervindt.

De andere uitgangspunten zullen hier even kort worden benoemd. Het is belangrijk dat de begeleider concreet gedrag beschrijft als ze wat aan een meisje vraagt of vertelt. Het is belangrijk om zinnen positief te formuleren. Daarin is het belangrijk om de woord *niet* te vermijden. Het is dan beter om termen te gebruiken die dan aanduiden wat er wel gebeurt. Dus niet: *maak niet zo'n herrie*, maar: *zet het volume wat lager*. Hierdoor zien de meiden makkelijker in wat ze wel moeten doen. Het volgende uitgangspunt is het respecteren en accepteren van het meisje. Het leren van vaardigheden gaat beter als een meisje zich geaccepteerd en gerespecteerd voelt. Als een meisje bijvoorbeeld gaat vertellen waarom ze een bepaalde regel echt onzin vindt, dan kan de leiding wat ze zegt samenvatten om te laten zien dat ze haar mening respecteren. Dat neemt niet weg dat de regel blijft staan. (Slot & Spanjaard, 2009)

5.11. Identiteit

Een van de dingen die een meisje in de puberteit moet ontwikkelen volgens het competentiemodel is haar eigen identiteit (zie bijlage I en J). Het ontwikkelen van een eigen identiteit is iets wat erg belangrijk is. De vraag 'Wie ben ik' komt sterk naar voren in de puberteit. Onbewust zal het voor een meisje dat al een hele voorgeschiedenis heeft met haar familie (zie hoofdstuk 3) lastig zijn om zichzelf te ontwikkelen. Want wie is ze nou? Ze zal kijken naar haar familie en doorhebben dat ze niet zo wil eindigen. Tegelijkertijd heeft ze te maken met een groot stuk destructief recht. Er is zo'n meisje veel aangedaan en ze moet het ergens kwijt. Dit uit ze onder andere in relaties die ze heeft met mensen om haar heen. Hier krijgt ze negatieve reacties op, wat haar het idee geeft dat ze niet mag zijn wie ze is, wat haar destructief recht weer versterkt. Dit is het patroon waar het meisje inzit. Kijkend naar het meidenhuis is het belangrijk om een meisje bewust te laten worden van dit patroon.

Daarnaast moet een meisje geactiveerd worden om zelf stappen te nemen. Begeleiders kunnen haar laten zien dat zij langzaam de kapitein van haar eigen schip wordt en dat ze zelf steeds meer keuzes in het leven kan maken. Hoe dit bovenstaande kan worden bereikt is te lezen in de producten.

In het literatuuronderzoek is bijna niets naar voren gekomen waaruit blijkt dat oppositioneel gedrag en identiteit met elkaar te maken hebben. Een aantal onderzoeken hebben wel onderzocht wat het verband is tussen delinquent gedrag en volwassen worden. Dat is in dit kader relevant, omdat uit oppositioneel gedrag vaak delinquent gedrag voortvloeit. Een onderzoek maakt er melding van dat naarmate de meiden ouder worden, ze minder delinquent gedrag vertonen. (Lanctot, Emond, & Leblanc, 2004) Hierdoor zou het idee geopperd kunnen worden dat identiteit en delinquent gedrag met elkaar te maken hebben. Een andere studie meldt echter dat het afnemen van delinquent gedrag bij volwassen vrouwen vooral te maken heeft met of ze een goede partner hebben, werk hebben en in een goede sociale omgeving terecht komen. (Messer, Maughan, & e.a., 2004) Hier zou meer onderzoek naar gedaan kunnen worden. Omdat het ontwikkelen van identiteit volgens het competentiemodel een ontwikkelingstaak is, zullen een aantal bijlagen werkbladen bevatten waarmee een meisje meer zicht kan krijgen op haar eigen identiteit.

5.12. Contextuele hulpverlening

De literatuur maakt over het gebruik van de contextuele hulpverlening geen melding. De literatuur noemt wel dat het voor ouders goed zou zijn om naar een training te gaan om zo hun competenties als opvoeder te vergroten. (Nilsen, 2003, p. 203) Er is daarom ook gekozen om de contextuele hulpverlening niet verder te betrekken in het onderzoek.

5.13. Conclusie

In dit hoofdstuk zijn verschillende theorieën besproken over hoe om te gaan met meiden die oppositioneel gedrag vertonen. Er is ook gekeken naar welke invloed identiteit heeft bij meiden met oppositioneel gedrag en geconstateerd is dat daar nog niet genoeg onderzoek naar is gedaan. Alle deelvragen zijn beantwoord door middel van de theorie. Het schijnt bij meiden met oppositioneel gedrag beter te werken om haar te belonen dan te straffen. Toch is het moeilijk haar te belonen als ze weinig goed doet en bewust verkeerde dingen kiest. Hierom is het judoachtig motiveren een goede methode om negatief gedrag te gebruiken om het meisje zelf te motiveren ander gedrag te vertonen.

De cognitieve gedragstherapie biedt de mogelijkheid aan meiden met oppositioneel gedrag om zich bewust te worden van hun eigen attributies en van hun eigen denkpatronen. Met het 5G-schema kan een begeleider of een mentor een meisje helpen om zich bewust te worden van haar eigen denkpatronen.

Motivational interviewing kan gebruikt worden bij het creëren van een werkbare hulpverleningsrelatie tussen een meisje met oppositioneel gedrag en een begeleider of de mentor. Judoachtig motiveren kan hierbij ook helpend zijn. Juist doordat beide methoden gebruik maken van de weerstand van het meisje met oppositioneel gedrag in plaats van daar tegenin te gaan, zijn dit passende methoden. Ingaan tegen een meisje met oppositioneel gedrag zal meer energie kosten dan de energie gebruiken van een meisje met oppositioneel gedrag. Hierdoor zal de werkdruk hopelijk worden verlaagd.

Door gebruik te maken van het competentiemodel kan een meisje samen met een begeleider of

mentor inzicht krijgen in haar competenties en taken. Hierdoor krijgt een meisje beter zicht op zichzelf en wordt de zelfcontrole vergroot. Een van de deelvragen was: *welke methodiek is inzetbaar bij deze meiden*. Bovenstaande methoden kunnen hierbij helpen. Alleen vraagt het veelal wel motivatie en inzet bij meiden, wat niet vaak het geval is bij meiden met oppositioneel gedrag en met een indicatie voor gesloten jeugdzorg.

X. Conclusies

XI. Beantwoording van de hoofdvraag

Hieronder wordt eerst globaal en later per deelvraag antwoord gegeven op de hoofdvraag. Het antwoord op de hoofdvraag hebben we kunnen beantwoorden door het beantwoorden van de deelvragen. Daarom staan de antwoorden op deelvragen onder de hoofdvraag.

De hoofdvraag

Wat hebben de medewerkers van het meidenhuis nodig om hulp te bieden aan meiden die met een (dreiging van een) indicatie voor gesloten jeugdzorg op het meidenhuis komen en geen motivatie hebben om samen te werken?'

De medewerkers van het meidenhuis hebben meiden nodig die gemotiveerd zijn om wat aan hun problemen te doen. Deze motivatie moet niet van buiten komen maar vanuit het meisje zelf. Wanneer een meisje ervoor kiest om niet mee te werken, zullen pogingen om te forceren alleen ten koste gaan van de andere meiden en de hulpverlening voor het oppositionele meisje niet helpen. De hulpverlener zal moeten leren om los te laten.

Zoals C.v. Wingerden (Wingerden, 2010) het noemt:

'Je kunt er voor kiezen om aan een dood paard te gaan trekken, maar je kunt wellicht beter je energie aan de kreuple paarden besteden!'

Toch lijken veel meiden in eerste instantie ongemotiveerd maar blijken ze later wel enige motivatie te hebben. Dit is een belangrijk gegeven, omdat de hulpverlener niet direct hoeft te stoppen met de hulpverlening wanneer het meisje laat blijken dat ze ongemotiveerd is. Deze ongemotiveerdheid kan slechts een houding zijn die ze gebruikt om haar onzekerheid en gespannenheid over de hulpverlening te verdoezelen. In sommige gevallen is het echter ook zo dat een meisje helemaal niet meer te motiveren is. Dit kan komen doordat ze geen perspectief ziet en niet gelooft in verbetering.

Om motivatie te versterken, wordt de methode motivational interviewing aangereikt. Deze beschrijft hoe een medewerker met een meisje kan zoeken naar haar interne motivatie. Deze interne motivatie is vaak wel aanwezig maar is vooral op de lange termijn gericht. De meiden hebben doelen in de toekomst, bijvoorbeeld; een gezin of/en een goede baan en gelukkig zijn. De meiden zien dat echter niet op korte termijn gebeuren. De kunst voor de medewerker is om te laten zien dat het meisje die ongemotiveerd is nu al kan beginnen aan haar lange termijn doelen. Een andere manier om met deze meiden te werken is het gebruik van judotechnieken. Je maakt gebruik van de negatieve energie van het meisje door hierin mee te buigen. Dit is vaak een verrassende reactie waardoor het meisje zich kan realiseren dat ze zelf moet kiezen in plaats van dat de ander voor haar beslist. Ze zal dan andere technieken in moeten zetten om haar doel te bereiken. Door deze verandering zou intrinsieke motivatie kunnen ontstaan bij het meisje.

Sommige meiden zijn helaas niet te motiveren. Dit zijn veelal de meiden die geen perspectief zien. Dit bleek bij veel meiden het geval te zijn die in het meidenhuis zaten en wisten dat ze gesloten moesten. Voor deze meiden viel niets meer te veranderen en de consequentie van hun

gedrag zou niet erger zijn dan het al was; Gesloten Jeugdzorg. Door de spanning over de plek waar ze terecht zouden komen, de onzekerheid over de gang van zaken daar en de wetenschap dat ze binnen Gesloten Jeugdzorg helemaal geen vrijheden zouden hebben, leek het onnodig om zich in het meidenhuis nog aan de regels te houden. De consequenties op het overtreden van de regel, zouden ook te overtreden zijn wanneer een meisje daarvoor zou kiezen.

Zodra er een gesloten indicatie wordt uitgesproken wordt er eigenlijk tegen het meisje gezegd: 'Wij van het meidenhuis kunnen jou niet helpen met jouw problemen.' Het meisje zal zich na de uitspraak voor een gesloten indicatie ook niet meer constructief en gemotiveerd opstellen. Het is daarom ook belangrijk om als team van het meidenhuis af te gaan vragen of een meisje later te horen kan krijgen dat ze naar een gesloten inrichting moet.

Het is de vraag of het reëel is om van een meisje met oppositioneel gedrag die veel negatieve attributies heeft meegekregen uit haar gezin van herkomst te verwachten dat ze zich direct kan schikken naar de regels van het meidenhuis. De (dreiging voor een) gesloten indicatie kan dan een prestatiedruk opleveren bij het meisje waar ze bij voorbaat al van denkt dat ze er niet aan zal kunnen voldoen. Hierdoor blijft de motivatie om het te proberen uit, omdat ze er zelf niet in geloofd.

Een meisje dat gemotiveerd is, of bezig is gemotiveerd te raken zal nog wel oppositioneel gedrag kunnen tonen. Om goed met oppositioneel gedrag om te gaan staan er in het hoofdstuk producten tips en tools hoe de medewerkers met oppositioneel gedrag om moeten gaan.

De conclusie dat motivatie een hele grote rol speelt in de hulpverlening is nog geen antwoord op de probleemstelling. De probleemstelling vraagt om een antwoord naar wat de medewerkers nodig hebben. We concludeerden dat wat de medewerkers nodig hebben nauw verbonden is met wat de meiden nodig hebben. We concludeerden dat de medewerkers de motivatie van meiden nodig hebben om goed te kunnen werken. Vanuit die insteek vinden en vonden wij het belangrijk om te kijken naar hoe de meiden gemotiveerd kunnen worden. Zo zijn het meisje en de medewerker allebei geholpen.

Het antwoord op de probleemstelling is dus indirect een voor de handliggend antwoord. De medewerkers hebben concrete tips en tools nodig om meiden zonder motivatie te kunnen sturen. Helaas is er weinig literatuur gevonden over hoe een medewerker om moet gaan met een ongemotiveerd meisje. We hebben minimale voorbeelden gevonden om gedragsmatig om te gaan met de incidenten die de meiden veroorzaken, deze zijn beschreven.

Een direct antwoord op de hoofdvraag is wat een die de medewerkers zelf aangedragen: 'dubbel werken' met een gekwalificeerde collega. De medewerkers geven aan dat ze graag dubbel willen staan met een collega om zo beter hulp te kunnen bieden aan de groep en meiden met oppositioneel gedrag. Dit sluit ook aan bij theorie die is gevonden over het samenwerken tijdens een crisis en het snel herstellen van de dagelijkse routine. Op dit moment staat er vaak wel een stagiaire op de groep mee te draaien, deze wordt echter niet in de interviews genoemd. De vraag is dan ook of stagiaires als helpend worden ervaren als het gaat om het oplossen van incidenten en crisissen.

X.II. Beantwoorden van de deelvragen:

X.III. Aanleiding

- ☐ Wat is er daadwerkelijk veranderd in het gedrag van tienermeiden?

Zoals uit het artikel 'agressie en psychische stoornissen bij meisjes in justitiële jeugdinrichtingen' blijkt, is er de afgelopen jaren meer sprake van ernstige problematiek bij meisjes. Meiden die in de gesloten inrichting terecht komen hebben vaak een ernstigere problematiek dan een aantal jaren geleden (Paulien, 2010). Het gedrag van deze meiden is van internaliserend naar externaliserend gegaan.

X.IV. Hoofdstuk 1 crisisopvang en oppositioneel gedrag

- ☐ Hoe gaan de medewerkers van het meidenhuis om met meiden die oppositioneel gedrag vertonen?
- ☐ vertonen?

De medewerkers proberen op de volgende manieren om te gaan met meiden die oppositioneel gedrag vertonen: complimenten geven, het negatieve gedrag zoveel mogelijk negeren, duidelijke regels stellen, consequent zijn, meiden serieus nemen en positieve serieuze aandacht geven.

De meiden gaven in de interviews (bijlage D) aan dat ze vooral echte hulpverleners wilden zien die consequent en duidelijk waren. Als hulpverlener kan je deze meiden een stuk zelfcontrole geven door ze af en toe zelf dingen te laten bepalen. De hulpverlener kan deze meiden hoop bieden, door te laten zien dat ze voor een deel ook hun eigen situatie in de hand hebben. Het belangrijkste is echter dat deze meiden vanuit hun eigen motivatie dingen gaan veranderen. Samen met een meisje deze interne motivatie vinden, is het belangrijkste wat een hulpverlener aan deze meiden kan geven.

- ☐ Wat hebben de medewerkers nodig willen ze hier goed mee om kunnen gaan?

De medewerkers hebben hiervoor tips en tools nodig. Tips en tools die op zoek gaan naar de interne motivatie van deze meiden. Anderzijds tips en tools die de weerstand van de meiden om kunnen zetten in positieve energie in plaats van dat een medewerker tegen deze weerstand gaat lopen opboksen.

X.V. Hoofdstuk 2 oorzaken van oppositioneel gedrag

- ☐ Wat zijn de medeveroorzakers dat er meer meiden in de opvang komen met oppositioneel gedrag?

Er zijn een aantal verschillende oorzaken te noemen waarom er meer meiden met oppositioneel gedrag bij de crisisopvang komen.

Ten eerste is de maatschappij veranderd in een maatschappij die erg individueel gericht is. Daardoor wordt er tijdens het opvoeden meer nadruk gelegd op creativiteit en zelfontplooiing. Er zijn kinderen die deze verandering in de maatschappij aan kunnen. Er zijn echter ook kinderen die meer behoefte hebben aan structuur. Deze structuur wordt niet altijd geboden, waardoor er een kans bestaat dat een meisje oppositioneel gedrag gaat vertonen. Dit gedrag is op een gegeven moment thuis niet meer handelbaar en dan kan een meisje door een voogd worden geplaatst in een crisisopvang (3.2 maatschappelijke ontwikkeling).

Ten tweede is het in veel gezinnen waar meiden met oppositioneel gedrag opgroeien niet veilig. Meiden met oppositioneel gedrag hebben vaker te maken met psychisch geweld (3.3). Deze meiden moeten dan continu vechten voor hun eigen plek in het gezin (zie 3.4). Hierdoor leren ze bepaald gedrag aan, om zo te kunnen overleven in hun gezinssysteem (zie 3.5 en 3.6). Dit gedrag nemen ze mee naar buiten toe en dus ook mee naar de crisisopvang. Sommige van deze meiden hebben ook veel te maken gehad met afwijzing en zullen door hun hoge afwijzingsgevoeligheid oppositioneel gedrag laten zien. Dit komt omdat ze bang zijn om afgewezen te worden.

X.VI. Hoofdstuk 3 oppositioneel gedrag in een groep

- ☐ Wat is het effect op de groep van een meisje met oppositioneel gedrag?

Een meisje met oppositioneel gedrag zorgt voor minder veiligheid in de groep. Een meisje met oppositioneel gedrag kan incidenten en crisissen op het meidenhuis veroorzaken en andere meiden hierin mee trekken.

- ☐ Zijn er medewerkers die succesvol zijn in het aanpakken van oppositioneel gedrag?

De medewerkers geven aan dat ze soms succesvol zijn in de aanpak van oppositioneel gedrag, maar soms ook niet en graag meer tips en tools willen om hiermee om te gaan. De medewerkers zijn soms succesvol, bijvoorbeeld door niet gelijk het negatieve te benoemen. Tegelijkertijd merken ze dat er te weinig tijd is om een meisje met oppositioneel gedrag te begeleiden. Daarnaast merken (bijlage D interview 2) de medewerkers dat ze consequentie op consequentie toe moeten passen en daardoor in een negatieve spiraal komen (bijlage D interview 1,3,4,5 en 6).

- ☐ Wat moet het meidenhuis met het spanningsveld tussen het kiezen voor de groep of voor het meisje met oppositioneel gedrag?

Het is belangrijk dat de medewerker altijd probeert om zo gauw mogelijk de dagelijkse structuur te herstellen. Daarna kan de medewerker weer verder met het meisje met oppositioneel gedrag. Het gedrag van het ene meisje moet niet ten koste gaan van de groep. Ze kan best even wachten voordat haar behoeften worden voldaan, tenzij het echt aan crisis is waarbij je het meisje niet alleen kunt laten. Hierbij is het goed om een collega te vragen om in te springen.

X.VII. Hoofdstuk 4 gesloten jeugdzorg

- ☐ Wat zijn de voorwaarden voor een gesloten indicatie?

De voorwaarden van een gesloten indicatie zijn duidelijk omschreven. Deze staan beschreven in het Burgerlijk wetboek (in bijlage G staan de desbetreffende wetsartikelen). In de praktijk wil dit zeggen dat er grondige en aantoonbare redenen zijn voor een gesloten plaatsing. Deze redenen worden verzameld in het overleg tussen de medewerkers van het meidenhuis en de voogd van het meisje. Als zij samen tot de conclusie komen dat er genoeg redenen zijn, zal de voogd naar de rechter stappen. De rechter kan vervolgens bepalen of hij het hier mee eens is. Mocht de rechter het eens zijn met de voogd en de medewerkers van het meidenhuis zal hij overgaan tot het uitspreken van een gesloten indicatie.

Grondige en aantoonbare redenen kunnen bijvoorbeeld zijn dat een meisje op de crisisopvang meerdere malen wegloopt of wanneer er (mogelijk) sprake is van loverboy problematiek.

- Wat betekent het voor een meisje om een gesloten indicatie te krijgen?

De meiden die we hebben geïnterviewd waren het eens met het feit dat ze een gesloten indicatie kregen. Ze waren op het meidenhuis niet meer te helpen. De geïnterviewde meiden waren zich hier bewust van. Het krijgen van een gesloten indicatie bracht voor deze meiden ook een hoop spanningen met zich mee. Ze wisten niet precies wat ze zich bij een gesloten inrichting moesten voorstellen en wanneer ze terecht konden bij de gesloten instelling. Deze spanningen uitten zij zich o.a. naar de medewerkers toe. Een meisje vertelde dat zij expres meer oppositioneel gedrag liet zien in de hoop dat ze dan eerder zou worden opgenomen in een gesloten inrichting. Na het krijgen van een gesloten indicatie viel de motivatie bij de meiden weg. In plaats daarvan wilde ze zolang ze niet in de gesloten inrichting zaten nog van hun vrijheid genieten (3.10).

- Hoe krijg je meiden gemotiveerd die gesloten moeten?

Meiden die een gesloten indicatie krijgen kunnen niet meer gemotiveerd worden. Ze weten toch al dat ze gesloten moeten en het heeft voor hun geen zin om te investeren in het meidenhuis. Doordat ze weten dat ze gesloten moeten zullen ze zich meer bezig houden met het genieten van hun vrijheid die ze straks in de gesloten inrichting kwijt zijn. Daarnaast hebben ze last van spanningen, omdat ze niet precies weten wanneer ze zullen worden opgehaald voor de gesloten inrichting. Ten slotte heeft het voor deze meiden geen zin meer om te investeren in het meidenhuis, ze gaan toch binnen drie weken weg. De bovenstaande redenen maken dat een meisje met oppositioneel gedrag zichzelf niet ook nog eens kan motiveren om goed gedrag te vertonen op het meidenhuis(3.10 en 3.11).

- Wat is een gesloten inrichting?

Een gesloten inrichting is een inrichting die eruit ziet als een jeugdgevangenis. Als een meisje wordt opgenomen in een gesloten inrichting kan ze er niet meer zomaar uit. Dit heeft te maken met de verschillende functies van de gesloten inrichting. De gesloten inrichting is er in eerste instantie om een meisje tegen zichzelf te beschermen. Daarnaast is de gesloten inrichting er om een meisje te beschermen tegen haar omgeving. Deze twee functies worden gewaarborgd door de meiden vrijheidsberovende maatregelen op te leggen (hoofdstuk 4).

X.VIII. Hoofdstuk 5 methodieken

- Hoe krijg je als hulpverlener meiden gemotiveerd die gesloten moeten?

Hulpverlening of begeleiding van een meisje kan alleen slagen als het meisje zelf ook gemotiveerd is om wat aan haar eigen probleemgedrag te doen.

- Welke methodiek is inzetbaar bij deze meiden?

Als er gekeken wordt naar de literatuur zijn er een aantal methodieken inzetbaar bij deze meiden. In de literatuur wordt vooral nadruk gelegd op cognitieve gedragstherapie, sociale vaardigheidstrainingen en competentiegericht werken. Al deze drie kunnen echter niet ten volle worden ingezet op het meidenhuis omdat de meiden te kort in het meidenhuis wonen. Er zijn wel een aantal tips en tools uit deze methodieken naar voren gekomen die de medewerkers van het meidenhuis kunnen helpen met het omgaan van meiden met oppositioneel gedrag.

Ten slotte is er ook gekeken naar welke methodieken meiden kunnen motiveren. Hieruit kwam motivational interviewing en het gebruik van judoachtig motiveren naar voren. Motivational

interviewing is een methodiek die opzoek gaat naar de interne motivatie van een meisje en vanuit die interne motivatie een meisje helpt zichzelf verder te ontwikkelen. Judoachtig motiveren wil zeggen dat een medewerker de weerstand van een meisje gebruikt in de hulpverlening. Ze buigt de weerstand van het meisje om in een positieve kracht.

- ☐ Welke middelen/tools zijn er in te zetten bij meiden met oppositioneel gedrag die bij de crisisopvang binnenkomen?

Er zijn een aantal tips en tools naar voren gekomen uit ons onderzoek. Deze staan beschreven bij de producten.(XI producten)

X.IX. De belangrijkste tips zijn; Werk

- ☐ meer tegelijk met collega's
- ☐ Herstel bij een crisis of incident altijd zo snel mogelijk de dagelijkse routine
- ☐ Trek niet aan een meisje als ze ongemotiveerd is. Het zal niet werken.
- ☐ Een meisje moet zelf aan de begeleiding gaan trekken in plaats van andersom. Als een medewerker aan een meisje gaat trekken kan het meisje makkelijk in de weerstand schieten. Daarnaast kan dit een motiverende houding geven bij het meisje.
- ☐ Maak geen complimenten als meiden in hun oppositionele gedrag zitten. Dit werkt niet.

XX. De belangrijkste tools zijn;

- ☐ Judotechnieken en motivational interviewing helpen motivatie te vergroten.
- ☐ Op de website www.dejeugdinrichting.nl staat een filmpje waarop meiden kunnen zien hoe het er op de gesloten inrichting aan toe gaat.
- ☐ Een spanningsopbouwschema(bijlage G) kan handig zijn voor meiden die regelmatig boos en agressief reageren.
- ☐ De tools van de werkkaart.

- ☐ Hoe kan de contextuele hulpverlening bijdragen aan werkbare hulpverlening bij deze meiden?

In de literatuur zijn er veel verbanden gevonden tussen de gezinssfeer en het ontstaan van oppositioneel gedrag. Er is echter niets gevonden over het inzetten van contextuele hulpverlening bij oppositioneel gedrag dat specifiek op het meisje is gericht. De literatuur noemt wel dat ouders betrokken moeten worden bij het oplossen van oppositioneel gedrag. (Nilsen, 2003, p. 231) Ouders zouden hulp moeten krijgen in het competenten worden in het opvoeden van hun kinderen en niet zozeer in het geven van contextuele hulpverlening.

Dit neemt niet weg dat er veel mis is in de gezinnen van herkomst. Er is onder andere sprake van parentificatie, destructief recht, legaten, loyaliteit en verborgen loyaliteit. Dit kan allemaal meespelen bij een meisje met oppositioneel gedrag. Medewerkers moeten dit in hun achterhoofd moeten houden. De contextuele hulpverlening als zodanig kan echter niet worden toegepast, omdat dit vaak een langdurig proces is.

- ☐ Hoe kan je deze meiden belonen in plaats van bestraffen als het gaat om hun gedrag?

De grootste beloning die een medewerker een meisje met oppositioneel gedrag kan geven is dat ze haar eigen interne motivatie ontdekt. Dat doet de medewerker door gebruik te maken van

motivational interviewing en door te proberen het meisje hoop te geven. Een meisje met oppositioneel gedrag kan dan ontdekken dat ze voor een deel haar eigen leven in de hand heeft en zelf tot een zekere hoogte kan bepalen hoe ze later als volwassen persoon wil zijn.

Een medewerker kan ook kijken naar het competentiemodel(bijlage I). Bijlage I is een werkblad waarop een meisje kan aangeven welke competenties ze bezit en aan welke competenties ze wil werken. Als een medewerker op de hoogte is van aan welke competenties een meisje kan werken kan een medewerker hier gericht op complimenteren. Het is tegelijk ook belangrijk dat er niet te veel complimenten worden gegeven, als een meisje te veel complimenten krijgt, zal ze deze niet serieus nemen.

Belonen kan ook door een meisje zelf wat meer vrijheid te geven, bijvoorbeeld door een meisje zelf dingen te laten te bepalen of tot een zekere hoogte zelf dingen te laten bepalen.

XXI. Beperkingen van het onderzoek

Tijdens het onderzoek ging niet alles even vlekkeloos. We liepen aan tegen beperkte beschikbaarheid van de aanwezige literatuur, moeilijk te bereiken meiden en de toetsbaarheid van de bronnen die we hebben gevonden. Hieronder beschrijven we waar we exact tegenaan liepen.

- Het uitblijven van een oplossing en de stelling dat het aan de motivatie ligt, is gericht op de interviews die met meiden zijn gehouden en gebaseerd op de minimale literatuur die we hebben gevonden over meiden met dit gedrag. Omdat de link in de literatuur niet wordt gelegd met motivatieverandering na het krijgen van een gesloten indicatie (perspectief op hoop wordt afgenomen) kunnen we dit er alleen zelf aan verbinden.
- Er is op dit moment geen literatuur over meiden met oppositioneel gedrag in combinatie met de crisisopvang of gesloten Jeugdzorg. Dit wil zeggen dat een goede wetenschappelijke basis ontbreekt voor het aanreiken van een goede methodiek voor de crisisopvang. Het onderzoek heeft zich vooral gericht op wat de huidige literatuur aanbeveelt bij oppositioneel gedrag. Deze literatuur dateert al van voor de veranderingen in de jeugdzorg zijn doorgevoerd. Hierdoor is de validiteit onbekend. We kunnen slechts suggereren dat benaderingen die op oppositioneel gedrag gericht zijn werkend kunnen zijn bij deze meiden.
- Veel literatuur, ook in dit onderzoek opgenomen, beschrijft oppositioneel gedrag in een patroon. Het gedrag wat de meiden in het meidenhuis vertonen hoeft geen patroon te zijn maar kan een plotselinge omslag zijn als gevolg van de indicatie voor gesloten jeugdzorg.
- De tips en tools zijn in de eerste plaats gericht op symptoombestrijding. Ze geven handvaten om oppositioneel gedrag tot het minimum te beperken. De meeste van deze tips en tools vragen echter wel om enige blijf van motivatie bij het meisje. Wanneer het meisje helemaal geen motivatie heeft, zoals veel meiden die gesloten moeten, zal het moeilijk werkbaar blijken.
- Toen we de meiden wilden interviewen bleek het moeilijk om met meiden in contact te komen die gesloten zitten. Er waren meiden die een contact verbod hadden en alleen met eigen ouders en voogd mochten spreken, meiden die zelf niet wilden, meiden die juist straf hadden op het afgesproken moment en geïsoleerd zaten en meiden die afspraken vergeten waren, waar we vaak achteraan moesten bellen. Hierdoor hebben we slechts vijf meiden gesproken. Een beperking hiervan is de toetsbaarheid, omdat we slechts zo'n klein aantal meiden hebben gesproken.
- Het systeem maakt het onmogelijk om meiden pas laat te vertellen dat ze gesloten moeten omdat de meiden pas op de wachtlijst mogen komen te staan wanneer er een indicatie voor gesloten jeugdzorg is.

X.XII. Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Tijdens het schrijven van dit onderzoek kwamen er verschillende vragen bij ons op die de moeite van het onderzoeken zeer zeker waard zouden zijn. De beantwoording van deze vragen paste niet meer binnen de studielast van dit onderzoek maar is onze aanbeveling voor verder onderzoek. Deze vragen kwamen bij ons op door het houden van interviews met de medewerkers en het bestuderen van de theorie.

- Welk percentage van meiden met een dreiging voor gesloten op een crisisopvang gaat ook daadwerkelijk gesloten vanuit het meidenhuis? Hoe is dit percentage bij andere crisisopvangcentra? Wat is het verschil tussen deze crisisopvangcentra?
- Wordt een stagiaire in het meidenhuis als werkdruk verhogend of werkdrukverlagend ervaren? Is het handig om met 1 begeleider op een groep van negen á tien meiden ook de begeleiding voor een stagiaire als verantwoordelijkheid te maken, naast alle praktische zaken die geregeld moeten worden?
- Krijgt een meisje dat binnenkomt met een dreiging voor een gesloten indicatie een eerlijke kans om het goed te doen? Kunnen meiden met indicatie evenveel 'maken' als meiden zonder indicatie?
- Wordt een meisje met de dreiging van gesloten indicatie niet dusdanig in de gaten gehouden dat ze door de beklemmendheid hiervan oppositioneel gedrag gaat veroorzaken? Is de druk die er op een meisje gelegd wordt niet zo groot dat het bijna 'gedoemd' is om te mislukken? Mag ze fouten maken?

XI. De producten Tips en Tools

XI.I. Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken is onderzocht wat het meidenhuis nodig heeft en welke tips er zijn aan te reiken.

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat de uitkomsten van het onderzoek zijn in een overzichtelijke opsomming van tips en tools per thema, gevolgd door een schema met daarin per gedrag beschreven en hoe een medewerker vanuit verschillende methodieken kan reageren.

XI.II. Meidenhuis (uit interviews)

Tip:

De werkers uit het meidenhuis die hebben meegewerkt aan de interviews geven aan dat ze graag meer willen samenwerken met gekwalificeerde collega's. Zo zou één collega altijd de ruimte willen hebben om zich bezig te houden met een meisje met oppositioneel gedrag terwijl een ander de dagelijkse routine bewaakt. Ook is het dan mogelijk om direct te overleggen over consequenties en interventies zodat een beslissing meer door het team gedragen is. Hierbij is de vraag voor het 'dubbel staan' voornamelijk voor de avonduren wanneer alle meiden thuis zijn. Dit zou zijn vanaf 17.00 uur.

Tip:

Opvallend is dat het samenwerken met stagiaires niet beschreven wordt en de vraag om samenwerken met een collega steeds terugkomt. Het zou goed zijn om na te gaan of het begeleiden van een stagiaire als helpend of als taakverzwarend wordt gezien.

Tip:

Paulien uit de Lindenhorst in Zeist (Paulien, 2010) geeft aan dat de Lindenhorst wel overleg wil met het meidenhuis voordat een meisje komt. Ze staan er voor open om te overleggen of er een keer een uitwisseling kan komen op beide plekken zodat zowel het meidenhuis als de Lindenhorst meer weten van elkaars werkwijze. Wanneer het meidenhuis contact opneemt is het goed om ook een gesprek met de methodiekontwikkelaar aan te vragen, om op deze manier betere aansluiting te vinden.

XI.III. Algemene gedragsbenadering bij meiden met oppositioneel gedrag (Uit hoofdstuk 1 + 4)

Tip:

Meiden met oppositioneel gedrag zullen niet snel ervan overtuigd zijn dat een begeleider het beste met hen voor heeft. Ze zullen veel eerder zoeken naar een *machtsstrijd* met de begeleiding. Dit zijn ze vaak gewend vanuit hun opvoeding. Op zo'n moment heeft het *geen zin om complimenten* en dergelijke te geven. (Lange, 2006, p. 112) Dat zal niet heel veel effect hebben. Zolang het meisje geen vertrouwen heeft in de begeleider zal ze ook niet veel kunnen met complimenten.

Tip:

Bij meiden met oppositioneel gedrag is het *niet handig om congruent* te zijn. De congruente

benadering sluit niet aan, ze *reageren niet positief op duidelijkheid*, op het *geven van uitleg* en zelfs *niet op het schetsen van hoop* (Lange, 2006, p. 112). De meiden schieten in de weerstand, wat de reden daar ook voor is. Op dat moment heeft het *niet veel zin om erg sturend* op de meiden te reageren, (Lange, 2006, p. 112) want dan zullen ze alleen nog verder in de weerstand schieten.

Tool:

Het is handig, als daar tijd en ruimte voor is, om na te denken waarom het meisje in de weerstand schiet en dit te gaan **benoemen**. Terwijl de begeleider ondertussen *wel empathisch en kalm* blijft (Ditzhuijzen & Plaisier, 2007, p. 18). Het doel is dat de begeleider als het ware *niet meer aan het meisje trekt, maar dat het meisje aan de begeleider gaat trekken*. (Lange, 2006, p. 118) Dit kan een motiverende houding geven bij het meisje, want het meisje krijgt daardoor de *zelfcontrole* over haar proces.

Tool:

Een meisje in de weerstand zegt eigenlijk dat er *geen hoop voor haar is*, ze is zoals ze is en daarmee is het verhaal uit. Zolang er geen licht is aan het einde van de tunnel, zal een meisje weerstand bieden, want wat voor zin heeft het om mee te werken als er geen uitzicht lijkt. Zolang ze weerstand blijft bieden heeft het bieden van hoop geen zin. Wanneer ze *niet in de weerstand zit is hoop geven belangrijk* voor een meisje. (Lange, 2009) Door zelfcontrole en door het perspectief van hoop krijgt het meisje ruimte om zichzelf te ontwikkelen en het *idee dat ze zelf iemand is*.

XI.IV. Te verschaffen informatie over gesloten inrichtingen (Uit Hfst. 2)

Tip:

Er heerst onder de meiden uit het meidenhuis die naar een gesloten jeugdzorginrichting moeten, onduidelijkheid over hun vervolgplek. Deze onzekerheid kan ervoor zorgen dat meiden minder gemotiveerd worden voor hulpverlening. Het is hierom belangrijk dat meiden voldoende informatie krijgen over de gesloten inrichting.

Tool:

Op de website www.dejeugdinrichting.nl staat een filmpje waar de meiden precies kunnen zien hoe de aankomst in een jeugdinrichting er aan toe kan gaan. De voorbeelden die in dit filmpje worden gegeven over de jongeren die er heen gaan zijn gespecificeerd op strafrechtelijk geplaatste jongeren die naar een justitiële inrichting moeten. Toch geeft dit filmpje goed weer hoe het er ook in een gesloten jeugdzorg inrichting aan toe kan gaan.

XI.V. Houding van de werker (uit Hfst. 3)

Tip:

Het belangrijkste voor een groepswerker is dat hij in alle gevallen *de veiligheid* van de jongeren moet bewaken. Wanneer de groepsleiding humor gebruikt kan dat *zowel werkend als beangstigend* zijn. De reactie is dan onverwacht wat de groepswerker *onvoorspelbaar kan maken*. (Slot & Spanjaard, Competentievergroting in de residentiële jeugdzorg, 2009, p. 85)Tip:

Het is nodig dat de groepswerker in alle gevallen *zichzelf blijft*. Dit nodigt de meiden uit om ook zichzelf te zijn. Verder is de groepswerker zelf *zijn eigen instrument*. Wanneer hij of zij gebruik maakt van zijn eigen kwaliteiten zal dit sterker zijn dan wanneer hij iemand wil nabootsen. (Slot &

Spanjaard, Competentieverzorging in de residentiële jeugdzorg, 1999, p. 91) Je bent zelf een voorbeeld! (hoofdstuk 5 modelling).

Tip:

Wanneer de groepswerker *regelmatig reflecteert* op zijn eigen gedrag zal hij in staat zijn om te leren van zijn gemaakte keuzen. Hij kan ontdekken welke uitwerking zijn gedrag op een meisje heeft en deze houding/ dit gedrag, zonodig bijstellen. (Slot & Spanjaard, 2009, p. 93)

XI.VI. Benadering van een meisje met ODD in de groep **(Uit Hfst. 3)**

Tip:

Vanuit het competentiemodel worden incidenten en crisissen gezien als een kans om inzicht te krijgen in de ontwikkelingstaken die het meisje nog moet vervullen. *Het gedrag van het meisje kan dan ook worden benoemd in vaardigheden en taken.*

Tip:

Soms is het *vragen van assistentie* handig. Dit geeft de begeleider de kans om te *overleggen* en om te kijken wat handig is. Een *goede rolverdeling* daarin is wel erg belangrijk. Belangrijk is ook dat de begeleider die om assistentie vraagt de leiding blijft houden. De begeleider die komt helpen kan het beste een *ondersteunende rol kiezen*. Dit om de eerste begeleidster niet af te vallen en ten tweede kunnen sommige meiden er moeilijk mee omgaan dat er een tweede autoriteit wordt geïntroduceerd.

Tool:

Mochten er meiden zijn die regelmatig boos en agressief reageren, dan is een ***spanningsopbouwschema*** (Slot & Spanjaard, 2009, p. 309) zie bijlage F) een idee. Een meisje kan dan invullen hoe zij zelf haar agressie onder controle kan houden en hoe de begeleiding ervoor kan zorgen dat de situatie de-escalereert.

XI.VII. Methodieken (Uit Hfst. 4)

	<i>Achterliggend probleem</i>	Judotechnieken	Motivational Interviewing	Competentiemodel
Schreeuwen	<i>Zich niet gehoord/gezien voelen.</i> <i>Zelfcontrole</i> <i>Machteloosheid</i>	'Zullen we samen gaan schreeuwen? (meegaan met de weerstand) 'Waar schreeuwen we eigenlijk over?'	'Wat zullen de andere meiden ervan zeggen dat je zo staat te schreeuwen?' 'Ga je later ook zo tegen je vriend of kind schreeuwen?'	Positief benoemen. Zou je wat zachter kunnen praten? Kan je ook fluisteren?
Weigeren naar boven te gaan	<i>Zelfcontrole willen hebben.</i>	Als ik in jouw situatie was, zou ik ook niet naar boven gaan en ook niet naar de leiding luisteren. Ze helpen je toch niet. Je kan niks met ze beginnen. Je daarentegen wel zeggen: 'Jij als meisje zet duidelijk je grenzen neer.'	'Je wil niet naar boven, wat denk je dat wel helpt om duidelijk te maken dat jouw gedrag op dit moment niet gepast is?'	Ik zie dat het jou niet lukt om naar boven te gaan. Zal ik je daarbij helpen?
Roken op de kamer	<i>Zelfcontrole willen hebben.</i>	'Je mag roken, maar dan moet je vanavond wel 15 pakjes roken.' 'Het is wel jammer van het brandalarm, als er brand is'...en overgaan op een ander onderwerp.	'Wat zouden de mensen op straat zeggen als ze hoorden dat je op je kamer rookte, waar een brandalarm is?'	'Wat maakt dat jij je niet aan de regels kan houden?' <i>Aanspreken op haar taak.</i>
Algehele ongemotiveerdheid	<i>Uitzichtloosheid</i>	'Het wordt ook niks met jou, het is hopeloos.' 'Ik zou er graag wat over willen zeggen, maar het zal vast toch niet helpen.' 'Ik zou wat kunnen vertellen over wat volgens mij helpend voor jou kan zijn, maar waarschijnlijk heb ik het toch verkeerd.'	Kijken naar de doelen die ze voor de toekomst heeft en wat ze nu kan doen om ze te bereiken.	Ik zie dat het jou niet lukt om je taak te doen.

Spijbelen	<i>Onzekerheid over eigen kunnen.</i> <i>Zelfcontrole willen hebben.</i>	'Volgens mij moet je ook niet naar school willen.' 'Je leert er toch niks op school. 'Ach, dan wordt je schoonmaker.'	Kijken naar de doelen die ze voor de toekomst heeft en wat ze nu kan doen om ze te bereiken.	Ik zou graag zien dat je naar school gaat en een vak leert, want dan kom je verder in dit leven. Of wil je in deze situatie blijven hangen?
Drugsgebruik	<i>Verslaving. Moeite met omgaan met problemen. Zelfcontrole willen hebben.</i>	'Als ik jou was, zou ik gewoon verslaafd blijven, ik kan als mentor wel denken dat het niet goed voor je is, maar ja, wie ben ik he?' 'Je weet zelf natuurlijk wat het beste is voor jezelf.'	Samen kijken of de drugs haar helpen om haar toekomstplannen te realiseren.	Wat zou ze nu kunnen doen om het drugsgebruik binnen de perken te houden?
Intimidatie	<i>Machteloosheid.</i>	'Je komt heel goed voor jezelf op!' 'Mijn hulp heb je niet nodig, want je kan zo goed voor jezelf op komen.' Al het gedrag van het meisje positief benoemen, bijdrage van de begeleider heel klein maken.	Hoe gaan we ervoor zorgen dat we uit deze situatie komen?	Hoe zou jij ervoor kunnen zorgen dat je meer grip krijgt op deze rot situatie?

XI.VIII. Conclusie

Er zijn veel mogelijkheden om op bepaald gedrag te reageren. Persoonlijkheid en verder kijken dan het gedrag zijn de belangrijkste handvatten die een medewerker mee kan nemen in het behandelen van deze meiden. Daarnaast mag een medewerker zich realiseren dat het erg belangrijk is dat een meisje gemotiveerd is omdat hulpverlening anders zeer moeilijk wordt.

XII. Literatuurlijst

- A, E. v. (2010). *Moeder van J. (ook geïnterviewd)*. Utrecht.
- Artz, S. (2004). *Revisiting the moral domain*. New York: Kluwer Academic.
- Association, A. P. (2002). *Diagnostische criteria DSM-IV-TR*. Washington D.C.: American Psychiatric Association.
- Atkinson, C. (2007). Using Solution-Focused approaches in motivational interviewing with young people. *Pastoral care Blackwell Publishing Ltd, Oxford* , 50.
- Bartelink, C. (2009, september). *Motiverende gespreksvoering*. Opgeroepen op maart, april, mei 2010, van NJI:
http://www.nji.nl/NJI/DOSSIERDOWNLOADSWATWERKT_MOTIVERENDEGESPREKSVOERING.PDF
- Berg, F. (2001). *Crisishulpverlening*. Bohn Stafleu van Loghum .
- Boendermaker, L. (2008). *Opvoeding en bescherming achter 'tralies' Jeugdinrichtingen tussen juridische beginselen en pedagogische praktijk*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Bruinings, A. (2006). *Orthopedagogisch groepswork, methodiek gericht werken in de praktijk*. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg.
- Chandler, J. (2007). *Oppositional Defiant Disorder (ODD) and Conduct Disorder (CD) in Children and Adolescents: Diagnosis and Treatment*. Opgeroepen op februari 13, 2010, van
http://www.klis.com/chandler/pamphlet/oddcdd/oddcddpamphlet.htm#_Toc121406172.
- Christiaan. (2010). *Medewerker van crisisopvang Timon*. Zeist.
- Crain, M., C. F., & Foster, S. (2005). *The relevance of the social information progressing model for understanding relational aggression in girls*. Detroit: Wayne State University Press.
- DeLamatre, M., Keenan, K., Kelley, B. T., & Loeber, R. (1997, onbekend onbekend). *Developmental Pathways in Boys' Disruptive and Delinquent Behavior*. Opgeroepen op mei 14, 2010, van Basic Dimensions of Disruptive and Delinquent Juvenile Behavior:
<http://www.ncjrs.gov/html/ojjdp/jjbul9712-2/jjb1297c.html>
- Ditzhuijzen, J., & Plaisier, J. (2007). *Plan- en procesevaluatie van de scholing van gevangenis personeel in 'Verbal Judo'*. Amsterdam: WODC, Impact R&D.
- Erve, N. v., Poiesz, M., & Veerman, J. (2007). Bejegening in de jeugdzorg. *Praktikon Nijmegen* .
- Fleck, D., Thompson, C., & e.a. (2001). Implementation of the Problem Skill. *Criminal Behavior and Mental Health* , 11, 262-272.
- G.Downey, L. I. (2004). *Rejection Sensitivity and Girls' aggression*. New York: Kluwer Academic.

H. (2010, 02). ex-werker van het meidenhuis. (H. e. Nico, Interviewer)

Hamerlynck, S. D.-K.-J. (2006). *Agressie en anti-sociaal gedrag bij justitieel geplaatste meisjes*. Opgehaald van www.wodc.nl/images/1113_samenvatting_tcm44-59275.pdf.

Hettema, J., Steele, J., & Miller, W. M. (2005). Motivational Interviewing. *Annual Review of Clinical Psychology*, 91-111.

Inrichtingen, D. J. (20-4-2010 bekeken). www.dejeugdinrichting.nl. Dienst Justitiele inrichtingen.

Instituut, N. J. (2009). *NJI*. Opgeroepen op 03 2010, van www.nji.nl/publicaties/Behandeling_PIJjongeren_versterkt.pdf.

J. (2010). *Wonende in Lindenhout in Zeist*. Zeist: Geïnterviewd in Zeist 3 maand gewoond in het meidenhuis.

Jackson, M. (2004). Race, Gender and Agression: The impact of socialcultural factors on girls. In M. Jackson, M. Marlene, & C. Odgers, *Girls and Aggression* (pp. 85-101). New York: Kluwer Academic.

Jeninga, J. (2006). *Professioneel omgaan met gedragsproblemen*. Baarn: HB uitgevers.

JeugdzorgPlus. (2010, 02). www.jeugdzorgplus.nl.

Kolko, D., Dorn, L., & e.a. (2008). Clinically Referred ODD Children with or without CD and Healthy Controls: Comparisons Across Contextual Domains. *Journal of Child & Family Studies*, 714-734.

Kooij, v. N. (2010, februari tot april). Zelfbedachte voorbeelden. *fictieve voorbeelden*. Ede.

Kroman, L. (2009). *Disruptief gedrag bij meisjes: een onderzoek naar verklarende factoren*. Opgeroepen op februari 15, 2010, van <http://www.nji.nl/smartsite.dws?id=109537&recordnr=747&setembed>.

Lambert, M. &. (2001). *Research summary on the therapeutic relationship and psychotherapy outcome* (Vol. pp. 357-361).

Lanctot, N., Emond, C., & Leblanc, M. (2004). Adjusticated females participation in violince from adulsense to adulthood. Results from a longitude study . In M. Moretti, C. Odgers, & M. Jackson, *Girls and Agression: Contributing factors intervention principles* (pp. 75-84). New York: Kluwer Academic.

Lange, A. (2006). *Gedragsverandering in gezinnen*. Houten: Noordhoff Uitgevers B.V.

Lange, A. (2009, december). Het motiveren van cliënten in directieve therapie met congruente en judoachtige technieken. *Directieve therapie jaargang 29*, 294-314.

Manen, T. v. (2001). *Zelfcontrole*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Mason, J., & Rogers, M. (2009). Rogers Redux: Relevance and Outcomes of Motivational Interviewing Across Behavioral Problems. *Journal of Counseling & Development*, 357-362.

meidenhuis, 6. m. (2010, 03). positief benaderen. (H. e. Nico, Interviewer)

- Messer, J., Maughan, B., & e.a. (2004). Precursors and correlates of criminal behaviour in women. *Criminal Behavior and Mental Health* .
- Mooij, J., & Ploeg, v. d. (1997). *Geweld op school. Achtergronden, omvang, oorzaak, preventie en aanpak*. Rotterdam: Lemniscaat.
- Nilsen, J. E. (2003). *Abnormal child and adolescent psychology*. Boston : Allyn and Bacon.
- Paulien. (02-2010). Medewerker Lindenhurst Zeist. Sinds 7 jaar werkzaam in de gesloten jeugdinrichting.
- R.B. (2010). *Gezinsvoogd bij BJZ Utrecht*. Utrecht: Werkzaam geweest bij de JJI.
- Rading. (2000). *Folder van het Meidenhuis*. Utrecht.
- Riet, N. v. (2001). *Groepswork in het Maatschappelijk werk*. Gorcum: Gorcum b.v., Koninklijke Van .
- Rietveld. (2006). *Handboek BJJ houdende vaststelling van nadere regels omtrent de uitvoering van urineonderzoek*.
- Rouvoet. (09-03-2010 bekeken). *Stand van zaken gesloten jeugdzorg* . Den Haag: Ministerie voor Jeugd en Gezin.
- S. (2010, 02). 13 jaar. (H. e. Nico, Interviewer) Wonend in Overberg, gesloten jeugdinrichting.
- S. (2010). *Wonend in Overberg Gesloten Jeugdzorg*. Overberg: Geïnterviewd in Overberg JeugdzorgPlus, 10 weken in het meidenhuis gewoond.
- Slot, N., & Spanjaard, H. (2009). *Competentievergroting in de residentiële jeugdzorg*. Duivendrecht: HB uitgevers.
- Slot, N., & Spanjaard, H. (1999). *Competentieverzorging in de residentiële jeugdzorg*. Baarn: HB Uitgevers.
- Tomesen, R. (2010). De opkomst van de straatmeid, nog harder dan jongens.
- VanderMeeren, J. G. (1999). *Work, Personnel and Organizational*. Opgeroepen op 04 2010, van <http://www.open.ou.nl/wpo-psy/OUNL-Work/Publicaties/agressie.htm>.
- Wind, H. (2010, februari tot april). Zelfbedachte voorbeelden. *Fictieve voorbeelden* . Ede.
- Wingerden, C. (2010, 04). Docent conflict en agressie beheersing op de CHE.
- Zembla. (2004). *Uitzending van Zembla 'opgesloten meisjes'*.

XIII. Bijlagen

Meidenhuis

Soms kan een meisje niet meer thuis wonen en moet ze direct hulp krijgen. Dan is een beschermende en veilige omgeving nodig, waar het meisje zich gesteund voelt. Waar ze kan werken aan haar problemen. Doorgaans problemen die specifiek zijn voor meisjes. Daarom beschikt De Rading over een crisisopvanggroep alleen voor meiden.

Het Meidenhuis

Het Meidenhuis is een huis in een gewone woonwijk waar meisjes wonen die snel tijdelijk opvang nodig hebben. Er wonen negen meisjes van 13 tot en met 21 jaar. Door problemen van allerlei aard kunnen zij niet thuis wonen. Sommigen hebben te maken gehad met één of andere vorm van seksueel geweld of mishandeling, anderen lopen het gevaar door een verkeerd netwerk af te glijden. Er kan sprake zijn van uit de hand gelopen gezinsverhoudingen, maar er komen in het Meidenhuis ook meisjes terecht die slachtoffer zijn geworden van loverboys of die tegen hun zin uitgehuwelijkt dreigen te worden. Daarom woont een meisje soms geheim in het Meidenhuis. De problemen verschillen, maar ze hebben één ding gemeen: er is sprake van een crisis.

Wonen in Het Meidenhuis

Het verblijf in het Meidenhuis is bedoeld om het meisje uit de crisis te halen. Ze kan er de afstand nemen die nodig is, in een veilige omgeving. Samen met haar begeleiders probeert ze haar problemen op een rijtje te zetten en orde op zaken te stellen. Een voorwaarde om straks weer verder te kunnen.

In het Meidenhuis is dag en nacht begeleiding aanwezig. De meiden



kunnen dagelijks de dingen die hen bezighouden bespreken met de groepsleiders. Iets wat op school is gebeurd, persoonlijke problemen, of onenigheid tussen de meiden onderling. De groepsleiders zorgen voor een veilige en goede sfeer. Daarnaast is er een gastheer die boodschappen doet, eten kookt, schoonmaakt en andere praktische zaken voor zijn rekening neemt. Het Meidenhuis heeft ook een teamleider. Zij begeleidt de groepsleiders en is vaak aanwezig bij begeleidingsgesprekken.

Meidenhuis

Werken aan problemen

Elk meisje krijgt individuele begeleiding. Eén van de groepsleiders wordt haar mentor. Meteen bij het intakegesprek, het eerste gesprek, leggen ze samen de doelen vast waaraan gewerkt gaat worden. Wekelijks kijken het meisje en haar mentor hoe het gaat. Als het kan, betrekken de hulpverleners ook de ouders erbij. De begeleiding richt zich ook op de samenwerking tussen het meisje en haar ouders of verzorgers, om te zorgen dat zij op hen terug kan vallen. Waar mogelijk betrekken we de ouders bij de hulp aan het meisje. We kijken daarbij altijd of het in haar belang is. Dan nodigen we de ouders uit bij het intakegesprek en bij voortgangsgesprekken. We overleggen ook met hen over de weekends en over de tijd na het Meidenhuis.

Afspraken

Alle meisjes krijgen bij het eerste gesprek te horen welke afspraken er gelden in het Meidenhuis. Voordat ze er komen wonen, moeten ze akkoord gaan met deze regels. Voor de meeste meiden betekent dat, dat ze veel minder vrijheid krijgen dan ze zijn gewend. Toch zijn de afspraken hard nodig. Ze zijn de basis voor de stabiele omgeving die het meisje nodig heeft. Dat is een voorwaarde om uit de problemen te komen. Een meisje moet van tevoren toestemming vragen als ze weg wil. Om haar te beschermen, willen de groepsleiders altijd weten waarheen en met wie. Het Meidenhuis moet een veilige en rustige plek zijn. Er zijn meisjes die er in het geheim wonen. Daarom is bezoek aan huis niet toegestaan en mogen de meiden hun adres niet zomaar bekendmaken.

De meiden gaan overdag gewoon naar hun eigen school of naar het WIL-traject, waar ze werken en leren tegelijk. Alleen als het niet anders kan, zoeken we een andere dagbesteding. Elke avond op een vaste tijd eten de meiden samen. Verder hebben ze in huis elke dag een taak, zoals het uitruimen van de vaatwasser, de tafel dekken of de huiskamer netjes maken. 's Avonds zijn er vaste bedtijden. Die zijn afhankelijk van leeftijd.

Aanmelden

Opvang in het Meidenhuis moet worden aangevraagd door een casemanager van Bureau Jeugdzorg. Er wordt niet gewerkt met een wachtlijst: na een uitgebreide, telefonische aanmelding wordt er – als er plaats is – een afspraak gemaakt voor een intakegesprek en een opname op dezelfde dag.

Na zes weken of na drie maanden komt er een einde aan het verblijf in het Meidenhuis. We bespreken met elkaar de ervaringen van het verblijf in het Meidenhuis en wat er nog moet gebeuren in de toekomst. Het meisje gaat terug naar huis, naar een leefgroep op het internaat, een kamertrainingscentrum of een andere opvangplek.

Het Meidenhuis

Postbus 795

3500 AT Utrecht

Telefoon: 030 254 19 73

E-mail: meidenhuis@rading.nl

www.rading.nl



Bijlage B Artikel De opkomst van de straatmeid

Door: Remco Tomesen

Gepubliceerd: zondag 31 januari 2010 22:40

Update: maandag 1 februari 2010 06:30

De straat is niet langer het domein van de jongens. Meiden worden agressiever, organiseren zich soms in groepen. Ze doen mee aan de keiharde straatcultuur, overtreffen de jongens soms.

You don't wanna get smacked right quick

With an upper cut like this

I don't give a fuck if you don't like this

Missy Elliot

Amstelveen, metro 51

Ooggetuige

Ze schreeuwden, ze spuugden, ze krijsten. Eerst waren de Marokkaanse meiden random aan het zieken, gewoon wat passagiers aan het bekogelen met dropjes. Toen kregen de drie meiden - 16/17 jaar - een wat oudere Nederlandse man in het vizier. 'Rot op met je burberryshawl', schreeuwden ze tegen 'm. Herbert Raat, toevallig ook raadslid voor de VVD in Amstelveen, zag het gebeuren en sprak een van de meiden aan. 'Ik zei, nu is het afgelopen, kan het niet wat normaler, ga zitten, of ga uit die metro'. Meteen was Raat het doelwit van de meiden. Een liep naar hem toe, wilde Raat een tik verkopen. De meiden duwden hem, Raat duwde terug. Ze scholden hem uit; vuile dit, vuile dat. Raat merkte dat hij, de man die normaal alles pratend oploste, opeens aan het vechten was. Toen de meiden de metro uitliepen, namen ze afscheid met een paar klodders spug richting Raat.



Beeld: Klaartje Berkelmans

Kijk naar de cijfers over jeugdcriminaliteit, en het incident in de metro past perfect in de trend: meisjes zijn bezig met een inhaalslag op jongens als het gaat om geweld, om criminaliteit. Steeds meer meisjes, steeds meer jonge vrouwen, komen in contact met politie, is een van de belangrijkste conclusies van een rapport over jeugdcriminaliteit, dat het WODC vorige week uitbracht. Tegelijkertijd stijgt het aantal jongens dat in contact komt met justitie veel minder snel. Tussen 2002 en 1 januari 2008 (de laatste meting, vorige week gepubliceerd, de justitiecijfers lopen altijd een paar jaar 'achter') steeg het aantal meiden tussen de 12 en 17 jaar dat in contact kwam met de politie met 50 procent. Een lijn die doorzet, blijkt uit woorden van mensen die de meiden volgen.

'Meiden worden harder', zegt Raoul White, die vanuit het jongerenwerk ziet hoe het met de meiden gaat in Amsterdam Bijlmer. Hij heeft ze zien veranderen, de laatste drie jaar. En hij ziet de opkomst van meidengroepen, zoals de Holendrecht-groep. 'We zijn nu in kaart aan het brengen hoeveel groepen er precies zijn', zegt White, die afdelingsmanager Amsterdam-Zuidoost is bij Spirit, een organisatie voor jeugd en opvoedhulp. Of de meidengroepen net zo crimineel, net zo onverbiddelijk hard, zijn als de jongensgroepen, durft hij nog niet te zeggen. 'Maar het zijn wel stoere meiden, dat zeker', zegt hij eufemistisch.

Ja, meiden zijn agressiever geworden, zegt ook Hans Kaldenbach, die trainingen geeft over straatcultuur aan leraren, politieagenten en hulpverleners. Agressief op een andere manier dan jongens, dat wél, zegt hij. Bij jongens richt woede zich vaak op 'dingen'. Ze trappen tegen een bushokje, een winkelruit, rukken voorwerpen los. Als meiden door het lint gaan, richten ze zich volgens Kaldenbach juist meer op mensen. 'Het is leuk dat meiden mensgerichter zijn dan jongens, maar in dit geval is dat een aardig nadeel'.

Meiden hebben een andere stijl dan jongens, zegt de trainer. Jongens vechten, of dreigen met vechten; meiden gillen, schreeuwen vooral. Soms, zegt Kaldenbach, laten meiden hun nagels extra lang groeien, om het gezicht van mooie tegenstandsters 'af te schrapen'. 'Die lange nagels, dat zijn bijna gewelddwapens'. Hij zag ze, die nagels, bij meiden op een school, waarvan de directie Kaldenbach had ingeschakeld om een oplossing te bedenken voor het lange-nagel-probleem.

Er zijn meer jongen-meisje stijlverschillen, ziet de trainer. Meiden kroppen agressie en woede vaker op dan jongens. Kaldenbach: 'Maar als ze dan door het lint gaan, zijn ze niet meer te stoppen'.

Meiden gebruiken ook het wapen van de intimidatie, de valse beschuldiging. Vooral oudere mannen moeten er voor uitkijken. 'Als je een man bent en twee vechtende meiden uit elkaar haalt, zorg dan dat er een tweede man bij is. Als getuige. Anders zeggen de meiden misschien dat je ze bij de borsten hebt gegrepen'. Nee, dat is niet iets uitzonderlijks, zegt Kaldenbach, hij heeft het verhaal vaak gehoord.

Rotterdam, Korte Hoogstraat

Observatie

Jongen met bontkraagje van rond de 16 schopt met een halve karatetrap een 12-jarige jongen met bril onderuit. Het briljongetje valt hard op straat, de bontkraag loopt verder, om met gejuich te

worden ontvangen door drie meiden. Bontkraag doet zijn trap nog een keer na, de meiden lachen, zijn blij.

'In aanwezigheid van jongens stimuleren meiden vaak geweld, een gevecht', zegt Kaldenbach. 'Dit soort meiden van de straat, de straatcultuurmeiden, willen heftige jongens'. Als een jongen zich een beetje agressief gedraagt tegen een 'normale burger', is een straatmeid al snel ingepalmd, volgens hem. Geld, macht, een dure auto, daar willen meiden mee pronken.

Straatcultuur is iets van allochtonen én autochtonen, zegt Frank van Strijen, oprichter van Jeugd enzo, een organisatie die ondersteuning biedt aan iedereen die met jongeren werkt. Maar sommige groepen zijn wel meer vertegenwoordigd, zoals de Kaapverdiaanse en Antilliaanse meiden. Ook zijn er volgens van Strijen, die een boek over straatcultuur schreef (*Van de straat*) steeds meer Marokkaanse meiden 'die de wereld op een vrij mannelijke manier te lijf gaan'. Soms mét hoofddoek, vaker zonder.

Kenmerken van straatcultuur zijn een sterke groepsbinding (met een hiërarchie), de nadruk op presteren en bezit, het niet schuwen van geweld. Vooral in wijken met lagere inkomens, veel werkloosheid, komt die cultuur veel voor. In grote steden, maar ook steeds vaker in kleinere of middelgrote plaatsen. Marokkanen, Antillianen, Kaapverdianen, Surinamers, ja ook veel Nederlandse jongeren, vormen er (samen) groepen. De Amerikaanse gangstercultuur, hiphop, zou invloed hebben gehad op het ontstaan van de cultuur, maar ook de traditioneel sterk groepsgerichte en masculiene cultuur van groepen allochtonen. Net als de zwakke sociaaleconomische situatie in de wijken. Jongeren gaan vaak volledig op in de cultuur, ouders weten vaak niet waar hun kinderen (hun dochters!) mee bezig zijn. Van Strijen: 'Ik kom best wat Marokkaanse gezinnen tegen waar de ouders zich teruggetrokken hebben. Soms weten ze niet eens op welke school hun kinderen zitten'.

Waren het eerst de jongens, nu doen de meiden ook mee aan de straatcultuur, (of beter: is het hun cultuur). Ja, 'dat is ook emancipatie', zegt White. Die harde cultuur is óók een uitlaatklep voor woede, jaloezie, die zich soms richt op knappe autochtone, blonde meiden.

Leiden - Den Haag, trein

Observatie

Conducteur, een wat dikkere Nederlandse veertiger, geeft een boete aan twee Turkse meisjes omdat deze vóór negen uur reizen met 40 procent korting. Meiden gaan volledig door het lint. Andere passagiers lopen weg, omdat ze het gescheld en geschreeuw niet aan kunnen horen. 'Vuile kaaskop' is nog het vriendelijkste dat er uit de monden van de meiden komt. Verder volgen alle woorden die je aan kanker kunt plakken. En: 'Hij moet dood. Als hij terugkomt, stoppen we z'n hoofd tussen het raam'.

Vaak blijft het bij schelden. Maar, zegt White, afdelingsmanager van Spirit uit Amsterdam-Zuidoost, meiden schuwen het geweld ook niet. 'Soms vechten ze onderling.' En met jongens? White: 'Er lopen meiden rond die echt het gevecht aangaan met jongens.' Van Strijen: 'Voor een meisje is het summum van respect een jongen slaan. En een summum van vernedering voor jongens is geslagen worden door een meisje.'

Dat meiden vechten interessant vinden, blijkt uit de stijgende populariteit van kickboksen. 'Je ziet steeds meer meiden die er mee beginnen', zegt Charro Mauricio, die kickboksles geeft. Er zijn op sommige scholen speciale lessen voor meiden. En er zijn opvallend veel Marokkaanse meiden die aan kickboxen doen.

'Ik doe het, omdat ik gek ben op vechten. En omdat ik zo mijn agressie kan uiten', zegt een Marokkaanse meid op een internetforum. Een andere, Nederlandse, meid: 'Ik zit op karate. Dat moeten mannen maar accepteren'. Meiden kickboksen om in conditie te blijven, zeggen ze, maar ook om zelfverzekerder te worden. En, als het nodig is, een goedgerichte klap te geven. Een meid: 'Ik heb het een keer gebruikt toen een jongen me van achter beetpakte. Toen heb ik diegene een hoek gegeven'.

Amsterdam Bijlmer, metro

Observatie

De metro oogt als een uit de hand gelopen schoolfeest. Een jongen met rastahaar en pet steekt een joint op, hij zit bij twee vrienden; ze zeggen iets tegen een meisje dat tegenover ze zit. De meid loopt stampend weg. Van de andere kant van de metro scheldt ze de jongens uit. Even later gaat haar mobieltje af, haar ringtone blaast een andere tijd, de wereld van de meisjeskamer, de metro in: 'Girls just wanna have fun. They just wanna, they just wanna, they just wanna, they just wanna.... Girls just wanna have fu-un', klinkt de lieve jarentachtighit van Cindy Lauper.

'Ach', zegt Frank van Strijen, als je honderd meisjes op een rij zet, dan zullen er vijftig nog steeds wel 'echt meisje zijn'. Maar, vult hij meteen aan: 'Aan de harde kant van de straatcultuur zie je dat meiden actief bezig zijn om zich gelijk te trekken met jongens'. Ja, vaak overtreffen ze de jongens zelfs in stoer zijn, die hardcore straatmeiden. Meiden die net zo veel drugs wegslikken, net zo veel zuipen als jongens. Meiden die wapens bij zich dragen. Meiden die zoveel mogelijk jongens willen scoren, ja, het liefst seksueel dominant willen zijn.

Er is volgens Van Strijen een 'enorme trots op negatief vrouwelijk gedrag'. Als voorbeeld noemt hij een meid dat een T-shirt droeg met de tekst 'Be Aware of the bitch'. Of de meiden van een Rotterdamse meidengroep, BAM (Bitches aan de Macht), die opschepten over door hoeveel jongens ze 'waren gebest'. Op één avond.

Hard, harder, ja, zelfs harder soms dan jongens. White vraagt zich af of de meiden er gelukkiger van worden. 'Volgens mij wil een vrouw ook gewoon mooi zijn, vrouwelijk en lief'. Nee, dat zullen ze nooit toegeven, zegt White, als je het de meiden op straat zou vragen. De straatmeid herkent zich niet in het lieve meisje. 'Die zal zeggen: als ik lief ben, dan lopen ze over me heen. Natuurlijk wil ik niet zo zijn'.

Bijlage C Agressie en psychische stoornissen bij meisjes in justitiële jeugdinrichtingen

Samenvatting

Aanleiding tot het onderzoek

Alhoewel agressief gedrag voornamelijk bij jongens wordt gezien, toont onderzoek aan dat dergelijk gedrag in toenemende mate ook bij meisjes voorkomt. Zeker meisjes in gesloten Justitiële Jeugdinrichtingen (JJl's) vertonen problemen op dit gebied. Tot nog toe is weinig bekend over deze meisjes en over een mogelijk verband tussen agressie en daarmee samenhangende risicofactoren, zoals psychopathologie. Omdat JJl-meisjes naar verwachting een ongunstige prognose hebben, is verder onderzoek in deze groep aangewezen. Agressie speelt bij deze slechte prognose wellicht een belangrijke rol, wat betekent dat onderzoek naar de samenhang van agressie met allerlei risicofactoren waaronder psychopathologie aangewezen is. Herkenning van risicofactoren moet ertoe leiden dat gerichte interventieprogramma's ontwikkeld worden.

Doelstellingen

De eerste doelstelling van het onderhavige onderzoek was het beschrijven van meisjes geplaatst in JJl's met betrekking tot de aard en ernst van agressief gedrag, en hun sociaaldemografische en psychopathologische kenmerken. Het tweede doel was het verband te onderzoeken tussen agressie en deze sociaaldemografische en psychopathologische kenmerken. Ten derde werd beoogd na te gaan of er met betrekking tot deze kenmerken verschillen bestaan tussen meisjes die civielrechtelijk dan wel strafrechtelijk geplaatst waren.

Methode

In de onderzoeksperiode (2002-2004) werd elk nieuw opgenomen meisje, in drie van de in totaal zeven gesloten justitiële jeugdinrichtingen voor meisjes in Nederland, gevraagd deel te nemen aan het onderzoek. Van de 256 benaderde meisjes gaven 229 toestemming; 72 meisjes waren opgenomen in Jongerenhuis Harreveld, 81 meisjes in De Doggershoek en 76 meisjes in De Heuvelrug. Een meerderheid van 82% werd op civielrechtelijke basis geplaatst, 18% op strafrechtelijke basis. Een kleine groep (N=11) kon niet volledig worden onderzocht, waardoor de groep uiteindelijk uit 218 meisjes bestond. Sociaaldemografische, psychopathologie- en agressiegerelateerde kenmerken werden onderzocht middels dossieronderzoek, zelfrapportage vragenlijsten, een intelligentieonderzoek en een psychiatrisch interview. Op basis van agressiekenmerken gemeld tijdens het psychiatrisch interview werden drie groepen onderscheiden: 1) een niet-agressieve groep (NA), 2) een matig agressieve groep (MA), en 3) een ernstig agressieve groep (EA).

Resultaten

Agressie werd door 59% van de onderzochte meisjes gemeld, terwijl ruim 20% tot de ernstige agressieve groep behoorde. Psychiatrisch onderzoek toonde een hoge prevalentie van zowel externaliserende (21 % Attention Deficit Hyperactivity Disorder [ADHD], 39% Oppositional Defiant Disorder [ODD], 56% Conduct Disorder [CD]) als internaliserende psychopathologie (33% ernstige depressieve symptomatologie, 21% ernstige posttraumatische stresssymptomen, 6% ernstige dissociatieve symptomen). Daarnaast was er frequent sprake van risicogedrag: 1) *middelengebruik*: 52% drugsmisbruik, 30% drugsafhankelijkheid, 19% alcoholmisbruik, 6% alcoholafhankelijkheid; 2) *seksueel risicogedrag*: 36% geen condoomgebruik en 8% geen gebruik van voorbehoedsmiddelen bij

het laatste seksuele contact, 20% één of meer keer zwanger geweest, 37% vier of meer seksuele partners gehad; en 3) *suïcidaliteit*: 47% suïcidale gedachten, intenties of pogingen gedurende het laatste jaar, 34% matig tot ernstige automutilatie gedurende het laatste jaar. Bijna alle meisjes (95%) vermeldden een of meerdere traumatische gebeurtenissen in de voorgeschiedenis.

Tussen de drie agressiegroepen werd geen verschil gevonden ten aanzien van de sociaaldemografische factoren. Wel was er een positief verband tussen de mate van agressie en externaliserende psychopathologie (ADHD, ODD en CD), internaliserende psychopathologie (PTSS), het aantal trauma's en het vóórkomen van risicogedrag (middelenmisbruik en afhankelijkheid, aantal seksuele partners, suïcidaliteit en automutilatie).

Civielrechtelijk en strafrechtelijk geplaatste meisjes verschilden niet in sociaaldemografische factoren, de ernst van zelfgerapporteerde agressie en meeste vormen van psychopathologie. Civielrechtelijk geplaatste meisjes vertoonden wel significant meer oppositioneel gedrag, suïcidaliteit en automutilatie.

In de dossiers van strafrechtelijk geplaatste meisjes werden vaker gewelds- en vermogensdelicten vermeld, terwijl dit bij civielrechtelijk geplaatste meisjes eerder prostitutie, weglloopgedrag en drugsgebruik was.

Conclusie

Meisjes in JJI's vormen een kwetsbare groep welke zich kenmerkt door het frequent voorkomen van agressie, psychopathologie, risicogedrag en traumatische gebeurtenissen. De mate van agressie bleek niet zozeer met sociaaldemografische factoren samen te hangen als wel met psychopathologie en risicogedrag. Tussen civielrechtelijk en strafrechtelijk geplaatste meisjes bestonden slechts een beperkt aantal, doch opmerkelijke, verschillen.

Omwille van frequent voorkomende psychopathologie lijkt zorgvuldige screening van meisjes in de gesloten JJI's noodzakelijk, bij voorkeur vóór of anders zeker zo vroeg mogelijk na plaatsing. Het verband tussen agressie en psychopathologie kan zowel diagnostische als therapeutische consequenties hebben.

Omdat de huidige bevindingen zijn gebaseerd op cross-sectioneel onderzoek, dient vervolgonderzoek

na te gaan in hoeverre bepaalde psychopathologische kenmerken kunnen helpen om toekomstig agressief gedrag te voorspellen. Indien dat zo is, zou vervolgens kunnen worden nagegaan of gerichte interventies een vermindering van agressie tot gevolg kunnen hebben.

Bijlage D Interviews met de medewerkers.

Interview 1

Vragenlijst 'hoe om te gaan met meiden met oppositioneel gedrag in het meidenhuis'

Sekse: vrouw

Leeftijd: 24

Werkzaam bij het meidenhuis sinds? Juni 2007

Werkzaam in de jeugdhulpverlening? Juni 2007

Gesloten inrichting

1. Wat is volgens jou een gesloten inrichting?

Een instelling waarbij alle deuren/ramen etc. op slot zitten, zodat de jongeren niet zomaar naar buiten kunnen en in principe binnen de muren van de instelling blijven. Er kan geen contact met de buitenwereld gemaakt worden zonder hier toestemming voor te hebben van de groepsleiding. Binnen een gesloten inrichting wordt eraan gewerkt dat een jongere weer veilig (zowel voor zichzelf als voor de omgeving) weer kan deelnemen aan de samenleving. Ook zijn er andere middelen beschikbaar dan binnen een open setting om met agressie om te gaan, bijvoorbeeld isoleercellen.

2. Zou je meer willen weten over een gesloten inrichting? Zo ja, wat zou je dan willen weten? Zo nee, waarom niet?

Ik ben een keer met het Meidenhuis gaan kijken op de Lindenhorst, we hebben toen een rondleiding gehad. Hoe een gesloten inrichting er van binnen uit ziet weet ik dus wel, maar ik zou er wel meer over willen weten over hoe zij de jongeren klaarstomen om weer terug te gaan de samenleving in, wat zetten ze in, ik denk dat wij hier wel van kunnen leren (en dat we van elkaar kunnen leren).

3. Zou er meer overleg moeten zijn tussen het meidenhuis en de gesloten inrichtingen? Waarom vindt je dit wel/niet?

Zie vraag 2. Ik denk dat we te maken hebben met deels dezelfde doelgroep en we hierin dus van elkaar kunnen leren. Ook denk ik, dat wanneer een meisje uit een gesloten setting bij het Meidenhuis komt, we overleg kunnen hebben over hoe de overgang zo goed mogelijk te laten verlopen, om te voorkomen dat het weer misgaat. Verder denk ik dat het goed zou kunnen zijn voor sommige meiden die op het Meidenhuis bijvoorbeeld een laatste kans hebben voor ze gesloten gaan, om een keer met de mentor bijvoorbeeld te kijken in een gesloten setting. Ik heb namelijk vaak het idee dat deze meiden onderschatten wat het inhoudt om gesloten te zitten.

4. Welke informatie zou een meisje dat naar een gesloten instelling moet te horen moeten krijgen over een gesloten instelling?

Dat het in het Meidenhuis streng lijkt en we controleren, maar dat dit bij een gesloten instelling nog veel sterker is: deuren en ramen zijn op slot, je kan nergens zomaar heen

binnenshuis en zeker niet buitenshuis. Je gaat naar school op het terrein en zal dus niet meer naar je eigen school kunnen en je eigen vrienden kunnen zien. Er is niet zomaar contact mogelijk met de buitenwereld, dus je zult ook een hoop van de buitenwereld gaan missen (met vriendinnen of je vriendje afspreken/bellen/sms'en, leuke dingen doen etc.). En, zie vraag 5, ik denk dat het goed is als sommige meiden die risico lopen om gesloten te gaan het echt een keer kunnen zien.

5. Zijn er verschillen aan te wijzen in het soort meisje dat een gesloten indicatie krijgt vergeleken met 5 jaar geleden? (of de periode dat je hebt gewerkt) Zo ja, welke? Ik zelf merk hier niet echt een verschil in, het zijn met name meiden die of een gevaar voor zichzelf vormen door de vrijheden die ze pakken, het netwerk waar ze in verkeren; of meiden die een gevaar voor hun omgeving vormen (bijvoorbeeld lovgirls). Binnen het Meidenhuis heb ik tot nu toe vaker te maken gehad met de eerste meiden, die dus een gevaar voor zichzelf vormen.

6. Hoe krijg jij als hulpverlener de meiden die naar een gesloten instelling moeten nog gemotiveerd voor hulpverlening in het meidenhuis? Dit is erg moeilijk, omdat die meiden in hun ogen niets meer te verliezen hebben: hoe goed je het ook doet, je gaat toch gesloten. Wel kan je misschien met S. kijken naar hoe ze dingen kan verdienen op korte termijn: wanneer je vanmiddag op tijd thuis bent mag je op onze kosten 10 min naar een vriendin bellen bijvoorbeeld.

Gedrag van meiden met oppositioneel gedrag

7. Merk je dat het gedrag en de houding van de meiden de afgelopen 5 jaar is veranderd? (of de periode dat je hebt gewerkt)

Ik heb het idee dat de problematiek ingewikkelder wordt, er komt vaak een hoop problematiek kijken vanuit het gezin die de meiden meenemen. Ook heb ik het idee dat wanneer een meisje oppositioneel gedrag vertoont, dit over het algemeen heftiger is dan een paar jaar geleden.

8. Zo ja, wat is er in de afgelopen 5 jaar veranderd? (zie vraag 7)

9. Wat voor gedrag vertoont een meisje met oppositioneel gedrag? Schelden, schreeuwen, gillen, negeren, niet luisteren, met deuren slaan, eigen plan trekken, dingen kapot gooien/slaan, eventueel fysiek geweld tegen personen, maar dit komt in het Meidenhuis niet veel voor, de dingen daarvoor beschreven komen wel voor.

Persoonlijke begeleiding van meiden met oppositioneel gedrag

10. Wat werkt bij het begeleiden van meiden die oppositioneel gedrag vertonen? Werken met een beloningssysteem, zodat er wat te verdienen is.

Zitten op het positieve: als een meisje op tijd is dit ook benoemen, ipv het alleen zeggen als ze te laat is.

Duidelijkheid geven, zodat S. weet waar ze aan toe is.

11. Waar loop je tegen aan bij het persoonlijk begeleiden van een meisje dat oppositioneel gedrag vertoont?

Ik vind het lastig dat wanneer een meisje oppositioneel gedrag blijft vertonen en je hier consequentie op consequentie gaat zetten. Zo kom je in een negatieve spiraal en is het ook lastig om positief te blijven naar S. toe. Verder vind ik het lastiger als een meisje oppositioneel gedrag vertoont in de zin van je negeren en zorgen dat je haar niet kan bereiken, dan als ze tegen je scheldt of schreeuwt.

12. Wat zou bij het begeleiden van meiden met oppositioneel gedrag anders moeten of kunnen?

Ik denk dat we bij het Meidenhuis nog meer op de individuele benadering kunnen gaan zitten: zo kan je misschien voorkomen dat je met een meisje in een negatieve spiraal belandt.

13. Wat doe je om meiden met oppositioneel gedrag positief te bejegenen? Lukt dit?

Proberen een meisje uit te laten razen en daarna in gesprek met haar te gaan over haar gedrag. Dit lukt soms, maar niet altijd. Sommige meiden kunnen erg goed in gesprek gaan over zichzelf, andere meiden zien totaal hun eigen aandeel niet of doen alsof ze het niet raakt (vandaar dat ik het ook lastiger vindt om met de meiden om te gaan die oppositioneel gedrag vertonen in de zin dat ze zich afsluiten voor je).

Verder probeer ik te luisteren naar de boodschap die S. met haar gedrag zendt en dit serieus te nemen (bijvoorbeeld; niemand luistert naar mij, dan moet je hier dus wel serieus naar kijken als een meisje dit zo voelt).

Meiden met oppositioneel gedrag in de groep

14. Wat voor een effect heeft een meisje met oppositioneel gedrag op de groep?

Ze kan de groep ermee op stelten zetten, andere meiden erin mee trekken. Ze kan ook juist het erg onveilig maken voor de groep, zorgen dat andere meiden zich niet veilig voelen.

15. Wat zou er moeten gebeuren om dat gedrag in te perken?

Haar proberen weg te halen uit de groep (of de groep bij haar weghalen als het eerste niet lukt), zodat de groep er zo min mogelijk last van heeft.

16. Welke middelen heb je tot je beschikking om zulk gedrag te beperken?

Aparte ruimtes in huis, en verder vooral je stem/het verbale. Als het echt uit de hand loopt en het is niet meer veilig, kan in het uiterste geval de politie gebeld worden.

17. Zijn deze middelen voldoende?

Over het algemeen wel, ik heb nog maar een enkele keer de politie hoeven te bellen (dit doe ik ook echt alleen in uiterste nood, omdat je dit het liefst niet wil). Soms helpt het alleen al om te zeggen dat je de politie gaat bellen.

18. Wat zou jou helpen om je aandacht tussen de groep en het oppositionele gedrag van een meisje beter te kunnen verdelen?

Altijd met minstens 2 mensen op de groep staan (en dan het liefst 2 vaste krachten), zodat als een meisje oppositioneel gedrag vertoont, een werker zich met dit meisje bezig kan houden en de andere werker zich op de groep kan richten.

Algemene vragen

19. Moeten meiden met oppositioneel gedrag opgevangen worden in de crisisopvang?

Waarom wel, waarom niet?

Ja, ik denk dat dit ook bij onze doelgroep hoort en we hier ook voor opgeleid zijn om deze meiden op te vangen. Wel denk ik dat je altijd de inschatting moet maken wanneer het nog veilig is voor de werkers en de andere meiden en wanneer het zo uit de hand loopt dat het Meidenhuis geen veilige plek meer voor dit meisje is.

20. Hoe vaak gebeurt het gemiddeld dat je een meisje krijgt met een gesloten indicatie?

Niet heel vaak, ik zou het niet kunnen schatten. Wat wel een belangrijke verandering nu is, is dat de meiden nu moeten weten als ze gesloten gaan, ook al is er nog geen plek en ze moeten hier nog lang op wachten. Dit maakt voor hun gedrag veel uit, omdat ze dan al weten dat ze gesloten gaan en het idee hebben niets meer te verliezen te hebben.

21. Wat zou jij als medewerker meer nodig hebben om beter om te kunnen gaan met meiden met oppositioneel gedrag?

Het liefst zou ik, vooral in de avonden, dubbel staan met nog een vaste kracht op de groep, omdat je samen sterker staat en je de aandacht kan verdelen en kan overleggen, mocht er iets misgaan.

22. Welke methodiek is volgens jou het best inzetbaar bij deze meiden?

Ik denk dat je dit niet over de meiden met oppositioneel gedrag in het algemeen kan zeggen, omdat dit eraan ligt wat eraan ten grondslag ligt. Is het een meisje dat in een loyaliteitsconflict zit, dan zou de contextuele methodiek die we nu gebruiken goed kunnen helpen, bij andere meiden helpt misschien juist weer iets anders.

23. Welke achtergrondinformatie over oppositiele meiden zou jou kunnen helpen om beter met deze meiden om te kunnen gaan?

Ik zou nog wel meer tips en trucs willen om met deze meiden om te gaan. Ik denk dat er nog wel meer manieren zijn die we hier niet gebruiken. Ook dit zouden we misschien van de gesloten instellingen kunnen leren.

24. Wat voor een handelingstips en/of tools zouden jou kunnen helpen om beter om te kunnen gaan met meiden met oppositioneel gedrag?

Ik zou wel meer willen leren over meiden die zich afsluiten, die gewoon hun eigen gang gaan en die je moeilijk kan bereiken.

25. Wat zou je daarvoor nodig hebben?

Het met het team bespreken, of juist met andere ervaringsdeskundigen die misschien er weer een ander licht op kunnen werken.

26. Zijn er tenslotte nog dingen die niet gevraagd zijn, maar die je wel kwijt wil?

Nee, alles is volgens mij gevraagd. Veel succes met jullie onderzoek, ik hoop dat jullie wat aan mijn antwoorden hebben gehad!

Interview 2

Vragenlijst 'hoe om te gaan met meiden met oppositioneel gedrag in het meidenhuis'

Sekse vrouw

Leeftijd 28

Werkzaam bij het meidenhuis sinds? 1 januari 2010

Werkzaam in de jeugdhulpverlening?

1 januari 2010

Gesloten inrichting

1. Wat is volgens jou een gesloten inrichting?
Instelling waar je niet vrijwillig geplaatst bent. Het heeft een strak regiem en hoge beveiliging (zoals gevangenis) Inrichting geeft aan dat er behandeling plaats vind voor patiënt/cliënt.
2. Zou je meer willen weten over een gesloten inrichting? Zo ja, wat zou je dan willen weten? Zo nee, waarom niet?
Het is altijd goed om meer te weten. Dus ja. Ik zou graag een beter beeld hebben van de sociale kaart als het gaat om jeugd inrichtingen. En daarbij ook kijkend naar de verschillende behandelmethodes.
3. Zou er meer overleg moeten zijn tussen het meidenhuis en de gesloten inrichtingen?
Waarom vindt je dit wel/niet
Zelf ben ik nog maar zeer kort werkzaam op het meidenhuis en hun dus nog geen goed overzicht van de externe partners van het meidenhuis. Maar als dit voor sommige meiden de vervolgplek is zou ik het goed vinden om vanuit de organisatie contact met elkaar te hebben. Dit kan ook zorgen voor een warme overdracht.
4. Welke informatie zou een meisje dat naar een gesloten instelling moet te horen moeten krijgen over een gesloten instelling?
Ze moet haar rechten en plichten weten. (praktische zaken) ZE moet weten wat de werkwijze is binnen de gesloten instelling. Daarnaast moet ze samen met de instelling een behandelingsplan opstellen.
5. Zijn er verschillen aan te wijzen in het soort meisje dat een gesloten indicatie krijgt vergeleken met 5 jaar geleden? (of de periode dat je hebt gewerkt) Zo ja, welke?
Vanuit de jeugdhulpverlening kan ik hier geen antwoord op geven. Vanuit het cultureel werk heb ik wel het idee dat er een verschuiving aan het plaatsvinden is. Voorheen werd gesloten niet snel ingezet bij meiden. (dit heeft te maken met dat het nog meer een mannen/jongens wereld was) De heftigheid en problematiek van meiden is de laatste jaren expressief gestegen. In de hulpverlening zie je dat deze doelgroep meiden geen aansluiting vind bij het reguliere aanbod van de hulpverlening en word daarom sneller naar gesloten gestuurd.

6. Hoe krijg jij als hulpverlener de meiden die naar een gesloten instelling moeten nog gemotiveerd voor hulpverlening in het meidenhuis?
Ik denk dat het meidenhuis geen hulpverleningsplek is. Het is een overbruggingsperiode naar een vervolgplek. Er is dus geen motivatie nodig om samen een behandelingsplan op te stellen en deze te gaan uitvoeren.

Gedrag van meiden met oppositioneel gedrag

7. Merk je dat het gedrag en de houding van de meiden de afgelopen 5 jaar is veranderd? (of de periode dat je hebt gewerkt)
Jazeker. Wat ik bij vraag 5 al aangaf is dat meiden de afgelopen jaren steeds mondiger zijn geworden. Ze maken een inhaalslag in vergelijking met jongens. Het is maatschappelijk nog steeds minder geaccepteerd dat meiden agressief en of excessief gedrag vertonen. En men weet daar nog niet goed mee om te gaan. In preventie werk worden meiden en vooral allochtone meiden moeilijk bereikt. Daarnaast word de maatschappij/ het milieu waar deze doelgroep in leeft steeds harder. Om te overleven zullen ze zelf ook harder moeten worden en dit uit zich in oppositioneel gedrag.
8. Zo ja, wat is er in de afgelopen 5 jaar veranderd?
Zie vraag 7. Toevoeging, door de harde maatschappij word het grensoverschrijdende gedrag vaak gestimuleerd.
9. Wat voor gedrag vertoont een meisje met oppositioneel gedrag?
Meisje heeft slecht zicht op haar eigen aandeel in bijvoorbeeld een ruzie. Ze kan niet of nauwelijks reflecteren op eigen gedrag. Ze kan agressief zijn/reageren. Grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van regels/regelgeving. Snel prikkelbaar (kort lontje)

Persoonlijke begeleiding van meiden met oppositioneel gedrag

10. Wat werkt bij het begeleiden van meiden die oppositioneel gedrag vertonen?
Ik denk dat in het algemeen het goed helpt dat een team goed op elkaar is ingespeeld en 1 lijn volgen. Er moet structuur zijn. Duidelijk regels, wanneer deze overtreden worden hier direct en consequent op reageren.

Het positieve gedrag belonen en negatief gedrag (wanneer mogelijk bij kleine dingen) niet of nauwelijks aandacht aan besteden.
11. Waar loop je tegen aan bij het persoonlijk begeleiden van een meisje dat oppositioneel gedrag vertoont?
Wanneer een meisje in een groep zich niet aan de regels houdt en dit bewust inzet richting leiding.

12. Wat zou bij het begeleiden van meiden met oppositioneel gedrag anders moeten of kunnen?
In het algemeen meer tijd vrij kunnen maken voor persoonlijke aandacht. Dus het belonen en stimuleren van positief gedrag. Daarnaast individuele aandacht aan een meisje geven om situaties met haar te bespreken. Wanneer je als leiding een patroon ziet dit bespreekbaar met haar maken.
13. Wat doe je om meiden met oppositioneel gedrag positief te bejegenen? Lukt dit?
Complimenteren op concrete handelingen. Ruimte geven aan negatief gedrag. Niet meteen bovenop zitten maar waar mogelijk is negeren. Preventief aandacht geven aan groep/meiden om zo een prettige sfeer neer te zetten. Dit om meiden samen verantwoordelijk te maken voor deze sfeer. En waar ze elkaar ook op aan kunnen spreken.

Meiden met oppositioneel gedrag in de groep

14. Wat voor een effect heeft een meisje met oppositioneel gedrag op de groep?
Grensoverschrijdend gedrag van de andere meiden. Geprikkeld worden om op negatieve manier aandacht te vragen.
15. Wat zou er moeten gebeuren om dat gedrag in te perken?
Zie vraag 13.
16. Welke middelen heb je tot je beschikking om zulk gedrag te beperken?
Weinig. Ik denk dat het middel namelijk tijd is. Tijd is aandacht.
17. Zijn deze middelen voldoende?
Nee zie vraag 16
18. Wat zou jou helpen om je aandacht tussen de groep en het oppositionele gedrag van een meisje beter te kunnen verdelen?
Meer inzicht in oppositioneel gedrag te krijgen waardoor je het eerder kan herkennen en dan loslaten en je meer kunt richten op de groep van het individu. Daarnaast tijd bij bijvoorbeeld intake om dit gedrag bespreekbaar te maken en hier samen een plan voor op te stellen. (dit ook evalueren en bijstellen)

Algemene vragen

19. Moeten meiden met oppositioneel gedrag opgevangen worden in de crisisopvang?
Waarom wel, waarom niet?
Natuurlijk. Als S. gedragsmatig geen onveiligheid voor zichzelf op groep geeft kan een meisje naar mijn mening bij een crisisopvang terecht.
20. Hoe vaak gebeurt het gemiddeld dat je een meisje krijgt met een gesloten indicatie?
Hier kan ik geen antwoord op geven aangezien mijn korte werkperiode op het meidenhuis.

21. Wat zou jij als medewerker meer nodig hebben om beter om te kunnen gaan met meiden met oppositioneel gedrag?
Aangegeven bij vraag 18. Het lijkt me goed om meer inzicht te krijgen in oppositioneel gedrag en hier bijvoorbeeld een training in te krijgen. Net zoals bijvoorbeeld agressietraining.
22. Welke methodiek is volgens jou het best inzetbaar bij deze meiden?
Ik heb geen hulpverleningsachtergrond en weet ook niet welke methodieken er van toepassing zullen zijn. Naar mijn mening werkt structuur, duidelijkheid, aandacht en belonen het beste. Daarnaast is het goed om emotioneel niet te dicht betrokken te raken. Dit word als de ingang gezien voor de manier van aandacht vragen.
23. Welke achtergrondinformatie over oppositionele meiden zou jou kunnen helpen om beter met deze meiden om te kunnen gaan?
Hoe je de symptomen kunt herkennen. En oefenen hoe om te gaan in verschillende situaties. Persoonlijk ben ik meer een doener en wil dit graag oefenen dan vanuit boeken bestuderen.
24. Wat voor een handelingstips en/of tools zouden jou kunnen helpen om beter om te kunnen gaan met meiden met oppositioneel gedrag? *Heb ik in voorgaande vragen al beantwoord.*
25. Wat zou je daarvoor nodig hebben?
-
26. Zijn er tenslotte nog dingen die niet gevraagd zijn, maar die je wel kwijt wil?
Ben benieuwd wat jullie definitie van oppositioneel gedrag is. En vind het leuk om te weten waarom jullie voor het onderwerp en de koppeling oppositioneel gedrag en gesloten inrichting hebben gekozen.

Interview 3

Vragenlijst 'hoe om te gaan met meiden met oppositioneel gedrag in het meidenhuis'

Sekse: v

Leeftijd: 25

Werkzaam bij het meidenhuis sinds? Oktober 2009

Werkzaam in de jeugdhulpverlening Oktober 2009

Gesloten inrichting

1. Wat is volgens jou een gesloten inrichting?
Een instelling waar meiden moeten verblijven door de uitspraak van de rechter.
2. Zou je meer willen weten over een gesloten inrichting? Zo ja, wat zou je dan willen weten? Zo nee, waarom niet?
-
3. Zou er meer overleg moeten zijn tussen het meidenhuis en de gesloten inrichtingen?
Waarom vindt je dit wel/niet
Qua alles, regels, dagindelingen, enz
4. Welke informatie zou een meisje dat naar een gesloten instelling moet te horen moeten krijgen over een gesloten instelling?
Weet niet
5. Zijn er verschillen aan te wijzen in het soort meisje dat een gesloten indicatie krijgt vergeleken met 5 jaar geleden? (of de periode dat je hebt gewerkt) Zo ja, welke?
Daar werk ik nog te kort voor in het meidenhuis
6. Hoe krijg jij als hulpverlener de meiden die naar een gesloten instelling moeten nog gemotiveerd voor hulpverlening in het meidenhuis? *Ik probeer op positiviteit te zitten.*

Gedrag van meiden met oppositioneel gedrag

7. Merk je dat het gedrag en de houding van de meiden de afgelopen 5 jaar is veranderd? (of de periode dat je hebt gewerkt)
Daar werk ik nog te kort voor op het meidenhuis.
8. Zo ja, wat is er in de afgelopen 5 jaar veranderd?
Idem
9. Wat voor gedrag vertoont een meisje met oppositioneel gedrag?
-

Persoonlijke begeleiding van meiden met oppositioneel gedrag

10. Wat werkt bij het begeleiden van meiden die oppositioneel gedrag vertonen?
S. luistert niet, houdt zich niet aan de regels, zet andere meiden op.
11. Waar loop je tegen aan bij het persoonlijk begeleiden van een meisje dat oppositioneel gedrag vertoont?
Het is moeilijk om naar de andere meiden te verantwoorden waarom zij zich wel aan de regels moet blijven houden terwijl ze zien dat zij dit ook niet doet.
12. Wat zou bij het begeleiden van meiden met oppositioneel gedrag anders moeten of kunnen?
Meer groepsleiding op de groep + sneller duidelijkheid over het perspectief
13. Wat doe je om meiden met oppositioneel gedrag positief te bejegenen? Lukt dit?
Het negatieve gedrag negeren en zoveel mogelijk op het positieve gaan zitten.

Meiden met oppositioneel gedrag in de groep

14. Wat voor een effect heeft een meisje met oppositioneel gedrag op de groep?
Zorgt voor een negatieve sfeer en maakt dat andere meiden het zelfde gedrag vertonen.
15. Wat zou er moeten gebeuren om dat gedrag in te perken?
Een lijn vormen met de andere collega's, duidelijk zijn in wat we accepteren.
16. Welke middelen heb je tot je beschikking om zulk gedrag te beperken?
Het team
17. Zijn deze middelen voldoende?
Niet altijd
18. Wat zou jou helpen om je aandacht tussen de groep en het oppositionele gedrag van een meisje beter te kunnen verdelen?
?

Algemene vragen

19. Moeten meiden met oppositioneel gedrag opgevangen worden in de crisisopvang?
Waarom wel, waarom niet?
Wel: wat is het alternatief? Niet: deze meiden verstoren de hele groep en daarmee het proces van sommige andere meiden.
20. Hoe vaak gebeurt het gemiddeld dat je een meisje krijgt met een gesloten indicatie?
Laatste tijd niet zo vaak, vaak krijgen ze op het meidenhuis een laatste kans om zich te bewijzen. Als dit niet lukt dan gaan ze gesloten.
21. Wat zou jij als medewerker meer nodig hebben om beter om te kunnen gaan met meiden met oppositioneel gedrag?
Meer middelen om met deze meiden om te gaan
22. Welke methodiek is volgens jou het best inzetbaar bij deze meiden?
?

23. Welke achtergrondinformatie over oppositionele meiden zou jou kunnen helpen om beter met deze meiden om te kunnen gaan?
Misschien meer informatie over de achterliggende stoornissen.
24. Wat voor een handelingstips en/of tools zouden jou kunnen helpen om beter om te kunnen gaan met meiden met oppositioneel gedrag? *Tja kan ik zo niet bedenken.*
25. Wat zou je daarvoor nodig hebben?
Weet niet
26. Zijn er tenslotte nog dingen die niet gevraagd zijn, maar die je wel kwijt wil? *Nee*

Interview 4

Vragenlijst 'hoe om te gaan met meiden met oppositioneel gedrag in het meidenhuis'

Sekse: vrouw

Leeftijd 26

Werkzaam bij het meidenhuis sinds? 2009 januari

Werkzaam in de [jeugdhulpverlening?22007007](#)

Gesloten inrichting

1. Wat is volgens jou een gesloten inrichting?
Een inrichting waar jongeren niet weg kunnen en een machtiging van de rechter voor nodig hebben.
2. Zou je meer willen weten over een gesloten inrichting? Zo ja, wat zou je dan willen weten? Zo nee, waarom niet?
Ja, over de dagindeling, dagstructuur en regels.
3. Zou er meer overleg moeten zijn tussen het meidenhuis en de gesloten inrichtingen?
Waarom vindt je dit wel/niet
Wel om te kijken/ overleggen of de gesloten plek goed aansluit.
4. Welke informatie zou een meisje dat naar een gesloten instelling moet te horen moeten krijgen over een gesloten instelling?
Dat ze een deel vrijheid moet inleveren.
5. Zijn er verschillen aan te wijzen in het soort meisje dat een gesloten indicatie krijgt vergeleken met 5 jaar geleden? (of de periode dat je hebt gewerkt) Zo ja, welke?
Dat denk ik niet, denk wel dat de loverboy problematiek hier is.
6. Hoe krijg jij als hulpverlener de meiden die naar een gesloten instelling moeten nog gemotiveerd voor hulpverlening in het meidenhuis?
Door het te hebben over de toekomst/ opleiding

Gedrag van meiden met oppositioneel gedrag

7. Merk je dat het gedrag en de houding van de meiden de afgelopen 5 jaar is veranderd? (of de periode dat je hebt gewerkt)
nee
8. Zo ja, wat is er in de afgelopen 5 jaar veranderd?
Nt
9. Wat voor gedrag vertoont een meisje met oppositioneel gedrag?
Schreeuwen, schelden, agressief gedrag,. Spullen kapot gooien.

Persoonlijke begeleiding van meiden met oppositioneel gedrag

10. Wat werkt bij het begeleiden van meiden die oppositioneel gedrag vertonen?
Grenzen bieden, duidelijkheid bieden.

11. Waar loop je tegen aan bij het persoonlijk begeleiden van een meisje dat oppositioneel gedrag vertoont?
Verzetten tegen hulpverlening- geen ingang vinden.
12. Wat zou bij het begeleiden van meiden met oppositioneel gedrag anders moeten of kunnen?
Meer duidelijkheid hoe om te gaan met dit gedrag.
13. Wat doe je om meiden met oppositioneel gedrag positief te bejegenen? Lukt dit?
Door het positieve te benadrukken, dit groter maken lukt niet altijd

Meiden met oppositioneel gedrag in de groep

14. Wat voor een effect heeft een meisje met oppositioneel gedrag op de groep?
Draait de groep negatief, laat de groep zich verzetten tegen de leiding.
15. Wat zou er moeten gebeuren om dat gedrag in te perken?
Meer leiding aanwezig, zodat je meer begeleiding hebt voor zowel S. met oppositioneel gedrag voor de groep.
16. Welke middelen heb je tot je beschikking om zulk gedrag te beperken?
Collega's

Gespreksruimte.
17. Zijn deze middelen voldoende?
Niet altijd
18. Wat zou jou helpen om je aandacht tussen de groep en het oppositionele gedrag van een meisje beter te kunnen verdelen?
Collega's zodat je je aandacht beter kan verdelen, 1 houdt zich bezig met S. de ander met de groep.

Algemene vragen

19. Moeten meiden met oppositioneel gedrag opgevangen worden in de crisisopvang?
Waarom wel, waarom niet? Wel ze hebben opvang nodig

Niet meidenhuis wordt misbruikt als wachtkamer
20. Hoe vaak gebeurt het gemiddeld dat je een meisje krijgt met een gesloten indicatie?
Meestal hebben ze de kans om te laten zien dat ze niet gesloten hoeven (hangt dus vaak boven hun hoofd)
21. Wat zou jij als medewerker meer nodig hebben om beter om te kunnen gaan met meiden met oppositioneel gedrag?
Meer collega's zodat je je aandacht kan verdelen
22. Welke methodiek is volgens jou het best inzetbaar bij deze meiden?
Competentie gericht werken

23. Welke achtergrondinformatie over oppositionele meiden zou jou kunnen helpen om beter met deze meiden om te kunnen gaan?
Geschiedenis meiden, wanneer oppositioneel worden, welke methode werkt?
24. Wat voor een handelingstips en/of tools zouden jou kunnen helpen om beter om te kunnen gaan met meiden met oppositioneel gedrag?
Weten hoe agressie werkt hoe dit voor jouw en S. werkt. Op 1 lijn zitten met collega's
25. Wat zou je daarvoor nodig hebben?
Met collega's erover hebben in vergaderingen.
26. Zijn er tenslotte nog dingen die niet gevraagd zijn, maar die je wel kwijt wil?
Nee

Interview 5

Vragenlijst 'hoe om te gaan met meiden met oppositioneel gedrag in het meidenhuis'

Sekse: vrouw

Leeftijd: 25

Werkzaam bij het meidenhuis sinds? Juni 2007

Werkzaam in de *hulpverlening*? Juni 2007

Gesloten inrichting

1. Wat is volgens jou een gesloten inrichting?
Je mag niet weg als je dit wil. Gesloten machtiging, kamer op slot
2. Zou je meer willen weten over een gesloten inrichting? Zo ja, wat zou je dan willen weten? Zo nee, waarom niet?
Ja, werkwijze, overgang naar de maatschappij
3. Zou er meer overleg moeten zijn tussen het meidenhuis en de gesloten inrichtingen?
Waarom vindt je dit wel/niet
Wel ivm, evt doorstroom en ok overgang van MH naar gesloten
4. Welke informatie zou een meisje dat naar een gesloten instelling moet te horen moeten krijgen over een gesloten instelling?
Werkwijze van de instelling op jezelf moeten staan
5. Zijn er verschillen aan te wijzen in het soort meisje dat een gesloten indicatie krijgt vergeleken met 5 jaar geleden? (of de periode dat je hebt gewerkt) Zo ja, welke?
Soort meisje niet echt, wel de manier waarop het moet gaan
6. Hoe krijg jij als hulpverlener de meiden die naar een gesloten instelling moeten nog gemotiveerd voor hulpverlening in het meidenhuis?
Positief stimuleren dingen laten zien die goed gaan en ze mee kunnen nemen naar een vervolgplek

Gedrag van meiden met oppositioneel gedrag

7. Merk je dat het gedrag en de houding van de meiden de afgelopen 5 jaar is veranderd? (of de periode dat je hebt gewerkt) *Ja*
8. Zo ja, wat is er in de afgelopen 5 jaar veranderd?
Meiden zijn meer geïndividualiseerd weinig mensen in het netwerk. Meer op zichzelf waardoor ze grensoverschrijdend zijn omdat ze 'toch niemand meer hebben'
9. Wat voor gedrag vertoont een meisje met oppositioneel gedrag?
Liegt, m grensoverschrijdend, houdt zich niet aan de regels.

Persoonlijke begeleiding van meiden met oppositioneel gedrag

10. Wat werkt bij het begeleiden van meiden die oppositioneel gedrag vertonen?
Duidelijke regels stellen, consequent zijn.
11. Waar loop je tegen aan bij het persoonlijk begeleiden van een meisje dat oppositioneel gedrag vertoont?
Het ongrijpbare gedrag, geen motivatie meer
12. Wat zou bij het begeleiden van meiden met oppositioneel gedrag anders moeten of kunnen?
Meer persoonlijke aandacht, meer aandacht voor perspectief
13. Wat doe je om meiden met oppositioneel gedrag positief te bejegenen? Lukt dit?
Proberen meiden te motiveren voor positief gedrag ondanks het negatieve gedrag

Meiden met oppositioneel gedrag in de groep

14. Wat voor een effect heeft een meisje met oppositioneel gedrag op de groep?
Groep meenemen in negativiteit.
15. Wat zou er moeten gebeuren om dat gedrag in te perken?
Meer collega's zodat aandacht verdeeld kan worden. Meer middelen voor dit gedrag
16. Welke middelen heb je tot je beschikking om zulk gedrag te beperken?
Dagelijkse routine + andere regels
17. Zijn deze middelen voldoende?
Nee
18. Wat zou jou helpen om je aandacht tussen de groep en het oppositionele gedrag van een meisje beter te kunnen verdelen?
Meer collega's + meer info over wat werkt in zo'n situatie.

Algemene vragen

19. Moeten meiden met oppositioneel gedrag opgevangen worden in de crisisopvang?
Waarom wel, waarom niet?
Wel want deze meiden hebben opvang nodig

Niet want is deze hulpvorm geschikt voor deze meiden
20. Hoe vaak gebeurt het gemiddeld dat je een meisje krijgt met een gesloten indicatie?
Vaak hangt ze een gesloten indicatie boven het hoofd niet zo vaak komen ze ermee binnen
21. Wat zou jij als medewerker meer nodig hebben om beter om te kunnen gaan met meiden met oppositioneel gedrag?
Zie vraag 18
22. Welke methodiek is volgens jou het best inzetbaar bij deze meiden?
Zou ik graag willen weten

23. Welke achtergrondinformatie over oppositionele meiden zou jou kunnen helpen om beter met deze meiden om te kunnen gaan?
Meer info over wat werkt zie vraag 22
24. Wat voor een handelingstips en/of tools zouden jou kunnen helpen om beter om te kunnen gaan met meiden met oppositioneel gedrag?
Na aanleiding van vraag 22 de handelingstips die hieruit bekend zijn
25. Wat zou je daarvoor nodig hebben?
Een methodiek specifiek hiervoor
26. Zijn er tenslotte nog dingen die niet gevraagd zijn, maar die je wel kwijt wil?
Nee

Interview 6

Vragenlijst 'hoe om te gaan met meiden met oppositioneel gedrag in het meidenhuis'

Sekse: vrouw

Leeftijd: 21

Werkzaam bij het meidenhuis sinds? April 2009 in dienst, sept 2008 -april 2009 stage

Werkzaam in de hulpverlening?

Gesloten inrichting

1. Wat is volgens jou een gesloten inrichting?
Ots, uithuisplaatsing, gesloten setting- niet zomaar weg kunnen, kamer op slot
2. Zou je meer willen weten over een gesloten inrichting? Zo ja, wat zou je dan willen weten? Zo nee, waarom niet?
Wat is daar het dagritme? Wat voor hulp/ begeleiding wordt er aangeboden? Aan wat voor regels moet ik denken in een gesloten setting?
3. Zou er meer overleg moeten zijn tussen het meidenhuis en de gesloten inrichtingen?
Waarom vindt je dit wel/niet
Ja, om beter af te stemmen en of het zou helpen als een bepaald meisje gesloten gaat.
4. Welke informatie zou een meisje dat naar een gesloten instelling moet te horen moeten krijgen over een gesloten instelling?
Zie vraag 2
5. Zijn er verschillen aan te wijzen in het soort meisje dat een gesloten indicatie krijgt vergeleken met 5 jaar geleden? (of de periode dat je hebt gewerkt) Zo ja, welke?
nt
6. Hoe krijg jij als hulpverlener de meiden die naar een gesloten instelling moeten nog gemotiveerd voor hulpverlening in het meidenhuis?
Vaak zij er nog 2 mogelijkheden (gesloten- slecht gedrag op MH of open setting -goed gedrag MH) Hierbij leg je de verantwoordelijkheid bij S. zelf. Daardoor is er eigenlijk altijd wel motivatie

Gedrag van meiden met oppositioneel gedrag

7. Merk je dat het gedrag en de houding van de meiden de afgelopen 5 jaar is veranderd? (of de periode dat je hebt gewerkt)
Ja, het lijkt erop dat er steeds meer meiden komen met externaliserende problematiek en steeds minder met internaliserende problematiek.
8. Zo ja, wat is er in de afgelopen 5 jaar veranderd?
Zie vraag 7
9. Wat voor gedrag vertoont een meisje met oppositioneel gedrag?
Brutaal, manipuleren, instrumentele agressie, liegen, overschrijden van regels en grenzen.

Persoonlijke begeleiding van meiden met oppositioneel gedrag

10. Wat werkt bij het begeleiden van meiden die oppositioneel gedrag vertonen?
Serius nemen/laten voelen, in overleg blijven, duidelijke grenzen/regels aangeven en consequent hierin blijven, positieve individuele aandachten.
11. Waar loop je tegen aan bij het persoonlijk begeleiden van een meisje dat oppositioneel gedrag vertoont?
 - a. *Liegedrag.*
 - b. *Zeer goed (onopvallend) kunnen manipuleren.*
 - c. *Continue aftasten van regels/grenzen van S..*
12. Wat zou bij het begeleiden van meiden met oppositioneel gedrag anders moeten of kunnen?
Meer tijd voor persoonlijke begeleiding en aandacht

Als team zeer consequent dezelfde regels en grenzen hanteren.
13. Wat doe je om meiden met oppositioneel gedrag positief te bejegenen? Lukt dit?
Positief gedrag continue complimenteren

Individuele aandacht voor S.

Meiden met oppositioneel gedrag in de groep

14. Wat voor een effect heeft een meisje met oppositioneel gedrag op de groep?
Zuigt aandacht naar zich toe. Waardoor er geen/weinig aandacht is voor andere meiden/ kan soms een negatieve sfeer n eerzetten (zorgt bepalend voor sfeer)
15. Wat zou er moeten gebeuren om dat gedrag in te perken?
Altijd een begeleider op de groep, die S. waar nodig van de groep kan halen + aanspreken en complimenten/ bekrachtigen van positief gedrag.
16. Welke middelen heb je tot je beschikking om zulk gedrag te beperken?
 - a. *vaste regels- extra dubbele dienst.*
 - b. *De mogelijkheid om te straffen en belonen.*
 - c. *Een ruimte om S. apart te nemen.*
17. Zijn deze middelen voldoende?
Niet wanneer een meisje een meisje continue aandacht + 1 op 1 begeleiding nodig heeft door haar oppositioneel gedrag.
18. Wat zou jou helpen om je aandacht tussen de groep en het oppositionele gedrag van een meisje beter te kunnen verdelen?
Altijd minimaal 2 begeleiders op de groep van 9 meiden.

Algemene vragen

19. Moeten meiden met oppositioneel gedrag opgevangen worden in de crisisopvang?
Waarom wel, waarom niet?
Ja, hebben ook recht op rust en veiligheid + aandacht voor een geschikte vervolgplek.
20. Hoe vaak gebeurt het gemiddeld dat je een meisje krijgt met een gesloten indicatie?
1 op de 20?
21. Wat zou jij als medewerker meer nodig hebben om beter om te kunnen gaan met meiden met oppositioneel gedrag?
Altijd minimaal 2 begeleiders op een groep

Bij zeer ernstig gedrag een individuele begeleider voor een paar uur per dag.
22. Welke methodiek is volgens jou het best inzetbaar bij deze meiden?
Welke zijn er?
23. Welke achtergrondinformatie over oppositionele meiden zou jou kunnen helpen om beter met deze meiden om te kunnen gaan?
Hoe ga je om met instrumentele agressie?

Hoe ga je om met lieg gedrag.
24. Wat voor een handelingstips en/of tools zouden jou kunnen helpen om beter om te kunnen gaan met meiden met oppositioneel gedrag?
Zie vraag 23
25. Wat zou je daarvoor nodig hebben?
Voldoende overleg en ondersteuning van het team
26. Zijn er tenslotte nog dingen die niet gevraagd zijn, maar die je wel kwijt wil?
nee

Bijlage E Interviews met de meiden met oppositioneel gedrag

Interview 1

Telefonisch interview met Z. (13 jaar)

- Hoe was het voor jou toen je hoorde dat je gesloten moest?
- *Ik had het wel verwacht. Ik had een laatste kans gekregen. Ik dacht alleen dat het niet echt zou moeten, dat ik gesloten moest. Ik heb eerst een week in Haarlem gesloten gezeten. Dat was erg. Ik mocht helemaal niet naar buiten en moest de hele tijd boven op mijn kamer zitten. Hier valt het super mee, ik mag alles. Eerst schrok ik wel, want mijn broer heeft ook gesloten gezeten en nu moest ik er ook ineens naartoe. Ik denk niet dat het werkt dat ik gesloten zit. Ik leer hier toch niets.*
- Wat betekende dit voor je verblijf in het meidenhuis?
- *Ik wilde graag naar Fides dus wilde eerst mijn best wel doen, maar ik mocht van mijn moeder nooit een weekend weg. Dus toen heb ik het maar gewoon gedaan en ben ik weggelopen. En ik ben blij dat ik het gedaan heb, ik denk nog elke dag aan die leuke dagen.*
- Wat moest er gebeuren wilde jij gemotiveerd zijn voor hulp?
- *Ik was gemotiveerd. Ik wilde naar Fides. Maar omdat ik niets mocht wilde ik ook mijn best niet meer doen.*
- Hoe vond jij het in het meidenhuis?
- *Sommige leiding vond ik stom. Die konden niet eens lachen als ik een grapje maakte. Sommige leiding mocht mij ook niet. Dat merkte ik doordat ze veel te serieus op mij reageerden en dan moeilijk keken.*
- Waarom is lachen om een grapje dan belangrijk voor je?
- *Dat geeft vertrouwen, dat iemand je begrijpt, weet je. Dan ben ik sneller geneigd om naar die persoon toe te gaan als ik ook niet lekker in mijn vel zit.*
- Wat had je nodig van ons als groepsleiding?
- *Leiding kon niets doen. Ik mocht van mijn moeder niets. En ik wilde ook niets meer. Ik dacht, ik moet toch gesloten, dan ga ik er nu nog wat leuks van maken, ja!*
- Hoe krijg je meiden gemotiveerd die gesloten moeten? Welke middelen/tools zijn er in te zetten bij meiden met oppositioneel gedrag die bij de crisisopvang komen? Hoe gaat het meidenhuis in de crisisopvang om met meiden die oppositioneel gedrag vertonen?
- *Ik was niet te motiveren, alleen als ik meer mocht van mijn moeder.*
- Hoe had jij ervoor kunnen zorgen dat je niet gesloten hoefde?
- *Ik kon naar school gaan in plaats van weglopen. Maar dacht daar niet aan. Ik mocht niets en heb ervan genoten. Het was de moeite waard en ik zou het ook zo over doen. Het waren de beste dagen van mijn leven!*
- Wat kon het meidenhuis hier aan doen?
- *Niets*

Interview 2

Telefonisch interview met K. (14 jaar)

- Hoe was het voor jou toen je hoorde dat je gesloten moest?
- *Ik vond het moeilijk, dit betekende een grote verandering voor mij. Maar ik zou ook meer hulp krijgen en dit had ik nodig.*
- Wat betekende dit voor je verblijf in het meidenhuis?
- *Leerzaam, ik zie het als een tussenstop.*
- Wat moest er gebeuren wilde jij gemotiveerd zijn voor hulp?
- *In eerste instantie zegt K. niets. In tweede instantie zei ze dat de groepsleiding zich meer had kunnen inzetten.*
- Hoe vond jij het in het meidenhuis?
- *Ik had er geen problemen ik vond het gezellig en leuk.*
- Wat had je nodig van ons als groepsleiding?
- *De groepsleiding deed het goed. Ze hebben me goed behandeld en goed hun werk gedaan.*
- Hoe krijg je meiden gemotiveerd die gesloten moeten? Welke middelen/tools zijn er in te zetten bij meiden met oppositioneel gedrag die bij de crisisopvang komen? Hoe gaat het meidenhuis in de crisisopvang om met meiden die oppositioneel gedrag vertonen?
- *Ik heb maar 2 weken op het meidenhuis gewoond en hoorde pas thuis dat ik gesloten moest. Na 2 weken meidenhuis mocht er niet meer blijven omdat ik had gereld op het meidenhuis en dingen had uitgehaald.*
- Hoe had jij ervoor kunnen zorgen dat je niet gesloten hoefde?
- *Door me te gedragen.*
- Wat kon het meidenhuis hier aan doen? *Niets,*
- *ik had me moeten gedragen.*

Interview 3

Mondeling interview met J. (16 jaar)

- Hoe was het voor jou toen je hoorde dat je gesloten moest?
- *J. vertelde dat ze eigenlijk heel blij was dat ze gesloten moest. Ze zag zelf in dat het op het meidenhuis niet goed ging. Ze dacht bij zichzelf: 'dan ga ik naar een goede inrichting.' Tegelijkertijd was ze heel bang. Dit vanwege de verhalen die ze hoorde over de gesloten inrichting. Op de vraag of ze van de leiding had willen horen hoe het er aan toe ging op de gesloten inrichting, antwoordde ze dat ze dan was weggelopen.*
- Wat betekende dit voor je verblijf in het meidenhuis?
- *Tussen het moment dat ze hoorde dat ze naar de gesloten inrichting moest en daadwerkelijk ging zaten twee weken. In die twee weken ging J. behoorlijk rellen. Dit deed ze niet omdat ze bang was dat ze naar gesloten moest gaan. Ze deed dit veel meer omdat ze juist wilde dat ze zo snel mogelijk naar de gesloten instelling zou gaan.*
- Wat moest er gebeuren wilde jij gemotiveerd zijn voor hulp?
- *J. vertelde dat ze heel erg gemotiveerd was voor hulp en dat ze zelfs lange tijd clean is geweest van drugs. Maar toen ze hoorde dat ze gesloten moest is ze weer begonnen met de drugs omdat ze het bij gesloten toch wel weer af zou leren.*
- Hoe vond jij het in het meidenhuis?
- *J vertelde dat ze het heel leuk vond in het meidenhuis en met sommige leiding goed kon opschieten. J. vertelde ook dat sommige leiding in het meidenhuis niet mocht. Dit had vooral te maken met het feit hoe ze de leiding zag. Sommige leiding schatte ze in als 17 of 18 jaar en daar zou ze echt niet naar luisteren. Een andere leiding zag ze als Belg en ze dacht dat alle Belgen dom waren en daarom luisterde ze niet naar haar.*
- Wat had je nodig van ons als groepsleiding?
- *Wat J. zou helpen in de tijd dat ze moest wachten op plaatsing waren de volgende dingen:*
 - *Rustig met haar praten.*
 - *Haar uit laten praten.*
 - *Haar erkenning geven en snappen wat ze bedoelt.*
 - *Laten zien dat je te vertrouwen bent en eerlijk bent.*
 - *J. had behoefte aan medeleven.*
 - *Praten.*
 - *Af en toe een knuffel geven om een arm om haar heen slaan. Tijdens haar verblijf in het meidenhuis begon ze te realiseren hoe erg ze haar moeder mistte.*
 - *Als ze een keer boos was en haar kamer aan het verbouwen was dan was het beter geweest haar te laten gaan. Anders krijg je negatieve aandacht en dat helpt niet.*
 - *Gelijk duidelijk maken waar J. mee bezig is.*
 - *Gelijk een gesprek erover, als dit niet kan, haar naar haar kamer sturen en het er later nog over hebben.*
 - *In het meidenhuis word er niet veel op je gelet dus je kan behoorlijk je eigen gang gaan, vooral als er overdracht plaats vindt.*
 - *De voogd bellen als een meisje onhandelbaar is helpt meestal ook wel.*
- Hoe krijg je meiden gemotiveerd die gesloten moeten? Welke middelen/tools zijn er in te zetten bij meiden met oppositioneel gedrag die bij de crisisopvang komen? Hoe gaat het meidenhuis in de crisisopvang om met meiden die oppositioneel gedrag vertonen?

- Door naar meiden te luisteren. Maar als ze gesloten moesten dacht J. dat alle meiden wel zouden tegenstribbelen.
- Hoe had jij ervoor kunnen zorgen dat je niet gesloten hoefde?
- Geen drugs gebruiken en zich netjes gedragen.
- Wat kon het meidenhuis hier aan doen?.
- Zie vraag 5

Overige informatie:

J. vertelde dat toen ze in de gesloten inrichting kwam ze de eerste keer zich moest uitkleden en drie keer moest bukken zodat de begeleiding kon checken of ze wat in haar vagina had of niet. Daarna ging ze naar de intakeruimte en kreeg ze handdoeken, een wasmand, een bekertje, een trui, een pyjama, badslippers en 5 T-shirts.

Vervolgens word je naar je eigen kamer begeleidt. Elk meisje heeft een eigen kamertje. Dit kamertje kan op slot en de deur heeft een kijkluik waar je als begeleiding doorheen kan kijken.

J. vertelde dat je 5 fases hebt. In het begin zijn de doelen heel klein, je moet bijvoorbeeld laten zien dat jij je tanden poetst. Als je dit kan mag je naar de volgende fase die uit wat grotere doelen bestaan. Bij elke fase hoort ook een beloning.

De meiden moeten ook overal toestemming voor vragen als ze wat willen. De gesloten inrichting heeft een hele strakke structuur. Nieuwe medewerkers mogen de eerste paar weken ook alleen meelopen zonder wat te zeggen vertelde Paula later omdat de nieuwe medewerker eerst moet wennen aan de structuur.

Alles wat de meiden nodig hebben zit intern op de locatie. Er is een school en er is werk, mochten ze wat geld willen verdienen. Bij elk meisje wordt gekeken naar haar eigen hulpverleningsplan en naar aanleiding daarvan zullen er doelen worden opgesteld.

Veel deuren in de inrichting zijn ook op slot zodat de meiden niet zomaar weglopen.

Hierna hebben we ook nog even gesproken met Paula de begeleidster.

Paula gaf aan dat meiden met oppositioneel gedrag gewoon werden afgezonderd mochten ze een gevaar zijn voor de groep. Deze afzondering kan op verschillende manieren gebeuren. Een meisje wordt afgezonderd op haar kamer of ze wordt opgesloten in een prikkelarme ruimte of ze wordt naar het hoofdgebouw gebracht en wordt opgesloten in een isoleercel.

Een meisje dat oppositioneel gedrag vertoond wordt continu erop gewezen dat ze daar alleen zichzelf mee heeft. Als een meisje doorgaat met niet luisteren wordt erop de knop gedrukt en komt er meer begeleiding bij en zal S. met gepast geweld naar haar kamer worden gebracht.

Verder gaf Paula aan dat er nu meer en meer samenwerking komt tussen de verschillende instanties.

Interview 4

Mondeling interview met S. (13 jaar)

- Hoe was het voor jou toen je hoorde dat je gesloten moest?
- *S. was blij dat ze gesloten moest omdat ze wist dat ze het in het meidenhuis toch niet geholpen kon worden. Meiden met haar problematiek passen daar niet. Er is veel te veel vrijheid. Ze vond het spannend maar wilde ook graag omdat ze dan echt geholpen kon worden.*
- Wat betekende dit voor je verblijf in het meidenhuis?
- *Volgens S betekende het niets voor haar verblijf.*
- Wat moest er gebeuren wilde jij gemotiveerd zijn voor hulp?
- *'Ik wist dat ik in het meidenhuis niet geholpen kon worden en kon alles doen wat ik wilde. Ik heb de hele tijd nog steeds gedeald en drugs gebruikt, hebben jullie niet gemerkt hè? Dus was het goed dat ik gesloten moest. Nu zit ik nog niet achter de hekken en ik vecht nu zelfs met de leiding. Ik moet echt achter de hekken want dat heb ik nodig. Daar kan ik echt tot rust komen en veranderen.'*
- Hoe vond jij het in het meidenhuis?
- *S. gaf aan dat het de tijd van haar leven was. Dit kwam omdat ze naar haar idee alles kon maken zonder echt gestraft te worden. De leiding praatte bijvoorbeeld best veel maar deed als het nodig was niet veel om haar gedrag af te stoppen. Ze had vooral kritiek op het feit dat er tijdens de overdracht totaal niemand op de groep staat waardoor de meiden hun eigen gang gaan. Er staan te weinig mensen op de groep.*
- *Het meidenhuis blijft ook lief. Medewerkers blijven zeggen: 'ik begrijp het wel, ik snap het wel'. Dit komt onecht over omdat het steeds wordt herhaald. Het lijkt er daardoor ook op alsof de leiding de confrontatie proberen te ontlopen. Sommige medewerkers zijn ook niet erg consequent in hun optreden. Dit laat volgens S. onzekerheid zien en daardoor krijgen ze minder respect voor de desbetreffende leiding. Bij andere leiding (noemde de namen van een aantal vaste medewerkers) wist je wat je wel en niet kon maken. Daar zou je sommige dingen ook niet zo gauw bij doen.*
- Wat had je nodig van ons als groepsleiding?
- *S. had ook graag meer informatie gewild over de gesloten inrichting. Op een gegeven moment had ze ook door dat dit niet de plaats voor haar was en daarom wilde ze door. Alleen duurde de plaatsing erg lang, die onzekerheid speelde haar parten.*
- *S. vertelde ook dat beloningen veel beter werken dan complimentjes krijgen. Het krijgen van dingen is of het mogen van dingen zijn beter dan het krijgen van een complimenten.*
- Hoe krijg je meiden gemotiveerd die gesloten moeten? Welke middelen/tools zijn er in te zetten bij meiden met oppositioneel gedrag die bij de crisisopvang komen? Hoe gaat het meidenhuis in de crisisopvang om met meiden die oppositioneel gedrag vertonen?
- *Door niet zo lief te doen, zei S. 'Doe deuren op slot en heb strengere straffen, want een meisje gaat nu echt niet luisteren hoor als ze alleen maar eerder naar bed moet.'*
- Hoe had jij ervoor kunnen zorgen dat je niet gesloten hoefde?
- *'Niet, want ik wilde gesloten.'*
- Wat kon het meidenhuis hier aan doen?
- *'Dus ook niets'*

Bijlage F Spanningsopbouwschema

VOORBEELD

Als Anouk geplaagd wordt door Nick en de groepsleider weet dat Anouk aardig wat vaardigheden in huis heeft om Nick van repliek te dienen, kan hij het beste observeren hoe Anouk zich verweert en vervolgens Anouks gedrag – als dat adequaat is – versterken met feedback. Als Anouk er niet uitkomt, kan de groepsleider met een instructie komen.

Als duidelijk is dat de betrokken jongeren de escalerende gedragsketen niet zullen onderbreken, is snel handelen nodig. Dreigende incidenten en crisissituaties verdwijnen vrijwel nooit uit zichzelf als men een afwachthouding aanneemt.

Voor kinderen of jongeren die regelmatig boos en agressief reageren, kan het behulpzaam zijn een 'spanningsopbouwschema' te maken:

- op welke wijze loopt de spanning en het gedrag bij de betreffende jongere op van 'ontspannen' naar 'geprikkeld', 'dreigend verbaal agressief' en 'fysiek agressief'?
- wat kan de omgeving (groepsleiders, leerkrachten, ouders) doen om de spanning te verminderen c.q. het agressieve gedrag stop te zetten?
- wat kan de jongere zelf doen om de spanning te verlagen?

Het spanningsopbouwschema levert handreikingen om mogelijke escalatie tijdig te signaleren en de spanning te verlagen: wanneer de jongere bepaalde signalen uitzendt dat 'er iets in de lucht hangt', kan de groepsleider proberen in te grijpen en de spanning te reduceren.

Spanningsopbouwschema		Naam:		
		Datum:		
Fase	Situatiekenmerken	Gedragskenmerken	Wat kan omgeving doen om spanning te verminderen?	Wat kan een jongere zelf doen?
Ontspannen				
Geprikkeld				
Dreigend, verbaal agressief				
Fysiek agressief				

In de tweede kolom schrijft de groepsleider de gebeurtenissen of situaties op die bij de jongere kunnen leiden tot de betreffende 'spanningsfase' of deze in stand houden. In de derde kolom schrijft de groepsleider op welke gedragingen voor de jongere kenmerkend zijn in de betreffende spanningsfase. De informatie uit de tweede en derde kolom kan gebaseerd zijn op:

- algemene gedragsobservaties;
- SRC-analyses of probleemanalyses van situaties waarin het gedrag van een jongere geëscaleerd is (zie paragraaf 4.4.2 en 5.4.2);
- een door de jongere getekend stripverhaal van een situatie van agressie (zie paragraaf 4.5).

In de vierde kolom schrijft de groepsleider op wat anderen, zoals groepsleiders, leerkrachten en ouders, kunnen doen om de spanning te verminderen. De informatie kan gebaseerd zijn op analyses van situaties waarin het gedrag van een jongere geëscaleerd is en op ingevulde gebruiksaanwijzingen door ouders, groepsleiders en de jongere zelf (zie paragraaf 5.3.3).

In de vijfde kolom schrijft de groepsleider op wat de jongere zelf kan doen om de spanning te reduceren. De informatie in deze kolom kan gebaseerd zijn op ideeën van de jongere vanuit gesprekken naar aanleiding van incidenten. Veelal is er bij de betreffende jongere een behandeldoel met betrekking tot 'zelfcontrole' of 'boosheidscontrole', dat geconcretiseerd wordt in één of meerdere werkpunten. (Zie verder paragraaf 5.5.)

Het kennen van de spanningsopbouw van een jongere die regelmatig dreigend en agressief is, maakt het makkelijker tijdig in te grijpen.

Bijlage G wetboekartikelen

Uitwerking artikel 77s Wetboek van Strafrecht

Titel VIII A. Bijzondere bepalingen voor jeugdige personen

Artikel 77s

1.

De maatregel van plaatsing in een inrichting voor jeugdigen kan slechts worden opgelegd, indien

- a.** het een misdrijf betreft waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten;
- b.** de veiligheid van anderen dan wel de algemene veiligheid van personen of goederen het opleggen van die maatregel eist, en
- c.** de maatregel in het belang is van een zo gunstig mogelijke verdere ontwikkeling van de verdachte.

2.

De rechter legt de maatregel slechts op, nadat hij zich een met redenen omkleed, gedagtekend en ondertekend advies heeft doen overleggen van ten minste twee gedragsdeskundigen van verschillende disciplines. Het advies wordt door de deskundigen gezamenlijk dan wel door ieder van hen afzonderlijk uitgebracht. Indien dit advies eerder dan een jaar voor de aanvang van de terechtzitting is gedagtekend kan de rechter hier slechts gebruik van maken met instemming van het openbaar ministerie en de verdachte.

3.

De maatregel kan ook worden opgelegd indien de verdachte niet strafbaar is op de grond dat het feit hem wegens de gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens niet kan worden toegerekend. Indien bij de verdachte tijdens het begaan van het feit een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens bestond, dient bij toepassing van het eerste lid één van de gedragsdeskundigen een psychiater te zijn.

4.

Het tweede lid blijft buiten toepassing indien de betrokkene weigert medewerking te verlenen aan het onderzoek dat ten behoeve van het advies moet worden verricht. Voor zover mogelijk maken de gedragsdeskundigen gezamenlijk dan wel ieder van hen afzonderlijk over de reden van weigering rapport op. De rechter doet zich zoveel mogelijk een ander advies of rapport, dat hem over de wenselijkheid of noodzakelijkheid van de oplegging van de maatregel kan voorlichten en aan de totstandkoming waarvan de betrokkene wel bereid is om medewerking te verlenen, overleggen.

5.

Indien de maatregel is opgelegd draagt Onze Minister van Justitie de tenuitvoerlegging op aan een inrichting als bedoeld in artikel 1, onder b, van de Beginnelsenwet justitiële jeugdinrichtingen, of doet hij de veroordeelde elders opnemen.

6.

De maatregel geldt voor de tijd van twee jaar. De termijn gaat in nadat de rechterlijke uitspraak onherroepelijk is geworden. De maatregel vervalt bij het onherroepelijk worden van een rechterlijke uitspraak waarbij de betrokkene wederom de maatregel wordt opgelegd.

7.

De termijn van de maatregel loopt niet:

- a. gedurende de tijd dat aan de veroordeelde uit anderen hoofde rechtens zijn vrijheid is ontnomen en gedurende de tijd dat hij uit zodanige vrijheidsontneming ongeoorloofd afwezig is;
- b. wanneer de veroordeelde langer dan een week ongeoorloofd afwezig is uit de plaats die voor de tenuitvoerlegging van de maatregel is aangewezen.

8.

Onze Minister van Justitie kan de maatregel te allen tijde, na advies te hebben ingewonnen van de raad voor de kinderbescherming, voorwaardelijk of onvoorwaardelijk beëindigen

Artikel 1:254 LID 1 EN 4

Boek 1. Personen- en familierecht

Titel 14. Het gezag over minderjarige kinderen

Afdeling 4. Ondertoezichtstelling van minderjarigen

Artikel 254

1.

Indien een minderjarige zodanig opgroeit, dat zijn zedelijke of geestelijke belangen of zijn gezondheid ernstig worden bedreigd, en andere middelen ter afwending van deze bedreiging hebben gefaald of, naar is te voorzien, zullen falen, kan de kinderrechter hem onder toezicht stellen van een stichting als bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg .

2.

De kinderrechter kan een in het eerste lid bedoelde minderjarige door of voor wie een aanvraag tot het verlenen van een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd als bedoeld in artikel 28 van de Vreemdelingenwet 2000 is ingediend en die in verband daarmee in een opvangcentrum als bedoeld in artikel 1, onder d, van de Wet Centraal Orgaan opvang asielzoekers verblijft, onder toezicht stellen van een daartoe door Onze Minister van Justitie aanvaarde rechtspersoon.

3.

Onze Minister van Justitie kan voorwaarden stellen bij of voorschriften verbinden aan de aanvaarding, bedoeld in het tweede lid, en de rechtspersoon voor een bepaalde tijd aanvaarden.

4.

De kinderrechter kan een minderjarige onder toezicht stellen op verzoek van een ouder, een ander die de minderjarige als behorende tot zijn gezin verzorgt en opvoedt, de raad voor de kinderbescherming, of het openbaar ministerie.

5.

Op verzoek van de stichting, dan wel op verzoek van de met het gezag belaste ouder of de minderjarige van twaalf jaren of ouder, kan de kinderrechter de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg , die het toezicht heeft, vervangen door een zodanige stichting in een andere provincie. De raad voor de kinderbescherming is bevoegd het in de vorige volzin bedoelde verzoek in te dienen, indien de raad van oordeel blijft dat de uithuisplaatsing niet op de voet van artikel 263, eerste lid , dient te worden beëindigd. Indien ten tijde van een verlenging van de duur van de ondertoezichtstelling niet meer wordt voldaan aan de eisen voor benoembaarheid, bedoeld in het tweede lid, vervangt de kinderrechter ambtshalve de door Onze Minister van Justitie aanvaarde rechtspersoon door een stichting als bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg , tenzij voortzetting van de taken door bedoelde rechtspersoon hem om reden van continuïteit noodzakelijk voorkomt.

6.

Op een rechtspersoon als bedoeld in het tweede lid, zijn de bepalingen van de afdelingen 4 en 5 alsmede artikel 326 van overeenkomstige toepassing. In geval van vervanging op de voet van het vijfde lid van de in het tweede lid bedoelde rechtspersoon, wordt de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg in de provincie waar de desbetreffende minderjarige duurzaam verblijft benoemd.

Artikel 1:261 lid 1 BW

Boek 1. Personen- en familierecht

Titel 14. Het gezag over minderjarige kinderen

Afdeling 4. Ondertoezichtstelling van minderjarigen

Artikel 261

1.

Indien dit noodzakelijk is in het belang van de verzorging en opvoeding van de minderjarige of tot onderzoek van diens geestelijke of lichamelijke gesteldheid, kan de kinderrechter de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg op haar verzoek machtigen de minderjarige gedurende dag en nacht uit huis te plaatsen. De machtiging kan eveneens worden verleend op verzoek van de raad voor de kinderbescherming of van het openbaar ministerie.

Artikel 1:305 lid 3 BW

Boek 1. Personen- en familierecht

Titel 14. Het gezag over minderjarige kinderen

Afdeling 6. Voogdij

§ 4. Voogdij van rechtspersonen

Artikel 305

1.

De stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg, die hem toevertrouwde minderjarigen uit huis plaatst, houdt de raad voor de kinderbescherming schriftelijk op de hoogte van de plaatsen waar zij zich bevinden.

2.

De plaatsen, waar een stichting als bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg, minderjarigen heeft geplaatst, worden door de raad voor de kinderbescherming bezocht, zo vaak hij dit ter beoordeling van de toestand der minderjarigen dienstig acht.

3.

De artikelen 261, vijfde lid, 262, eerste en derde lid, 263, eerste lid, eerste volzin, en vierde lid, eerste volzin, en 265, eerste lid, zijn van overeenkomstige toepassing. Artikel 3, vierde lid, van de Wet op de jeugdzorg is eveneens van overeenkomstige toepassing.



YOUTURN – Een methodiek voor alle JJI's

Alle justitiële jeugdinstellingen (JJI's) werken vanaf 2010 met de basismethodiek YOUTURN. Deze methodiek is een integratie en uitbreiding van twee methodieken waar JJI's al langer goede ervaringen mee hebben: het Sociaal Competentie Model (SCM) en EQUIP. In YOUTURN –de naam zegt het al– draait alles om het aanleren van eigen verantwoordelijkheid. Met deze methodiek kunnen de pedagogisch professionals en de docenten in alle JJI's de jongeren op een eenduidige en duidelijke manier bejegenen en behandelen. De tijd 'binnen' wordt zo goed mogelijk benut om het redderisico terug te dringen en ter voorbereiding op een geslaagde resocialisatie.

Keuze basismethodiek

De keuze voor deze basismethodiek is tweeledig. Voor de jongeren brengt YOUTURN duidelijkheid en continuïteit. Ze weten altijd precies hoe hun dagprogramma eruit ziet en wat er van ze wordt verlangd. Ook bij een eventuele overplaatsing, want alle JJI's werken volgens dezelfde methodiek: de behandeling wordt gewoon voortgezet en de bejegening is hetzelfde. Voor de medewerkers van de JJI's brengt YOUTURN naast duidelijkheid ook afwisseling in

het werk, omdat ze verschillende rollen vervullen in onderdelen van de methodiek. YOUTURN bestaat uit vijf fases. Afhankelijk van het oordeel van de rechter doorlopen jongeren een of meer fases van de methodiek. De eerste drie fases vinden binnen de instelling plaats; de laatste twee buiten.

Fase 1: intake

Fase 1 is de intakefase. Daarin wordt alle beschikbare informatie over de jongere verzameld. In het wekelijkse netwerkberaad bespreken vertegenwoordigers van de JJI, de Raad voor de Kinderbescherming en de jeugdreclassering de informatie en kijken wat er het beste kan gebeuren met de betreffende jongere. Ook de ouders en de jongere zelf worden bij deze fase betrokken. Op basis van alle informatie stelt de JJI een perspectiefplan op. Daarin is vastgelegd waaraan de jongere in de komende fase gaat werken.

Fase 2: dagprogramma

In fase 2 van het verblijf (ongeveer 10 weken) is het dagprogramma van de jongere volledig gevuld. Elke doordeweekse dag volgt de jongere onderwijs in de school op het terrein van de JJI. Per jongere wordt bekeken wat zijn/haar leermogelijkheden zijn en welke diploma's tijdens het verblijf kunnen worden behaald. Daarnaast draait het dagprogramma om het aanleren van taken en vaardigheden. Deze zijn onderverdeeld in basisprofielen. Profiel 1 betreft relatief eenvoudige vaardigheden, bijvoorbeeld zelfstandig het bed opmaken en goed luisteren naar anderen. Zodra de jongere de vaardigheden van een basisprofiel goed beheerst, krijgt hij/zij een certificaat en gaat hij/zij werken aan het volgende profiel.

In totaal zijn er vijf profielen. Gedurende het hele dagprogramma staat het profiel centraal, want zowel tijdens schooltijd als op de groep krijgt de jongere feedback op zijn/haar gedrag. Als het even kan, heeft de jongere aan het einde van fase twee de vijf basisprofielen afgerond. De jongeren leren ook van elkaar. Elke week zijn er twee EQUIP-bijeenkomsten en een Tip-bijeenkomst. In een groep leren jongeren op EQUIP-bijeenkomsten van de trainers hoe ze zich sociaal vaardig gedragen en hoe ze omgaan met kwaadheid en lastige morele keuzes. Tijdens de Tip-bijeenkomst helpen ze elkaar, onder begeleiding van twee trainers, bij het oplossen van moeilijke situaties.

Aan het einde van de tweede fase is meestal het oordeel van de rechter bekend. De ketenpartners van het trajectberaad bespreken dan het vervolgetraject. Als de rechter heeft besloten dat de jongere langer in de JJI moet blijven, stelt de JJI een tweede perspectiefplan op.

Fase 3: persoonlijke ontwikkeling

Fase 3 start na ongeveer 12 weken. Naast het dagelijkse onderwijs werkt de jongere in deze fase aan persoonlijke leerdoelen oftewel ontwikkelprofielen. Bovenop de EQUIP-en Tipbijeenkomsten zet de JJI in deze fase gerichte gedragsinterventies in. Elke jongere krijgt interventies aangeboden die aansluiten op zijn/haar problematiek. Welke dat zijn, is vastgelegd in het perspectiefplan. De gedragsinterventies worden uitgevoerd door gedragswetenschappers en andere pedagogische professionals die daartoe zijn bevoegd.

Fase 4: resocialisatie

Fase 4 bereidt de jongere voor op de nieuwe start. Deze periode staat in het teken van scholing en training buiten de inrichting.

Integratie en uitbreiding

De basismethodiek YOUTURN is een integratie en uitbreiding van het Sociaal Competentie Model (SCM) en EQUIP. Kenmerkend zijn de geprotocolleerde instroomfase met screeningsinstrumenten, de aandacht voor ouderparticipatie, het veiliger maken van het leefklimaat met behulp van de groepsbijeenkomsten, frequente gesprekken tussen mentor en jongere over het gedrag op de groep en meetbare leerdoelen. Groepswerkers vervullen de rol van groepsleider, mentor en trainer en krijgen daarin begeleiding van een methodiecoach.

De jongeren volgen een scholings- en trainingsprogramma en krijgen begeleiding van een Individueel Trajectbegeleider van de JJI en/of de (jeugd)reclassering. Daarnaast zetten we, waar wenselijk, interventies uit de derde fase voort (doorgaans bij een ambulante aanbieder of via Work Wise).

Fase 5: nazorg

In fase 5 draagt de JJI alle relevante informatie over aan de (jeugd)reclasseerder en de gemeente. De resocialisatie wordt nu geheel buiten de inrichting voortgezet. De (jeugd)reclasseerder ondersteunt de jongeren bij praktische zaken als het (blijven) volgen van een opleiding, het vinden of behouden van werk en wanneer wenselijk ook bij het vinden van woonruimte. Daarnaast ziet de reclasseerder waar nodig toe op het voorzetten van interventies of de behandeling.

Meer informatie

Kijk op www.dji.nl en www.dejeugdinrichting.nl

Colofon

Realisatie: Afdeling Corporate Communicatie

Deze uitgave is bedoeld voor extern gebruik. Het is zuiver informatief. Er kunnen geen rechten aan worden ontleend. DJI aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten in de uitgave.

© Dienst Justitiële Inrichtingen

Februari 2009

Bijlage I Ontwikkelingstaken voor jongeren tot 21 jaar volgens het competentiemodel

Thema's

- Verwerven eigen identiteit
- Oriëntatie op de maatschappij
- Losmaken uit het gezin
- Aangaan van intieme relaties

Taken

1. Vormgeven aan veranderende relaties binnen het gezin
2. Participeren in onderwijs of werk
3. Creëren en onderhouden van eigen woon- en leefsituatie
4. Opbouwen en onderhouden van sociale contacten en vriendschappen
5. Vormgeven aan seksualiteit en intimiteit
6. Zorgdragen voor gezondheid en uiterlijk
7. Omgaan met autoriteiten en instanties
8. Invullen van vrije tijd

Bijlage J Competentieanalyse tijdens het verblijf in het meidenhuis

Taken

-
-
-
-
-

Vaardigheden

- Aanwezig
- Te ontwikkelen

Stressoren

Pathologie

Protectieve factoren

Bijlage K 5G Schema

G-G-G- schema

Gebeurtenis (G1)

Gedachten (G2)

Gevoel (G3)

Gedrag (G4)

Gevolg (G5)

Gebeurtenis: met wie, wat, waar, wanneer?

Gedachten: wat dacht ik?

Gevoel: hoe voelde het?

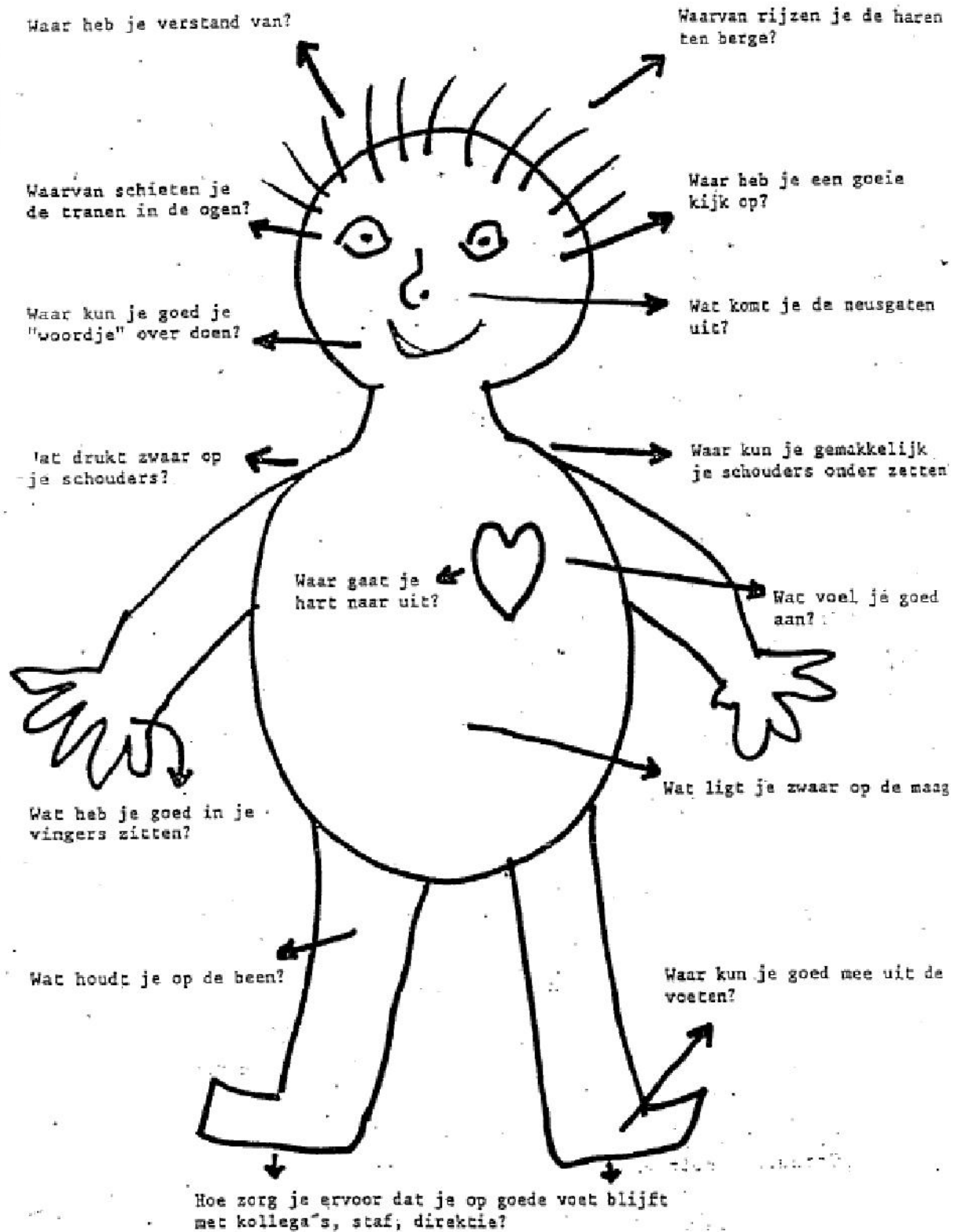
Gedrag: hoe deed ik het, wat deed ik?

Gevolg: hoe liep het voor mij af?

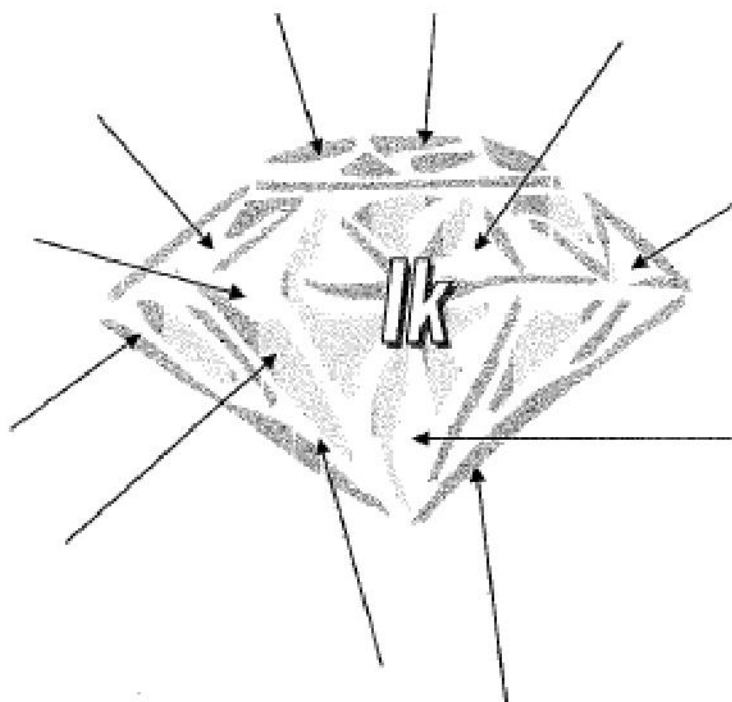
Klopten mijn gedachten?

Welke bewijzen zij er voor? Welke zijn er tegen?

Bijlage L Vragen wie ben ik?



Bijlage M De diamant



Persoonlijkheidsfacetten:

Deze diamant bevat ontelbaar veel facetten. (Kanten) Door de diamant te bewegen ontstaat steeds een ander beeld van dezelfde edelsteen. Al die mooi geslepen facetten vormen één kostbare diamant. Zo is dat ook bij jou. Jou persoonlijkheid wordt gevormd door de vele facetten. Ontdek jezelf door al die facetten eens op te schrijven. Gebruik zoveel pijlen als je wilt. Neem er de tijd voor. Verras jezelf en je omgeving door die facetten meer te laten schitteren! Je bent de moeite meer dan waard!

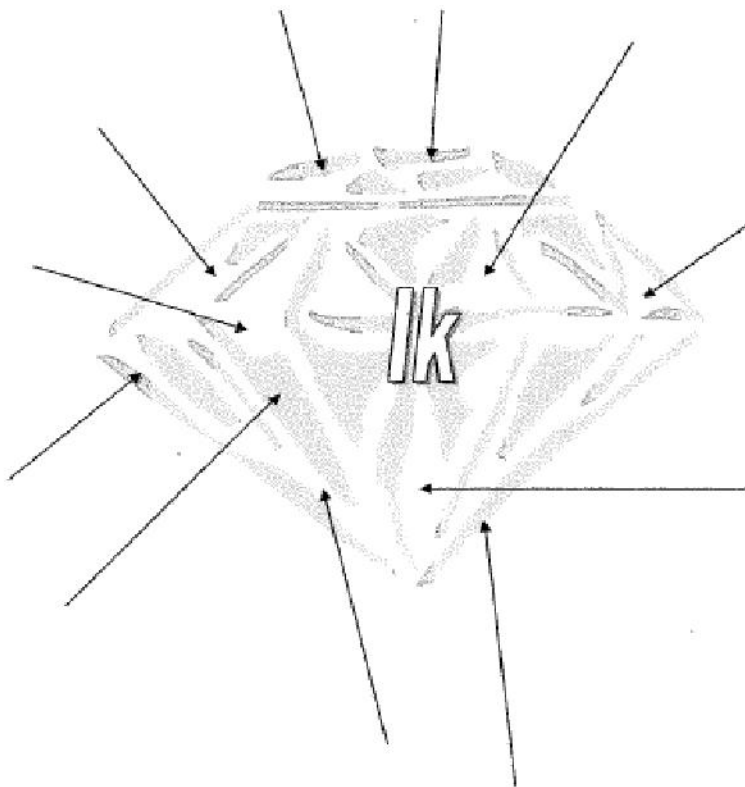
Even op weg helpen:

Begin met de woorden: "Ik ben....." of "Ik vind mijzelf....."

Vraag vervolgens aan iemand uit je omgeving wat zij of hij opmerkelijk vindt aan jou persoonlijkheid.

Je zult ontdekken dat er mooie én minder mooie kanten zijn die samen jou vormen tot de unieke en waardevolle mens die jij bent!

Persoonlijkheidsfacetten



Bijlage N werkkaarten meidenhuis

Motivational interviewing



Nb. Gedragsverandering is een circulair proces waarbij de cliënt in elke fase terug kan vallen in een vorige fase of oud gedrag. Veranderen is doorgaans twee stappen vooruit en weer 1 achteruit.

Uitwerking fase 1 tot 4

Het is zeer waarschijnlijk dat de gedragsverandering in het meidenhuis niet verder komt dan fase drie, maar voor de zekerheid beschrijven we fase vier ook nog.

	Kenmerken	Actie van hulpverlener
Fase 1 <i>Voorbeschuwing</i>	<i>Omgeving signaleert een probleem die het meisje niet (h)erkent.</i>	Vragen stellen vanuit een derde partij perspectief 'Iemand die van een afstandje naar jouw situatie kijkt zou zeggen dat je best een grote bek hebt naar je ouders toe. Wat zou je tegen iemand zeggen die zo over jou denkt?', of: 'Hoe zou je kunnen laten zien dat je ouders ongelijk hebben in wat ze zeggen over jou?' Als een meisje inziet dat er een probleem is, zouden bijvoorbeeld de volgende vragen gesteld kunnen worden: 'Welke kleine dingen zou je kunnen doen om je ouders te overtuigen?', of: 'Wie zou het eerst merken als je wat zou veranderen in je gedrag?', of: 'Wat voor een verschil zou dat maken?' Werken met schalen Een begeleider zou kunnen beginnen met de vraag: 'Op een schaal van 1 tot 10, als 1 betekent dat je wel zou willen kijken wat er beter zou kunnen gaan en 10 dat alles goed gaat, waar sta je dan?'. Als het meisje dan een laag cijfer noemt, zou de volgende vraag zijn: 'Op een schaal van 1 tot 10, met 1 dat je er niet zo zeker van bent en 10 dat je er zeker van bent, hoe zeker ben jij ervan dat je begeleider/ouders/leraar dezelfde mening als jou hebben?' Als het meisje dan bijvoorbeeld 3 antwoordt. Dan zou de begeleider kunnen gaan vragen: 'Wat zou maken dat je tussen nu en volgende week van de 3 naar een 4 zou kunnen gaan?' en: 'Wat zou jij daarvoor kunnen doen?'
Fase 2 <i>Overweging</i>	<i>Meisje ziet in beperkte mate in dat haar gedrag problematisch is maar zal nog niet gemotiveerd zijn om het gedrag te</i>	Uitzonderingen Er kan worden gekeken naar momenten waarop ze beter om kan gaan met haar verbale agressiviteit. Een vraag zou kunnen zijn: 'Vertel me over de keren dat je wel jezelf boos voelde worden, maar dat niet hebt gezegd.' Toekomstvraag 'Hoe zou de toekomst zonder dit probleem eruit zien?' Of: 'Als jij je verbale agressie voor je houdt, hoe zou je dan anders willen reageren?' Mirakelvraag

	<i>veranderen.</i>	Een voorbeeld hiervan is: 'Stel je voor dat je morgen wakker zou worden en het probleem is weg, wat zou het eerste zijn waaraan je zou merken dat het probleem niet meer bestaat?' Belangrijk hierbij is dat de begeleider erop let dat het meisje ook zoveel mogelijk details vertelt over hoe het leven er dan uit zou zien. Hoe meer het meisje in details vertelt, des te waarschijnlijker is het dat ze er wat van zou leren . (Atkinson, 2007, p. 3) Vragen stellen vanuit een derde partij perspectief Als het meisje besluit, of lijkt te besluiten, dat het probleem niet belangrijk genoeg is voor haar om haar gedrag te veranderen, dan zou een vraag vanuit een derde perspectief helpend kunnen zijn: 'Iemand zou kunnen zeggen dat je dit probleem wil houden, wat zou je tegen hem willen zeggen?' of: 'Wat voor een advies zou je iemand geven die besluit verder te gaan met verbale agressie?' In deze stap is het ook belangrijk om samen naar de voor- en nadelen te kijken van het gedrag van het meisje.
<i>Fase 3</i> <i>Vorbereiding</i>	<i>Praktische oplossingen zoeken voor verandering</i>	Concretiserende vragen 'Wie zouden jou kunnen helpen bij deze verandering?' en: 'Hoe zou je merken dat dingen aan het veranderen zijn?' en: 'Wie zouden de veranderingen zien en wat zouden ze zeggen?' en tenslotte: 'Op een schaal van 1 tot 10, hoe zeker ben je ervan dat je het in je hebt om te veranderen?' Voorwaarden voor verandering schetsen Als het meisje bijvoorbeeld twee keer in de week naar huis gaat en het maar één van beide keren gezellig vindt, zou het een idee zijn om het meisje in het begin maar één keer naar huis te laten gaan. Als het meisje met een begeleidster veel moeite heeft, zou het een idee zijn om iets af te spreken waardoor die begeleidster en het meisje zich in het begin elkaar zo weinig mogelijk met elkaar hoeven te bemoeien.
<i>Fase 4</i> <i>Actie</i>	<i>Het meisje begint het proces van verandering</i>	Afspraken maken Samen met de begeleider kunnen er afspraken worden gemaakt over welk gedrag er verandert gaat worden. Samen met de begeleider kan ook bijgehouden worden hoe het gaat. Verantwoordelijkheid geven Belangrijk is dat het meisje ook verantwoordelijkheid krijgt om het gedrag in de gaten te houden. Het meisje oefent met haar gedrag en probeert haar problematische gedrag met vallen en opstaan te veranderen. Gespreksvragen Wat is er beter gegaan sinds de laatste keer dat we elkaar gezien hebben? Wie veroorzaakt/doet dat? Wat doe je nu in plaats van agressief op je ouders te reageren? Hoe weet je wanneer het probleem is opgelost?

Gedraginterventie-kaart vanuit verschillende methodieken

Gedrag	Achterliggend probleem	Judotechnieken	Motivational Interviewing	Competentiemodel
Schreeuwen	<i>Zich niet gehoord/gezien voelen.</i> <i>Zelfcontrole</i> <i>Machteloosheid</i>	'Zullen we samen gaan schreeuwen?' (meegaan met de weerstand) Waar schreeuwen we eigenlijk over?'	'Wat zullen de andere meiden ervan zeggen dat je zo staat te schreeuwen?' 'Ga je later ook zo tegen je vriend of kind schreeuwen?'	Positief benoemen. Zou je wat zachter kunnen praten? Kan je ook fluisteren?
Weigeren naar boven te gaan	<i>Zelfcontrole willen hebben.</i>	Als ik in jouw situatie was, zou ik ook niet naar boven gaan en ook niet naar de leiding luisteren. Ze helpen je toch niet. Je kan niks met ze beginnen. Je daarentegen wel zeggen: 'Jij als meisje zet duidelijk je grenzen neer.'	'Je wil niet naar boven, wat denk je dat wel helpt om duidelijk te maken dat jouw gedrag op dit moment niet gepast is?'	Ik zie dat het jou niet lukt om naar boven te gaan. Zal ik je daarbij helpen?
Roken op de kamer	<i>Zelfcontrole willen hebben.</i>	'Je mag roken, maar dan moet je vanavond wel 15 pakjes roken.' 'Het is wel jammer van het brandalarm, als er brand is'...en overgaan op een ander onderwerp.	'Wat zouden de mensen op straat zeggen als ze hoorden dat je op je kamer rookte, waar een brandalarm is?'	'Wat maakt dat jij je niet aan de regels kan houden?' <i>Aanspreken op haar taak.</i>
Algehele ongemotiveerdheid	<i>Uitzichtloosheid</i>	'Het wordt ook niks met jou, het is hopeloos.' 'Ik zou er graag wat over willen zeggen, maar het zal vast toch niet helpen.' 'Ik zou wat kunnen vertellen over wat volgens mij helpend voor jou kan zijn, maar waarschijnlijk heb ik het toch verkeerd.'	Kijken naar de doelen die ze voor de toekomst heeft en wat ze nu kan doen om ze te bereiken.	Ik zie dat het jou niet lukt om je taak te doen.

Gedrag	Achterliggend probleem	Judotechnieken	Motivational interviewing	Competentiemodel
Spijbelen	<i>Onzekerheid over eigen kunnen.</i> <i>Zelfcontrole willen hebben.</i>	'Volgens mij moet je ook niet naar school willen.' 'Je leert er toch niks op school. 'Ach, dan wordt je schoonmaker.'	Kijken naar de doelen die ze voor de toekomst heeft en wat ze nu kan doen om ze te bereiken.	Ik zou graag zien dat je naar school gaat en een vak leert, want dan kom je verder in dit leven. Of wil je in deze situatie blijven hangen?
Drugsgebruik	<i>Verslaving. Moeite met omgaan met problemen. Zelfcontrole willen hebben.</i>	'Als ik jou was, zou ik gewoon verslaafd blijven, ik kan als mentor wel denken dat het niet goed voor je is, maar ja, wie ben ik he?' 'Je weet zelf natuurlijk wat het beste is voor jezelf.'	Samen kijken of de drugs haar helpen om haar toekomstplannen te realiseren.	Wat zou ze nu kunnen doen om het drugsgebruik binnen de perken te houden?
Intimidatie	<i>Machteloosheid.</i>	'Je komt heel goed voor jezelf op!' 'Mijn hulp heb je niet nodig, want je kan zo goed voor jezelf op komen.' Al het gedrag van het meisje positief benoemen, bijdrage van de begeleider heel klein maken.	Hoe gaan we ervoor zorgen dat we uit deze situatie komen?	Hoe zou jij ervoor kunnen zorgen dat je meer grip krijgt op deze rot situatie?

Tips en tools

Meidenhuis

Tip:

De werkers uit het meidenhuis die hebben meegewerkt aan de interviews geven aan dat ze graag meer willen samenwerken met gekwalificeerde collega's. Zo zou één collega altijd de ruimte willen hebben om zich bezig te houden met een meisje met oppositioneel gedrag terwijl een ander de dagelijkse routine bewaakt. Ook is het dan mogelijk om direct te overleggen over consequenties en interventies zodat een beslissing meer door het team gedragen is. Hierbij is de vraag voor het 'dubbel staan' voornamelijk voor de avonduren wanneer alle meiden thuis zijn. Dit zou zijn vanaf 17.00 uur.

Tip:

Opvallend is dat het samenwerken met stagiaires niet beschreven wordt en de vraag om samenwerken met een collega steeds terugkomt. Het zou goed zijn om na te gaan of het begeleiden van een stagiaire als helpend of als taakverzwarend wordt gezien.

Tip:

Paulien uit de Lindenhorst in Zeist (Paulien, 2010) geeft aan dat de Lindenhorst wel overleg wil met het meidenhuis voordat een meisje komt. Ze staan er voor open om te overleggen of er een keer een uitwisseling kan komen op beide plekken zodat zowel het meidenhuis als de Lindenhorst meer weten van elkaars werkwijze. Wanneer het meidenhuis contact opneemt is het goed om ook een gesprek met de methodiekontwikkelaar aan te vragen, om op deze manier betere aansluiting te vinden.

Algemene gedragsbenadering bij meiden met oppositioneel gedrag

Tip:

Meiden met oppositioneel gedrag zullen niet snel ervan overtuigd zijn dat een begeleider het beste met hen voor heeft. Ze zullen veel eerder zoeken naar een machtsstrijd met de begeleiding. Dit zijn ze vaak gewend vanuit hun opvoeding. Op zo'n moment heeft het geen zin om complimenten en dergelijke te geven. (Lange, 2006, p. 112) Dat zal niet heel veel effect hebben. Zolang het meisje geen vertrouwen heeft in de begeleider zal ze ook niet veel kunnen met complimenten.

Tip:

Bij meiden met oppositioneel gedrag is het *niet handig om congruent* te zijn. De congruente benadering sluit niet aan, *ze reageren niet positief op duidelijkheid*, op het *geven van uitleg* en zelfs *niet op het schetsen van hoop* (Lange, 2006, p. 112). De meiden schieten in de weerstand, wat de reden daar ook voor is. Op dat moment heeft het *niet veel zin om erg sturend* op de meiden te reageren, (Lange, 2006, p. 112) want dan zullen ze alleen nog verder in de weerstand schieten.

Tool:

Het is handig, als daar tijd en ruimte voor is, om na te denken waarom het meisje in de weerstand schiet en dit te gaan **benoemen**. Terwijl de begeleider ondertussen *wel empathisch en kalm* blijft (Ditzhuijzen & Plaisier, 2007, p. 18). Het doel is dat de begeleider als het ware *niet meer aan het meisje trekt, maar dat het meisje aan de begeleider gaat trekken*. (Lange, 2006, p. 118) Dit kan een motiverende houding geven bij het meisje, want het meisje krijgt daardoor de *zelfcontrole* over haar proces.

Tool:

Een meisje in de weerstand zegt eigenlijk dat er *geen hoop voor haar is*, ze is zoals ze is en daarmee is het verhaal uit. Zolang er geen licht is aan het einde van de tunnel, zal een meisje weerstand bieden, want wat voor zin heeft het om mee te werken als er geen uitzicht lijkt. Zolang ze weerstand blijft bieden heeft het bieden van

hoop geen zin. Wanneer ze *niet in de weerstand zit* is **hoop geven** belangrijk voor een meisje. (Lange, 2009) Door zelfcontrole en door het perspectief van hoop krijgt het meisje ruimte om zichzelf te ontwikkelen en het idee dat ze zelf iemand is.

Te verschaffen informatie over gesloten inrichtingen

Tip:

Er heerst onder de meiden uit het meidenhuis die naar een gesloten jeugdzorginrichting moeten, onduidelijkheid over hun vervolgplek. Deze onzekerheid kan ervoor zorgen dat meiden minder gemotiveerd worden voor hulpverlening. Het is hierom belangrijk dat meiden voldoende informatie krijgen over de gesloten inrichting.

Tool:

Op de website www.dejeugdinrichting.nl staat een filmpje waar de meiden precies kunnen zien hoe de aankomst in een jeugdinrichting er aan toe kan gaan. De voorbeelden die in dit filmpje worden gegeven over de jongeren die er heen gaan zijn gespecificeerd op strafrechtelijk geplaatste jongeren die naar een justitiële inrichting moeten. Toch geeft dit filmpje goed weer hoe het er ook in een gesloten jeugdzorg inrichting aan toe kan gaan.

Houding van de werker

Tip:

Het belangrijkste voor een groepswerker is dat hij in alle gevallen *de veiligheid* van de jongeren moet bewaken. Wanneer de groepsleiding humor gebruikt kan dat *zowel werkend als beangstigend* zijn. De reactie is dan onverwacht wat de groepswerker *onvoorspelbaar kan maken*. (Slot & Spanjaard, Competentievergroting in de residentiële jeugdzorg, 2009, p. 85) Tip:

Het is nodig dat de groepswerker in alle gevallen *zichzelf blijft*. Dit nodigt de meiden uit om ook zichzelf te zijn. Verder is de groepswerker zelf *zijn eigen instrument*. Wanneer hij of zij gebruik maakt van zijn eigen kwaliteiten zal dit sterker zijn dan wanneer hij iemand wil nabootsen. (Slot & Spanjaard, Competentieverzorging in de residentiële jeugdzorg, 1999, p. 91) Je bent zelf een voorbeeld! (hoofdstuk 5 modelling).

Tip:

Wanneer de groepswerker *regelmatig reflecteert* op zijn eigen gedrag zal hij in staat zijn om te leren van zijn gemaakte keuzen. Hij kan ontdekken welke uitwerking zijn gedrag op een meisje heeft en deze houding/ dit gedrag, zonodig bijstellen. (Slot & Spanjaard, 2009, p. 93)

Benadering van een meisje met ODD in de groep.

Tip:

Vanuit het competentiemodel worden incidenten en crisissen gezien als een kans om inzicht te krijgen in de ontwikkelingstaken die het meisje nog moet vervullen. *Het gedrag van het meisje kan dan ook worden benoemd in vaardigheden en taken*.

Tip:

Soms is het *vragen van assistentie* handig. Dit geeft de begeleider de kans om te *overleggen* en om te kijken wat handig is. Een *goede rolverdeling* daarin is wel erg belangrijk. Belangrijk is ook dat de begeleider die om assistentie vraagt de leiding blijft houden. De begeleider die komt helpen kan het beste een *ondersteunende rol kiezen*. Dit om de eerste begeleidster niet af te vallen en ten tweede kunnen sommige meiden er moeilijk mee omgaan dat er een tweede autoriteit wordt geïntroduceerd.

Tool:

Mochten er meiden zijn die regelmatig boos en agressief reageren, dan is een **spanningsopbouwschema** (Slot & Spanjaard, 2009, p. 309) zie bijlage F) een idee. Een meisje kan dan invullen hoe zij zelf haar agressie onder controle kan houden en hoe de begeleiding ervoor kan zorgen dat de situatie de-escalereert.